

PENTRU TOTI

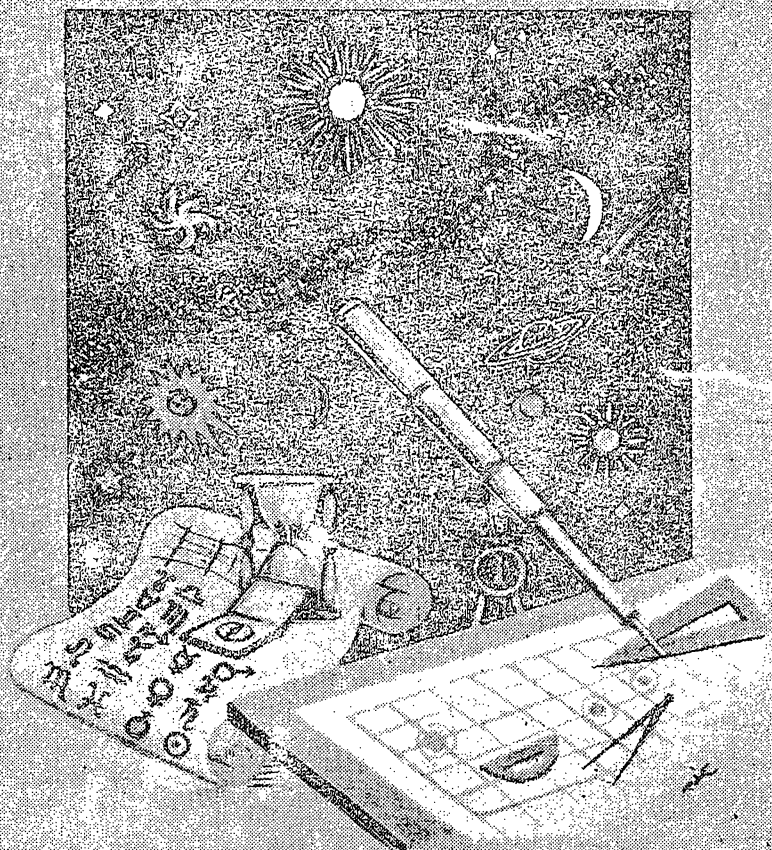
BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ PENTRU POPOR
A ZIARULUI "UNIVERSUL"

Nr. 22-23

CONSTANTIN ARGINTEANU

ASTROLOGIA

ODINIOARA ȘI AZI

EDITURA "UNIVERSUL"

PROF. CONST. ARGINTEANU

ASTROLOGIA

DOCTRINĂ — METODE
DESFĂȘURARE ISTORICĂ

EDITURA „UNIVERSUL” S. A.
BUCUREȘTI, STR. BREZOIANU, 23—25

1945

2784

*Toate exemplarele vor fi numerotate și vor purta
semnătura autorului.*

C. Ar. I. Teanu

CUPRINSUL

Cap. I. — Doctrina.

Pagina

/ Diferitele feluri de divinații. Importanța astrologiei față de celelalte. Necesitatea unei istorii a ei. Legătura dintre astronomie și astrologie. Etimologia acestor cuvinte. Doctrina. Subdiviziunile astrologiei. Influența ei psihologică, socială, politică, artistică, istorică.	1
--	---

Cap. II. — Metode.

Horoscopul. Technica construcției lui. Interpretarea prin metodele: simbolică, analogiei și coincidențelor. Iatromatematica	19
---	----

Cap. III. — Nașterea.

Chaldeea, leagănul astrologiei. Condițiile favorabile întâlnite aci. Mulțimea superstițiilor. Rudimentele de știință neapărat trebuincioase prezicerilor. Magia. Religia. Evoluția astrologiei. Istoricul ei . . .	33
--	----

Cap. IV. — Creșterea.

Asiria. Egiptul. Iudeea. Persia. India. China. Marea Egee	59
---	----

Cap. V. — Lupta pentru viață.

Grecia. Imperiul Roman. Lumea creștină	83
--	----

VIII

Cap. VI. — Gloria.

Pagina

Mongolii. Arabii. Spania. Răspândirea în Europa. Anglia. Germania. Italia. Franța. Aventurierii . . . 117

Cap. VII. — Agonia și Moartea.

Copernic. Tycho-Brahe. Kepler. Sfârșitul 152

Cap. VIII. — Foenix.

Înviere. Calculul probabilităților. Vibrațiile. Soarele.

Luna. Medicina astrală 167

Tabela figurilor 177

Bibliografie 179

CAP. I

DOCTRINA

Diferitele feluri de divinații. Importanța astrologiei față de celelalte. Necesitatea unei istorii a ei. Legătura dintre astronomie și astrologie. Etimologia acestor cuvinte. Doctrina. Subdiviziunile astrologiei. Influența ei psihologică, socială, politică, artistică, istorică.

Istoria este apologia omului ca suveran al lumii, pentru că singur a avut grija să se proclame ca atare. Mai presus de el nu cunoaște pe nimeni, în afară de dragostea pe care și-o poartă sîeși. Din ea isvorăsc: pornirile spre cer, iubirile pămîntesti, avarița fioroasă, vanitatea neagră, frica de necunoscut, paza contra morții. Totul este în slujba propriei sale persoane.

Dar, când cineva este avut, sănătos, iubit, puternic și temut, nu găsește oare cu totul trebuincios să știe dacă ziua de mâine va fi la fel cu cea de azi? Cunoștința aceasta poate fi plătită cu mult aur; deaceia bogații au aflat-o încă delă începutul vremurilor, pe când cei lipsiți și flămânzi au întrebat singuri, în zadar, destinul când și dacă va veni viața nouă și ușoară, în zilele ce se așteaptă.

Cei înțelepți au găsit mijloace potrivite de a întreba și căpăta răspunsul dela spiritele morților, dela puterile cerului și ale adâncului, dela zeii Olimpului, dela animalele sacre sau dela stelele nopții. Visele se tălmăcesc de către vraci, augurii înțeleg sborul păsărilor, aurispicii cercetează măruntaele vitelor jertfite pe altarele de piatră, magii citesc în stele, ca într'o carte deschisă.

Dacă nu se află în preajmă oameni atât de înțelepți, viitorul se poate afla în fel și chip. Se scriu pe frunze rupte din smochin întrebările chinuitoare. Frunza care va rămâne la urmă verde va ascunde răspunsul (sycomancia). Se picură ulei pe fața apei dintr'un anume vas. Formele ce se văd, ce se mișcă, ce se schimbă, anunță viitorul, celor care cred și înțeleg semnele (lecanomanția). Dacă o armată este în primejdie din mai multe părți deodată, se scrie numele dușmanilor pe săgeți. La o răspântie, se scoate cu ochii închiși una, din tolă. Numele dușmanului ce trebuie atacat mai întâiu este acum cunoscut. ¹⁾ Copilul sau puiul de animal ce se naște cu pete, cu părți pocite, cu picioare, cu mâini, cu degete mai multe sau mai puține, este o prevestire rea pentru casa lui, dacă nu pentru întreaga cetate. Forma și culoarea flăcării (piromancia), drumul și figurile ce ia fumul dela sacrificii (capnomancia), felul și tăria ploaiei (brecomancia), sunt mijloace sigure de prevestire.

Se poate sfârși înșirarea căilor de divinație născocite de mintea aprigă și neliniștită a omului, în toate locurile și vremile prin care a trăit? Nu, căci taine au fost și taine vor rămâne în veac. Una însă le-a întrecut pe toate în vechime, în numărul credincioșilor, în puterea de farmec, în prestigiu: credința că drumul nostru pe cer e scris și acolo poate fi aflat. Stelele nemuritoare, rătăci-

1) Sfântul Jeronim arată că acest obicei era răspândit printre Chaldeenii.

toarele planete, schimbătoarea Lună, arată în noaptea nașterii, soarta ce așteaptă pe fiecare prunc sosit pe lume. Numai pricepere trebuie spre a cunoaște dintru început cursul vieții.

Întâietatea o are dela sine cerul asupra pământului; vraja se strecoară singură în sufletele ce privesc ochii de foc din înaltul bolței albastre; respectul cuprinde îndată pe profan înaintea socotelilor ce trebuie știute pentru calcularea vestitului horoscop; groaza stăpânește pe toți în fața infinitului; încrederea se pogoară în spirite prin religia cu care s'au amestecat dintru început zodiile.

Astrologia a fost cea mai mare rătăcire a minții omenesti. Ea a domnit ca o regină peste oameni, cetăți, popoare: a stăpânit Răsăritul ca și Apusul, lumea veche ca și pe cea nouă.

Inceputurile civilizației asiro-chaldeene nu se pot ridica nici pe departe la un milion de ani, așa cum mândria lor o afirmă în textele desgropate pe valea Eufратului²⁾. Trei-patru mii de ani este o vechime acceptabilă de istorie și potrivită cu simbolul Taurul-înaripat, pe care mulțimea monumentelor găsite îl ridică la rangul de patron al Mesopotamiei. În adevăr, legătura dintre monumentele arheologice, cronologie și fenomene

...2) Exagerarea poate proveni dintr'un anume fel greșit de a socoti timpul. Istoricul lor Berose spune de bună credință:

„Oticartes fiind mort, fiul său Xisuthrus domni optsprezece sâres (64.800 ani); pe timpul lui se întâmplă marele potop, a cărui istorie este amintită de documentele sacre”.

Pe acel timp toate popoarele aveau unități prea mici de măsurat anul. Evreii spun că Noe a trăit după potop 350 ani în mijlocul urmașilor, murind la vârsta de 950 ani. Deasemenea, Xisuthrus este menținut în viață atât de mult timp, încât, la urmă, rămâne neîngropat! Declărat nemuritor, este transportat într'un loc îndepărtat.

nele cerești este evidentă. Dintre toate casele zodiacului, cea care are o influență și o considerație mai mare este aceea în care se află Soarele la începutul primăverii. Această casă se schimbă cu timpul. Soarele având o mișcare lentă de ocolire a cerului, în 26.000 ani, reînviearea naturii găsește, din două în două mii de ani, Soarele într-o altă constelație. În mileniiile trei-patru a. Chr. această casă era Taurul, simbolul forței brutale, adoptat de popoarele semite din Asia Minoră; în următoarele două milenii Soarele străbătea semnul Berbecului, simbolul abundenței, pe care-l găsim la începuturile mitologiei grecești, în povestea Argonauților, călători după lâna de aur. Cele două milenii următoare de istorie creștină au la origină simbolul zodiacal următor, Peștii, cu care primii credincioși în cruce se recunoșteau între ei. Acestor veacuri de veșnice lupte și svârcoliri li se așteptă în mileniul ce se apropie o eră pacifică și liniștită, adusă de constelația Vărsătorul-de-Apă, în care va intra în curând astrul zilei, la echinoxul de primăvară. Această eră mai prevede rezolvarea crizei de combustibil prin întrebuintarea integrală a căderilor de apă³⁾.

— Basmul acestor aberații merită atențiunea noastră?

Desigur, căci nimic din ceea ce este omenesc nu trebuie

3) Studiul fenomenului astronomic al precesiunii echinoxilor în legătură cu mitologia astrală a popoarelor antice fiind de o importanță capitală în cronologie a fost debătut pe larg de mulți autori renumiți. Deoarece punctul echinoxial retrogradează pe ecliptică cu un grad în 72 ani, el trece dintr-o zodie în alta în $72 \times 30 = 2160$ ani. Putem stabili deci, cu destulă precizie, următorul tabel cronologic asupra dezvoltării civilizațiilor primitive, după simbolul culturii ce l-a avut.

Obiecțiunea adusă acestor corespondențe, că fenomenul precesiiei a fost descoperit de Hipparch deabia cu două secole a. C. poate

să rămână adumbrit. Povestea rasei noastre—rezultanta a mii de idei sănătoase și bolnave, credințe și erezii, legi și superstiții, pasiuni și greșeli — este un complex care, spre a-i prinde adevăratul înțeles, trebuie ascultată fără preferințe, așa cum a fost trăită. Mai mult, cercetarea, dintr'un singur unghi de privire, este tot atât de necesară istoriei ca și studiile monocromatice în astronomie: se desvăluiesc contigente nebănuite, se capătă adevărate explicații. Fațeta patologică a spiritului uman este nu numai deosebit de interesantă, dar indispensabilă prin întinderea ei. Dacă istoria cugetării trebuie să prevaleze înșiruirea faptelor — simple urmări necesare ale gândului, dacă mobilul trece înaintea acțiunii — atunci istoria astrologiei este absolut necesară. Această pseudo-știință a regizat din umbră, a comandat și a executat atâtea fapte încât istoria nu se mai poate lipsi de cunoașterea ei. Greutatea unei istorii a astrologiei stă nu în lipsa materialului, ci în bogăția lui, în nepotrivirile dintre documente, în alegerea adevărului

fi combătut. Popoarele adorau semnul zodiacal de primăvară al epocii lor, fără să cunoască variația lui, în timp.

Epoca	Semnul zodiacal al primăverii	Simbolul cultului	Ținutul
Circa 6000 a.C.	Gemenii	Ormuzd și Ahriman Castor și Polux	Persia Marea Egee
Circa 4000 a.C.	Taurul	Boul Apis Mithra Minotaurul Taurul-înaript Vițelul de aur	Egipt Marea Egee Creta Mesopotamia Judea
Circa 2000 a.C.	Berbecul	Lâna de aur Mielul pocăinței	Grecia Judea
Circa anul 0	Peștii	Peștii	Creștinismul

de închipuire care, aci mai cu osebire, se amestecă la tot pasul. În această lucrare își găsesc rostul, pe lângă mulțimea faptelor aveau petrecute și atâtea povești, anecdote, legende, căci toate la un loc ne dau atmosfera potrivită în care s'au născut, au crescut, au stăpânit și au pierit idei și credințe adevărate ori false, ale unor oameni înțelepți și nebuni, în același timp. Cunoștințele astronomice erau adevărate; ele cer respect pentru înțelepții ce le-au găsit. Credințele și interpretările acestor fenomene erau false; ele au provocat ponegrirea fără alegere a întregului. Înțelepciunea a stat totdeauna alături de impostură și nebunie, iar în astrologie, mai mult ca oriunde, știința cu ignoranța, adevărul cu superstiția, seriozitatea cu ridicolul nu se ating mai mult, nu se sprijină mai bine, nu conviețuiesc mai armonios. Căci, lucru ciudat, adevărul fără minciună nici nu putea trăi, precum nici minciuna fără scelipirea faptelor reale nu putea avea trecere.

Cine, pe vremuri, și-ar fi închinat nopțile unei vieți întregi, în cercetarea mersului astrelor fără plată și fără ajutor? Și care ar fi fost prestigiul și creditul acordat unor preziceri lipsite de armătura unei înalte științe, ajunsă să cunoască dinainte întuneceimile de Soare, în mijlocul unui cer fără nouri? Ceea ce numim noi astăzi Astronomie și Astrologie erau pe vremuri atât de strâns unite că nu făceau de fapt decât un singur corp de doctrină. Noi știm când ele s'au despărțit, nu putem spune care a preexistat. Sunt unii istorici care cred că ele au fost gemenele, prime născute, ale mamei Înțelepciune. Când primul om și-a aruncat cea dintâi privire spre bolta înstelată a nopții, știința astrelor a început să ia ființă. Cele mai multe păreri susțin însă întâietatea astrologiei, născută direct din mit și superstiție. Câtiva ⁴⁾, afir-

⁴⁾ Astronomii Hervé Faye și G. Bigourdan.

mând contrariul aduc o justificare demnă de crezarea noastră: pentruca o prezicere să poată fi făcută pe baza unei configurațiuni astrale, este absolut necesar să fie cunoscută cât de primitiv, mai înainte, elementele componente și mersul acelor corpuri cerești. Cunoaștem un caz asemănător, în care însă filiațiunea este certă: alchimia superstițioasă și chimia savantă. În cazul lor s'a spus cu multă dreptate „Chimia este fata înțeleaptă a unei mame nebune“.

În orice caz, dacă raporturile la naștere nu sunt bine cunoscute, legăturile permanente și intime ce au existat de atunci și până târziu, în evul de mijloc, între superstiție și știință sunt de cea mai mare însemnătate istorică. Ele trebuie cunoscute, clarificate și recunoscute oficial. Istoricii astronomiei cari, în dorința de a nu se compromite au neșocotit, au înlăturat sau au trecut sub tăcere tot ajutorul adus de astrologie științei pure, depărtându-se de adevăr au produs opere de mică valoare.

Este locul să spunem că astronomia nu s'a născut și a trăit milenii numai pentru a servi drept temelie unor himere și a fi sluga de orice moment la întocmirea horoscoapelor. Chiar dintru început omul, uitându-se la stele, le-a cerut ajutor în orânduirea vieții și a muncii lui trudnice. Astăzi, când aproape fiecare om poartă cu sine un mic aparat care arată orele, când fiecare cămin are atârnat de un perete o cărticică care numără zilele, săptămânile și lunile, problema vitală a măsurii timpului este atât de bine și simplu rezolvată încât ne este greu să ne închipuim ce s'ar putea face dacă ar dispărea dintr'odată toate ceasornicele și toate calendarele din lume.

Desigur, nu am avea altceva mai bun de făcut decât să privim la Soare, la Lună și la stele așa cum au făcut strămoșii strămoșilor noștri. Soarele ne dă, prin repetarea neconținută a luminei și întunericului, intervalul

de bază al măsurii timpului, zi-noapte⁵⁾, iar, prin periodicitatea anotimpurilor, anul tropic. Dar, nici în această operă... de specialitate, astronomia nu a fost lăsată singură.

Între aceste două unități de timp, una prea mică și alta prea mare, astrologia, ca o bună tovarășă, a fabricat și pus la dispoziția astronomiei, unități intermediare: săptămâna și luna.

Precum se vede legăturile dintre cele două adora-toare ale astrelor sunt, și mai ales au fost, mult mai mari. Astronomia este știința care se ocupă cu studiul mișcărilor, mărimilor, depărtărilor și constituției astrelor cerești, pe câtă vreme astrologia este o pseudo-știință, sau, mai bine zis, arta de a stabili și prezice din poziția astrelor influența lor asupra caracterelor și soartei oamenilor.

Separarea lor a venit treptat după secole de conviețuire. La popoarele antice ele constituiau un singur corp, încât nu exista decât o singură denumire pentru amândouă.

În lumea greco-romană cele două denumiri circulau împreună, cu același înțeles. Grecii întrebuințau curent, până după începutul erei noastre cuvântul *ἀστρολογία* sinonim cu *ἀστρονομία* ⁶⁾ iar Romanii se foloseau de *astrologia* ⁷⁾ (sinonim și concomitent cu *astronomia* ⁸⁾, *astromancia* ⁹⁾, *matematica*, *arta chaldeiană* sau *doctri-*

5) În limba română ne lipsește cuvântul propriu pentru denumi-rea intervalului de 24 ore.

6) Se mai întrebuința și cuvintele *apotélasmatike* (știința influențelor siderale), *genethialogie* (știința temelor natale), *mathesis* (învățătura).

7) Dela astron (astră) și logos (cuvânt). Se crede că, la rândul ei, astron vine dela chaldeanul Astartea=Ishar (planeta Venus).

8) Dela astron și nomos (lege).

9) Dela astron și mantea (divinație).

na de sublimus¹⁰). Cele două ramuri căpătară sensuri deosebite numai încet-încet după primul secol al erei creștine. Arabii, moștenitorii direcți ai înțelepciunii antice, cultivară cu ardoare cele două științe gemene, amestecându-le iarăși într-o „știință (sau artă) a decretelor“, iar cel ce se ocupa cu ea era numit *munadjdjim*, ceea ce însemna astrolog și astronôm, în același timp. Pe câtă vreme toate popoarele apusului european, începând din Renaștere, numai pot confunda cele două noțiuni, Arabii deabia în secolul 19 cunosc un cuvânt aparte pentru astronôm (falaki), față de vechea denumire, care rămâne pentru astrolog.

Magia are două fiice: alchimia și astrologia, care la rândul lor, au îmbogățit familia misterele cu o variată progenitură. Unele nepoate, precum chimia, astronomia, meteorologia, au trădat bunica și au fugit în câmpul advers, al științelor pure. Altele, precum metoposcopia, cartomancia, chiromanția, au rămas credincioase tradiției neamului. Să privim mai deaproape această interesantă familie. Strămoșul comun este magia, doctrina tuturor practicilor, formulelor și riturilor prin care omul a căutat să cunoască, să intervină și să supună în folosul său propriu spiritele morților, ale diavolilor și ale zeilor. Cu timpul ideile s'au limpezit. Trei au rămas problemele de bază : elixirul vieții, piatra filozofală, diagrama magică.

Elixirul vieții (lichidul care să dea tinerețe fără bătrânețe și viață fără moarte), precum și piatra filozofală (substanța care să transforme în aur toate obiectele pe care le-ar atinge) sunt date în grija alchimiei.

10) În această doctrină se îngloba tot ce se petrece deasupra capetelor noastre, fie în atmosferă (meteorologie), fie în regiunile cerești.

Diagrama magică (desenul și incantația care să atragă, să oblige la apariție și să supună voinței omului spiritele din cealaltă lume) este rezervată, ca materie proprie, magiei. Astrologiei i s'a lăsat în seamă partea ce mai ușoară... ghicirea viitorului.

Astrologia își luă cu conștiinciozitate în primire domeniul. Oare principiul ce-i stă la bază nu este indiscutabil? Oare noi și viața noastră nu facem parte din lumea largă, din universul cosmic? Legile ce comandă sferile înalte nu se aplică și celor de jos? Soarele ce ne dă viață, stelele nemuritoare, nu sunt mai presus de noi și deci zeii înșăși? Atunci, dacă suntem cu luare-aminte, din mișcările lor, din strălucirea lor, din întâlnirile și despărțirile lor, putem să le înțelegem gândurile și voința deci, soarta ce ne-o păstrează. *Astrologia juridică* este cea care se ocupă cu studiul influențelor astrelor asupra vieții și destinului uman.

Dar, nu numai atât. S'a observat că epoca ploilor începe după apariția unui anume grup de stele; că cele mai mari călduri vin odată cu răsăritul heliac ¹¹⁾ a lui Sirius, cea mai mare stea depe întreg cerul.

Nu trebuie considerat așa dar că acel grup de stele multe și mici provoacă ploile? Să le numim Pleiade (Ploioasele) și să știm ce se va întâmpla la anul, când vor reapărea. Cât privește epoca fierbinte, să o numim *Caniculă*, căci este clar că ea provine dela „*Arzătorul*“ Sirius, care face parte din constelația blestemată „*Căinele Mare*“. Iată cum, exemple de acestea fiind numeroase și considerând ca legături dela cauză la efect, ceea ce de fapt erau coincidențe, o nouă ramură apare: *astrologia naturală*. Din ea se trage direct meteorologia zilelor noastre.

11) Răsăritul heliac înseamnă apariția pe cer a unui astru care până atunci fusese prea aproape de Soare și acoperit vederii noastre de lumina orbitoare a lui.

Omul cuprinde în mic, ceea ce universul are în mare. De lucrul acesta nu se îndoia nimeni, căci unul era zis microcosmos (universul cel mic) și celălalt, macro-

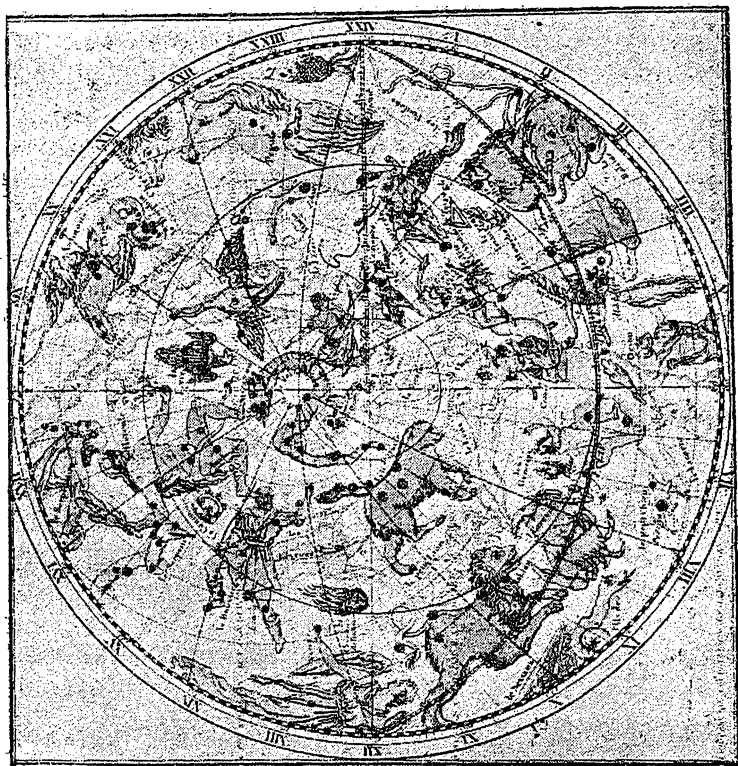

Fig. 1. — Constelațiile emisferului nordic reprezentate, după imaginația oamenilor, prin animale și oameni.

cosmos (universul cel mare), iar cele două cosmosuri sunt unul imagina celuilalt. Aceasta era înțelesul „divinei analogii“ hermetiste. O probă? Ciclul de creștere și descreștere a Lunii nu este același cu o anumită perioadă fiziologică a femeii? Inima noastră nu e încli-

nată pe verticală cu unghiul de $23\frac{1}{2}^{\circ}$ așa cum ecuatorul se înclină pe ecliptică? Cifra normală a respirațiilor unui om matur în 24 ore nu este 25.920 (18 pe minut), adică tocmai timpul necesar (25.920 ani) ca Soarele să ocolească încet întreaga boltă, din cauza fenomenului de precesie? Această mare perioadă, ce face ca Soarele să revină în același punct al boltei exact la aceeași epocă, avea o mare însemnătate simbolică. A fost numită „Marele An“ sau „Anul lui Platon“ și se presupunea că după acest interval toate astrele vor reveni în aceeași poziție inițială și din această cauză întreaga istorie și toate gândurile omenesci se vor repeta necoutenit căci, la o aceeași distribuție pe cer, rezultă cu necesitate o aceeași situație pe pământ.

Legătura trebuie să fie completă. Hermes, în *Tablele de Smarald*, zice: „Ceea ce este sus este și jos“. Cele 12 constelații zodiacale au în stăpânire cele 12 părți ale corpului omenesc: Berbecul, capul; Taurul, gâtul;..... Peștii, picioarele; cele 7 planete (recunoscute ca atare în antichitate) domină cele 7 facultăți: Soarele, spiritul; Jupiter, intelectul; Venerea, dorințele;... Dacă astfel stau lucrurile, vindecarea e ușoară. Aveți dureri la pânțec? Cauza este „Racul“. Iată a treia ramură astrologică; cea medicală, zisă câteodată *iastromatematică* (cu surorile ei mai mici, iatrochimia și iatrofizica).

Sunt puțini cei care știu că Jerome Cardan, ilustrul matematician și savant al Italiei, a fost un vestit astrolog și fondatorul unei noi ramuri ale ei. Precum noi afirmăm astăzi că ampreta digitală este o configurație specială a persoanei ce o posedă, marele Cardan a spus cu trei secole înainte: numărul, forma și dispoziția cotelor depe fruntea fiecăruia nu se repetă aidoma la doi oameni. El, găsind că numărul maxim de cote orizontale este 7, decretă că fiecare din ele este în legătură cu

una din cele 7 planete astrologice¹²⁾. Din prezența unei anumite dungi frontale din mărimea și configurația ei, Cardan deducea gradul de influență și caracteristicile

Fig. 2. — Fotografie extrasă rdin «Metoposcopia» a lui Cardan în care se vede coespondența stabilită între cutele frunței și cele 5 «planete» astrologice. Incepând dela sprincene spre păr vedem pe prima linie localizată Luna, pe a doua Mercur,... pe ultima Saturn, adică respectându-se distanțele (presupuse) ale astrelor de Pământ.

recunoscute clasice ale planetei respective. În 1658, apăru la Paris în limba latină, opera *Metoposcopia*, mo-

12) Astăzi, numim planete corpurile mari care se învârtesc în jurul Soarelui. În antichitate, Pământul fiind considerat centrul lumii, se adăuga, la cele 5 planete vizibile cu ochii liberi (Mercur, Venus, Marte, Jupiter, Saturn), Luna și Soarele, ce par că se rotesc în jurul nostru.

nument de fantezie scăpată din hățuri, ale unui spirit dublu de matematician ponderat și de necromant pătimăș¹³⁾.

Dar, această „sublimă doctrină“ nu s'a mulțumit numai să pretindă că omul are scris pe cap soarta vieții lui, ceea ce Românul spune plastic „ce ție scris, în frunte-i pus“, ci a luat ca mărturie însăși Biblia pentru a afirma că în mâinile sale este arătat destinul¹⁴⁾. Pe aceste baze... solide, cu încetul se formă o întreagă doctrină a ghicitului în palmă. La început ocultă, în secolul XVII matură și singură de sine, ieși la iveală odată cu lucrarea lui Jean d'Indagine „Chiromancie“ Lyon, 1549.

La munții planetari dela baza degetelor și la cele 6 linii principale ale palmei, preotul francez Belot găsi de cuviință să adauge și cele 12 semne zodiacale, formând astfel în palmă un rezumat al universului sideral¹⁵⁾.

Astrele au însă o înrăurire atât de mare asupra copilului ce se naște încât nu se mulțumesc a-i grava numai fruntea sau palma, ci îi cioplesc întreg corpul și spiritul după caracteristicile zodiei ce răsare odată cu

13) Această lucrare tipărită de Thomas Jolly, ca și traducerea ei în franceză, apărută în același an, lucrată de C. M. Lau-rendière, sunt două bucăți extrem de rare de bibliofilie.

14) Iov XXXVII, 7 „Qui in manu omnium signat, ut noverrint singuli opera sua“ care a fost tradusă: (Dumnezeu este) cel care a pus o pecete în mâna tuturor, astfel ca ei să recunoască opera lui.

Proverbele III, 16 „Longitudo dierum in dextra ejus et in sinistra illius divitiae et gloria“, ceea ce dă chiar reguli de ghicit. În mâna dreaptă stă lungimea zilelor iar în stânga sa bogăția și gloria.

15) Lucrarea s'a tipărit în 1640, sub titlul Oeuvres de M. Jean Belot Curé de Milmots, professeur aux sciences divines et célestes.

pruncul. De cum se zărește un om s'ar putea spune cine este și care-i viitorul în această lume. O întreagă știință a tipurilor și a portretelor astrologice se formează, zisă *fizionomia* sau *morfoscopia*. Iată, ca o curiozitate, un exemplu de caracterizare:

„Cei ce se nasc în zodia Taurului, vor răspunde următorului tip: cap rotund, păr bogat, frunte largă, ochii patrați, adumbriți de sprâncene mari și negre, cu vine subțiri, dar de roș-sânge; nas gros cu nări mari rotunjite; buze groase; tari în mâini, dar slabi în picioare“.

„Iată temperamentul lor: agreabil, bun caracter, pioși, drepți, rustici, binevoitori, lucrători dela 12 ani, certăreți, leneși. Au stomacul mic și se satură repede. Reflectează mult, sunt prudenți, economi pentru ei, dar largi pentru alții. De altă parte sunt supărâcioși. Nu țin la prietenie; serviabili din rațiune; nefericiți“.

Precum se vede, autorul (Hippolyt Ref. Laer) amestecă analogii astrologice (brațe tari și picioare slabe, deoarece constelația Taurului este figurată pe cer numai cu partea anterioară a corpului) cu abilități și contraziceri calculate de om prudent: agreabil, certăreți; muncitori de mici, leneși... Un reziduu din aceste credințe s'a încorporat culturii și mentalității noastre moderne. Oricine zice astăzi: „Este un tip jovial“, „Are o înfățișare marțială“, „Pare glacial“, „Este un lunar“, „Are un temperament veneric“, fără să se gândească la morfoscopie...

La aceste înmuguriri târzii ale astrologiei trebuie să adăugăm cele două infiltrații timpurii, în *cabală* și *alchimie*. În *cabală*, numărul planetelor (7), devine fati-

dic ; se găsește paralelismul între ziua-noaptea astronomică și viața-moarte omenească. Iată câteva idei de „știință cabalistică“.

„Cele 7 duble“ au fost proclamate, gravate, sculptate, legate, combinate, cântărite și schimbate (suferind șapte operații) spre a se forma din ele 7 planete ale Universului, cele 7 zile ale anului, cele 7 deschideri în capul bărbatului sau al femeii (doi ochi, două urechi, două narine și gura).

„In primul loc *El* proclamă litera *b* înțelepciunii, o leagă de o coroană (probabil spre a deveni „dublă“), le combină una cu alta și cu ele formă Luna în Univers, ziua cea dintâiu în an și ochiul drept în capul bărbatului și al femeii“.

Mai departe se vorbește de cele „12 simple“ (subt influența celor 12 zodii) care proclamate, gravate, sculptate, bazate, combinate, cântărite și schimbate, apoi legate fiecare printr'o coroană cu „discuție“, „meditație“,... au format cele 12 „conducători“, (două mâini, două picioare, doi rinichi...) în corpul bărbatului sau al femeii.

In alchimie încă din timpul vechii civilizații chaldeene se face legătura simbolică între pietrele prețioase și planete, pe deoparte și între metale și planete pe de altă parte. Aurul era Soarele, din cauza strălucirii sale, argintul era Luna, din cauza luminei palide ale astrului, mercurul era asemănat planetei cu același nume din cauza mișcărilor repezi ale celor două elemente, cuprul reprezenta pe Venus, din cauza culoarei, fierul era reprezentantul planetei Marte, sângeroasă și războinică, zincul alb era al lui Jupiter, iar plumbul greoi, figura pe cea mai înceată planetă, pe Saturn.

Totul, absolut totul a fost supus zodiilor și planetelor : mineralele, vegetalele, animalele, oamenii, procedându-se prin analogii. Tot ce este combativ, dur, sân-

geros (fierul, rubinul, tigrul, focul) sunt marțieni; tot ce este lasciv, plăcut, mirositor, sunt venusieni (cuprul, smaragdul, porumbielul, verbina...).

Cele opt ramuri enumerate mai sus ne dau o idee de viabilitatea, de forța de penetrație și de importanța ce a luat-o în cursul veacurilor superstiția planetară în cugetarea antică, medievală și modernă. Dacă atâți potentăți din Asia, Africa și Europa, atâți regi, faraoni, khani, sultani și împărați, atâtea păpuși încoronate și credule nu au făcut nimic, sau aproape nimic, fără avizul și aprobarea astrologilor, însemnează că aceștia au fost forța ocultă și nestăvilită care a determinat cursul evenimentelor.

Ei au scris istoria.

În Mesopotamia s'au gravat anale (intitulate mai târziu „Omnia“) în care evenimentele istorice sunt prânduite în „faste“ și „nefaste“, după pozițiunea astrelor în momentele când s'au întâmplat. Dibacii prezicători aduc ca ultim argument în favoarea astrologiei întreaga istorie. Oamenii au greșit neținând seamă de sentințele astrelor, știința lor niciodată. Ea este infailibilă.

Influența nu a fost însă numai de ordin psihologic, social și politic, ci are înrâuriri puternice în artă și literatură, ca temă de inspirație; în știință, ca metodă experimentală de cercetare. Precum alchimia merită o diplomă de recunoștință din partea tuturor, de a fi fost descoperitoarea alcoolului, fosforului, prafului de pușcă și câte altele, înainte de a trece mâna fiicei sale savante, chimia, tot astfel astrologia are merite pur științifice, nepieritoare. Descătușarea acestor perle din sgura superstiției și fixarea lor în cadrul general al științei, iată ținta către care năzuește lucrarea de față.

CAP. II

M E T O D E

Horoscopul. Technica construcției lui. Interpretarea prin metodele: simbolică, analogiei și a coincidențelor. Iatromatematica.

Cea mai misterioasă, cea mai atrăgătoare și cea mai căutată din ramurile astrologiei a fost, fără nici-o îndoială, cea judiciară. Omul se ocupă de toate, dar mai ales de sine însuși. Metoda întrebuințată din vechime de magi, pentru a satisface curiozitatea clienților lor, a fost horoscopul. Aceasta este *interpretarea temei natale*, ceea ce arată dela început că horoscopul este un produs mixt, al științei și al fanteziei. Stabilirea situației astrelor, în special a zodiacului și a planetelor în momentul nașterii unui copil, la fundarea unei cetăți, la declararea unui războiu sau într'un alt moment critic este o lucrare pur științifică; discuția influențelor acestor astre asupra unui om, sau a unui popor întreg este partea imaginației. Astromancia dă astfel o finalitate, o valoare comercială și crează un mediu de existență unei doctrine abstracte, care astfel ar fi dispărut desigur, dacă cumva ar fi putut apare.

Se presupunea că astrele au o influență continuă asupra oamenilor, dar această putere este maximă în momentul nașterii pruncului, situația astralelor din acea secundă determinând cu anticipație și complet caracterul precum și principalele evenimente din cursul vieții. Precum bila norocului aleargă pe cercul plin de numere al ruletelor dela cazinouri, tot astfel cele șapte globuri planetare se rostogolesc peste brăul zodiacal și fixează prin situația lor, în momentul nașterii, o soartă bună sau rea fiecăruia dintre noi. Prin grija ce trebuie să o depună în reproducerea exactă a hărții cerului în acest moment, astrologii făceau să progreseze știința astronomiei. La început, desigur, această temă astrală se făcea direct de pe cer. Iată cum descrie Sextus Empiricus construcția unui horoscop.

„Un Chaldeecean se ducea să se așeze pe vârful „ascuțit al unei înălțimi (sau pe acoperișul „casei) și se apuca imediat să observe stelele.
„Un alt Chaldeecean se așeza alături de aceea care trebuia să nască, până în momentul nașterii; imediat după nașterea copilului, cel de al „doilea bătea într'un disc astfel ca să anunțe „evenimentul celui care era pe înălțime, care „fiind în cunoștință, se apuca să observe anii „malul zodiacal care era tocmai pe punctul ca „să răsară, făcând astfel horoscopul”.

Pentru nașterile din timpul zilei se cerceta starea cerului de noapte după 12 ore și se deducea ușor înfațișarea caută. Se înțelege dela sine că, pe aceea vreme, orice astrolog era dublat de un adevărat astronom. Cu timpul, pentru a ușura munca profesioniștilor la compunerea unui horoscop diurn sau al unei nașteri petrecute cu ani în urmă (ceea ce necesită un calcul extrem de greu) s'au alcătuit tabele care arată, în decursul timpului, locul ce-l ocupă pe cer fiecare planetă în raport

cu zodiacul. Aceste *efemeride* au îndepărtat pe practicieni de la observarea cerului, răpindu-le astfel ocazia și meritul de a fi continuatorii și din când în când propășitorii științei adevărate. Astăzi, se găsesc destui astrologi care, alcătuind horoscoape numai din cercetarea în table a situației astrelor, sunt incapabili să arate cu degetul, pe cer, o planetă, sau o constelație.

Elementele de bază ce intră în compunerea horoscopului sunt constelațiile zodiacale și planetele. Cele 12 constelații fixe au fost comparate cu o tablă de șah pe care cele 7 piese mișcătoare descriu zeci și sute de figuri, numite *aspecte*. Soarele în mișcarea lui aparentă în jurul Pământului, trece prin 12 constelații asemuite unele cu oameni: Gemenii, Vărsătorul de Apă, Fecioara Arcașul; cele mai multe cu animale¹⁶⁾: Berbecul, Racul, Taurul, Peștii, Scorpionul, Leul, Capra; una singură, cu un obiect, Balanța. Ordinea în care sunt străbătute anual de Soare este următoarea:

1) Berbecul, 2) Taurul, 3) Gemenii, 4) Racul, 5) Leul, 6) Fecioara, 7) Balanța, 8) Scorpionul, 9) Segetătorul, 10) Capra, 11) Vărsătorul, 12) Peștii¹⁷⁾.

Fiecare se întindea pe o lungime egală de 30° (360:12=30). Întreaga boltă era împărțită deci în 12 părți zise: „casele cerului”, cu ajutorul unor, „cercuri de poziție”, presupuse fixe și imobile. Un astru, sau o constelație, din cauza mișcării de rotație diurnă străbătea pe rând cele 12 case. Primă, cea mai importantă.

16) De unde îi vine numele de zodiac, dela *zoon* (animal).

17) Intr-o poemă didactică în versuri, scrisă pela începutul erei noastre, poetul Ausoniu din Bordiguera (actualul Bordeaux) orânduiește ritmic aceste constelații pentru a putea fi ușor memorate. Iată cele două versuri celebre, învățate pe dinafară și în zilele noastre: Aries, Tauri, Gemeni, Cancer, Leo, Virgo, Libraque, Scorpis, Arcitenens, Capri, Amphora, Piscis.

zisă ea însăși horoscop, era cea dinspre răsărit, în locul unde zodiacul taie orizontul. Se numea casa vieții. Cea de a doua a bogăției, a treia a fraților, a patra a legăturilor de rudenie, a cincea a copiilor, a șasea a sănătății, a șaptea a căsătoriei, a opta a morții, a nouă a religiunii, a zecea a demnităților, a unsprezecea a prieteniei, a douăsprezece a dușmăniei. Într'un anumit moment,

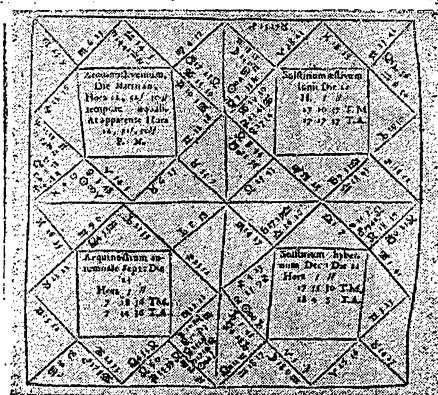

Fig. 3. — O pagină dintr-o carte de efemeride ce se vea, pela începutul secolului 17, la întocmirea horoscopeilor personagiilor celor mai importante ale timpului.

constelațiile zodiacale și planetele ocupă câte un loc în aceste „case”. Situația se transcria în două feluri: fie pe un cerc, fie pe o diagramă formată din patrate și triunghiuri.

Pe lângă cunoașterea acestor elemente științifice se adăuga studiul eclipselor (numit și teratoscopia astrologică), al orbitelor planetare, al culorilor, și poziției stelelor fixe, al conjuncțiilor, opozițiilor, ocultațiilor.

După alcătuirea horoscopului venea interpretarea lui mistică. Metodele ce stau la baza acestor interpretări sunt de natură simbolică, prin analogie și prin coincidențe.

1. *Symbolic* erau înțelese eclipsesele de Lună: „Cei doi soți se atacă cu furie” sau „Luna este suferindă”. Pentru una de Soare: „Soarele își pune vâlul pe cap”, sau „Un monstru s'a aruncat peste astru și-l înhață de pulpană”. Simbolică a fost corespondența ce s'a făcut mai târziu între vârstele omului și diferitele planete, când li s'au cunoscut distanțele relative. Luna, pruncia până la 3 ani; Mercur, copilăria 4—11 ani (formarea inteligenței); Venus, pubertatea 11—15. (formarea instinctului sexual, în țările sudice); Martie, tinerețea, 15—22 (epoca acțiunilor brutale); Soarele, bărbăția 23—37. (epoca ascendenței); Jupiter, maturitatea, 38—66 (epoca înțelepciunii) Saturn, bătrânețea, după 66 ani (epoca senilă).

2. *Analogie* se făcea zicându-se: planeta Marte este roșie, deci sângeroasă; ea trebuie pusă în legătură cu rubinul, cu fierul armelor, cu prevestirea luptelor și războaielor. Sau, o constelație are forma unui V, caracteristic schemei capului unui taur. Acea constelație reprezintă deci Taurul; steaua roșie dintr'un vârf este ochiul Taurului, iar zodia aceasta arată forță, câteodată furii-grozave, cumpănare la masă sau alte transpușeri de felul cestă. Soarele era prin natura sa binefăcător și favorabil; el reprezenta pe suverani, pe prinți, pe marii demnitari. Saturn, trist-morocănos și rece, conduce viața celor bătrâni, celor separați de viață și serioși (preoți, călugări, rentieri, pensionari). Luna, umedă și melancolică, are influență asupra tuturor celor care au meserii nocturne sau nepermise (actori, lumânari, hangii, cămătari, borfași...). Jupiter, temperat și nepericulos, inspiră pe adevărații înțelepți, filozofi.

călători, agricultori. Marte, uscat și arzător, conduce soarta soldaților, medicilor, și a tuturor celor cari se ocupă cu fierul sau focul (turnători de metale, lăcătuși, bucătări...). Venus, fecundă și binevoitoare, ocrotește căsătoriile, amorul și pe toți cei cari lucrează sau vând obiecte de găteală, de lux (bijuteri, coafori, muzicanți, moașe, croitori...). Mercur, nestatornic și variabil, domină asupra geometrilor, astrologilor, și în genere asupra tuturor oamenilor de știință și arte. Analogii se mai făceau între semnele zodiacale și o țară întreagă. Egiptul era pus sau sub semnul Taurului (căci acolo merge bine agricultura sau sub semnul Vărsătorului, (din cauza revărsărilor anuale ale Nilului). Chaldeea era dominată de Berbec, căci, se zicea, precum acesta este primul semn zodiacal, tot așa Babilonul este prima cetate din lume în cultură și vechime. La Roma domnea Balanța, semnul justiției, a lui Pax Romana și a guvernării mondiale a latinilor. Aceste idei au lăsat urme pe monumentele oficiale și pe monedele țărilor respective. Bani sirieni din timpul lui August purtau efigia Capricornului, regatul Comagen bătea aur cu Scorpion; Săgetătorul era pe monedele din Singara, iar Palmira, ce visa să devină o a doua Roma, imprima Balanța. Analogii erau desigur și diferitele denumiri date norului galactic: Cărarea stăpânului vieții (America de Nord), Drumul păsărilor (Lituană), Locuința manilor și a visurilor (Pitagora), Coloana de lumină (Manicheneni), Drumul Elefantului alb (Siam), Drumul Sfântului Jacques (Catolicii), Drumul pelerinilor (Turcii), Drumul de paie (Sirieni, Persani).

3. Am văzut *coincidențe* dintre fenomenele cerești și cele meteorologice unde primele erau privite drept cauze a celor de al doilea. Asemenea potriveli găsim în toată astrologia. O anume stea dă neajunsuri vedenii și chiar orbirea, Sirius dă strălucite virtuți militare și totdeauna

o moare eroică, Betelgeuse indică nemurirea, Vega din Lira promite bogăția, Polux din Gemenii arată moarte de mână tâlharilor, Algol este steaua asasinilor... Dintre toate stelele, cele mai importante, numite stele regale, erau patru: Aldebaran, (ochiul Taurului), Regulus

Fig. 4. — Monedă antică, purtând simbolul constelației «Scorpion».

(inima Leului), Antares (acul Scorpionului) și Fomalhaut (capul Peștelui Austral), depărtate cu 90° una de alta. Ele erau paznicele a celor patru colțuri ale cerului și toate preziceau o urcare socială mare și rapidă urmată de o prăbușire sgomotoasă. Se spune că la nașterea lui Napoleon un fulger a căzut din cea mai principală stea regală, din Regulus. Iată, s'a zis, cauza unei urcări până la tronul imperial și la o glorie neega-

lată, urmată de captivitate, decadență și moarte pe o stâncă străină, la capătul lumii.

În afară de aceste valori intrinsece date astrelor și constelațiilor, se mai lua în seamă poziția lor în momentul compunerii temei față de casele cerului, precum și unele față de celelalte. Prima casă era cea mai puter-

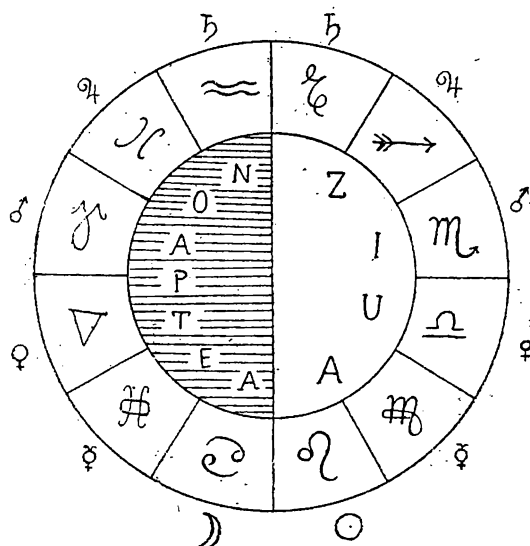

Fig. 5. — Domiciliul planetelor ziua și noaptea. Soarele ☉ și Luna ☾ figurează numai odată căci ele sunt presupuse că domnesc asupra celor două stări.

nică, după ea venea a zecea. Urma ca și planetele care întâmplător ocupau în acel moment aceste case să aibă o influență în același raport de forțe. Se mai lua în considerare „domiciliul planetelor”. Fiecare planetă era presupusă că are una din cele 12 zodii ale cerului ca locuință preferată. Atunci când se găsea în casa sa proprie avea facultățile și influența ridicată la paroxism;

când se găsea în casă opusă, puterea îi era redusă la minim; când se găsea deasupra orizontului proprietățile sale cunoscute se exercitau ca atare, iar când erau sub orizont aceste proprietăți se răsturnau.

S'a ajuns cu timpul la fixarea unor domiciliu diurne și altora nocturne pentru fiecare planetă.

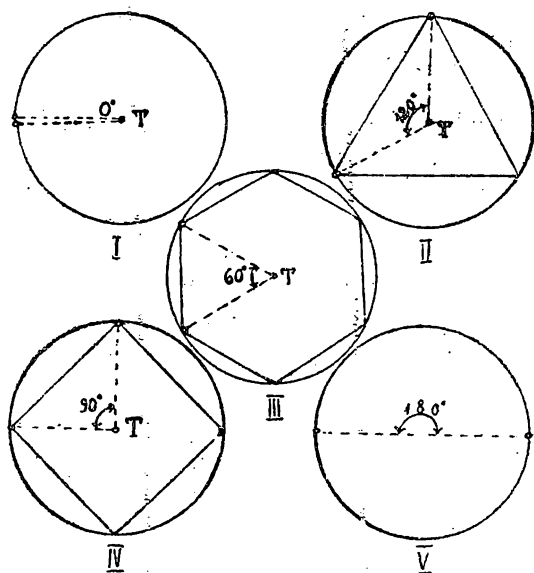

Fig. 6. — Aspectele : I. Conjucția. Unghiul făcut de razele vizuale duse la două planete este de 0° (circa); II Trigonul. Planetele fac un unghi de 120° ; III Sextil. Unghiul dintre planete este de 60° ; IV Quadrant. Unghiul este de 90° ; V Opoziție la 180° .

Al treilea criteriu de interpretare era al aspectelor, adică al unghiurilor formate de razele luminoase pornite din două planete și având vârfurile pe pământ. Se considerau cinci aspecte principale, după felul poligoanelor regulate ce rezultau din unirea planetelor pe cer.

Aspectele II și III erau considerate ca favorabile, aspectul IV ca nefavorabil, V ca fatal, căci poziția

față în față dă ideea de luptă, iar aspectul I ca indiferent sau fericit (după caz și împrejurare).

Se considera „aspectul” format de diferitele zodii. Avem patru trigoane zodiacale, toate favorabile căci unesc semne de același sex, primul zis trigonul de foc (Berbecul-Leul-Segetătorul); al doilea, terestru (Taurul-Virginia-Capra), al treilea uman (Gemenii-Balanța-Vărsătorul) și al patrulea acvatic (Racul-Scorpionul-Peștii).

Se formează trei aspecte tetragoane, puțin propice, căci sunt formate din semne de sexe deosebite ce-și fac opoziție și deci sunt în luptă. Avem aspectul „tropic” (Berbecul-Racul-Balanța-Capra), al „simplelor” (Taurul-Leul-Scorpionul-Vărsătorul) și al „dublelor” (Gemenii-Virginia-Săgetătorul, Peștii). Aspectele sextile sunt numai două, ambele propice.

Aceste aspecte sunt opera magilor babilonieni și asirieni cari, împingând mai departe precizia, au împărțit fiecare semn în trei părți egale numite *Decani*. Putem spune deci că exactitatea măsurătorilor lor, din epocile îndepărtate, s'a scăborât până la 10° (a treia parte din 30°, lungimea unei zodii), dacă nu și la 3°, deoarece fiecărui decan îi distingeau capul, mijlocul și coada. S'a mers apoi mai departe: fiecare semn zodiacul era socotit că format din 30 de stele sau grupe de stele ajungându-se astfel la împărțirea cerului în 360 de părți, număr care a fost socotit mai târziu cabalistic și care a rămas peste veacuri și milenii până în zilele noastre. În Egipt s'a atribuit fiecărui grad un caracter fast sau nefast (101 părți funeste și 259 fericite) și cum Soarele, în mișcarea sa de revoluție parcurge cam un grad pe zi, s'a ajuns repede la credința în zile faste și nefaste.

Dacă la toate acestea mai adăugăm presupunerea că o astră are mai mare influență când urcă pe boltă decât când coboară, că o planetă e mai activă când e în mers

direct decât când este retrogradă și e la maxim când este staționară, avem o imagine aproape completă a metodelor întrebuințate în cereasca artă himerică. Când un rege are în horoscop pe Marte staționar, el va fi totdeauna învingător, dacă o prințesă sau o curteană are pe Venus staționar ea va face o căsătorie strălucită, putând ajunge pe tron. Bărbatul care va avea pe Venus retrograd este sortit rușinei, fiind sfătuit să nu se însoare.

MEDICINA ASTRALĂ

Ca și în ramura judiciară, în cea medicală metodele sunt aceleași: analogia, simbolul, coincidența.

Simbolică a fost împărțirea corpului în două jumătăți. La bărbați, partea dreaptă și mai ales ochiul drept aparțin Soarelui, pe când partea stângă cu ochiul stâng Lunei; la femei găsim contrariul. În Germania planta numită Zinnkraut (fără a fi cătuși de puțin medicinală) a fost secole întregi întrebuințată de medici ca leac contra bolilor provocate de Jupiter sau pentru organe ce stau subț puterea acestei planete, deoarece zincul este simbolul acestui astru.

Ceea ce se întâmplă pe cer în primele zile după naștere, s'a presupus, prin analogie, că va corespunde primilor ani din viața copilului, după regula: o zi — un an.

Ierburile medicinale trebuiau culese la apariția anumitor constelații, cu care se stabilise analogii de nume, culoare sau formă. Medicamentele trebuiau preparate și administrate după indicațiunile planetare, într'un timp propice. Exemple. Cum intestinele sunt comandate de astrul nopții, dacă Luna străbătea o zodie rece și umedă (precum este Vărsătorul) era potrivit să se dea purgative căci, se zicea, sucurile diuretice și laxative ale corpului pot acționa, în aceste momente, mai ușor. Dacă Luna este într'un semn de animal rumegător

(Capra, Berbecul, Taurul) pacientul va avea colice. Dacă Saturn sau Jupiter sunt în conjuncție cu Luna să nu se dea deloc purgativ, deoarece acțiunea calmă și temperată a acestor planete anulează efectul medica-

Figura 7. — Din cele mai vechi timpuri diferitele părți ale corpului uman au fost asociate constelațiilor zodiacale sau planetele lor. Aci se arată că Berbecul (primul semn zodiacal) are influență asupra capului, Taurul (semnul următor) asupra umerilor, Gemenii asupra mâinilor și așa mai departe.

În medicina astrală doctorul se conduce pentru vindecarea bolilor după studiul constelației și planetelor corespunzătoare organului bolnav.

mentului. Desigur, acest raționament nu era obligator și deci universal. Claudius Ptolemaeus, cel de al doilea, în mărime, astronom al antichității, recomandă contrariul: purgație la această conjuncție.

Cura balneară era deasemenea supusă astrelor. George Pictorius (1500—1569) un medic vestit, care a criticat mult toate superstițiile și vrăjitoriile (în afară de astrologie, considerată ca știință) susținea să nu se facă băi în al treilea an după o eclipsă totală, iar în anii bisecți să nu se facă deloc. Dealtfel, anii de 365 zile erau presupuși ca nefaști fecundității și creșterii omului. Galien, celebru medic grec al antichității, ce practica la Roma, era mai vestit ca ceilalți din cauză că-i întrecea în astrologie. Iată un exemplu. Se credea că mersul boalei este asemănător fazelor lunare. Cum a 20 zi după Lună nouă ultimul pătrar se știrbește și Luna merge spre dispariție, tot așa și a 20 zi a unei boli grave era socotită ca zi critică. Galien, făcând o socoteală mai exactă, găsi că Luna scade mai ales în a 21 zi și deci propuse ameliorarea metodelor medicale, recomandând această zi ca punct de orientare în evoluția boalelor. Pentru suferințele cronice, Galien găsește vinovat Soarele.

Pentru a nu vorbi decât de cei mai mari, pomenim pe Averoes, cel mai celebru medic și astronom al Arabilor (Liber de diebus criticis) care dă sfaturi noi și pe Theophrast Bombart von Hohenheim (1493—1541), renumitul *Paracelsus* al Renașterii, pe care nici congresele actuale de medicină nu uită să-l pomenească și să-i comemoreze centenarele. Primul consideră o conjuncție și mai ales o eclipsă la începutul boalei ca semn de nevindecare, pe când opoziția, crede că nu are nici o influență. Cât privește pe Paracelsus, cu toate meritele lui unanim recunoscute de reformator și părinte al medicinei moderne are partea lui importantă de credințe și practice astrologice și alchimice.

Un cuvânt astrologic, intrat în medicină, este boala *influența*, care arată epidemia pricinuită (?) de ploile de stele căzute în 1611.

CAP. III

N A Ș T E R E A

Chaldeea, leagănul astrologiei. Condițiile favorabile întâlnite aci. Mulțimea superstițiilor. Rudimentele de știință neapărat trebuincioase prezicerilor. Magia. Religia. Evoluția astrologiei. Istoricul ei.

A vorbi despre înfiriparea astrologiei pe șesurile Mesopotamiei însemnează a cerceta însăși începuturile acestei arte, în genere, căci, mărturia unanimă a antichității greco-romane, scrierile ebraice și arabe nu ne lasă să alegem decât între două ținuturi : Egiptul și Chaldeea. Unitatea de doctrină și de metodă între credințele celor două hotare nepermițând să se admită o încolțire și o creștere independentă, alegerea cea mai potrivită și îndeobște primită astăzi este în favoarea Chaldeei ¹⁸⁾.

Mulți factori au conlucrat pentru a prefăce lunca dintre Eufrat și Tigru într'un mediu de cultură microbiană-astrală : orizontul larg și plat, atmosfera transparentă

18) În lumea eleno-latină, numele de chaldeenii era sinonim cu cel de astrologi, atât de mare era prestigiul științei și vechimei meșteșugului lor.

și senină, ocupația locuitorilor nocturnă și pastorală, înclinațiile pământenilor, superstițioși și neliniștiți. Un astronom german, Arthur Krause, scria că, în nopțile senine, astrele strălucesc atât de tare, încât, pe cele meleaguri, corpurile aruncă o slabă umbră, când se înalță Venera, pe timp de Lună-nouă. În cursul zilei, arșița este atât de grozavă că oamenii dormeau prin case, ascunși de teribilul zeu al focului și al morții. Vieța fiind ușoară, păstorii scoteau noaptea turmele pe câmpie, se înfundau în ierburile înalte și fără grija zilelor ce vin ¹⁹⁾, lăsau ca privirile să mângâie miile de diamante, rubine și smaralde ale bolței, ca mintea să înțeleagă drumurile „oilor scăpate din turmă ale păstorului lor ceresc“ ²⁰⁾.

O! către astrul cel blând al nopții, către ceea ce luminează fără să ardă, către buna și veșnic schimbătoarea Lună se ridică mai întâiu imnurile de slavă și de recunoștință. Ea trebuie să troneze în fruntea tuturor zeităților ce se ocupă de soarta Asiriei și Chaldeeii. Ceilalți zei sunt cruși și răsbunători; de ei lumea se ferește sau îi înduplecă prin rugă și jertfe. Dar, câți zei sunt? Câte spirite rele pândesc, câte duhuri necurate atacă neîncetat? Peste tot pământul se găsesc demoni, dar aici, în Babilon, sunt fără număr, etichetați și încolonați după rang și merit într'o ierarhie rigidă, fiecare cu atribuțiile și specialitățile lui. Pentru toți zeii sârmanul babilonian trebuie să poarte de grije, pentru fiecare demon trebuie să atârne de gât, de mâini, de mobile, să coase de haine,

19) Fertilitatea Mesopotamiei rivalizează cu cea a Egiptului. Istoricul lor Berosus afirmă că acolo era singurul loc de pe pământ, unde grâul creștea spontan, fără arat și semănat, iar palmierii dădeau fructe mari și dulci.

20) Sumerienii credeau că stelele sunt o turmă de oi ce pasc liniștite pe câmpul cerului, Luna este păstorul lor iar planetele, din cauza drumurilor neregulate, oile scăpate, care aleargă.

câte o piatră, câte o statueta, o amuletă sau un fetiș care să-l apare, să-l ajute în lupta de fiecare zi cu nevăzutul. Vânturile usucă și ard; la ferestre se atârna, sub pragul ușilor se îngroapă figurile zeităților respective pentru apărare. Trăznetele, inundațiile, incendiile, epidemiile se țin lanțuri; incantațiile contra lor trebuie cetite regulat, filtrele descântate și băute la ora potrivită.

Față de atâția zei răi, demoni, vampiri, cari ridică morții din morminte, boale și deochiu, fiecare se întrea-bă ce se poate aștepta în restul vieții. Cu timpul mulțimea sfaturilor care trebuiau urmate spre a scăpa de influențele rele, presupuse că vin din toate părțile, făceau viața atât de încăleită și greoaie încât numai lăsați omului din popor nicio libertate, spiritului nicio descătușare.

Toate felurile de ghicit antice au fost practicate aci : aurispices, auguri, captomancie, brontoscopie, arta fulgurală, după nașteri monstruoase, după zaruri, după vise, foc, apă, pietre, cutremure, nouri, fum... Dar, în aceeașă enormă grădină de buruieni, spinul cel mai înalt rămâne, cu siguranță, astrologia.

Aprinderea focului și invenția roței sunt primele și cele mai însemnate descoperiri din întreaga civilizație. Ei bine, o descoperire de aceeași valoare în ordine spirituală a făcut omul când și-a dat seama că Soarele ce apare în mijlocul vâlvățăilor roșii de dimineată, este același astru cu cel care s'a pierdut cu o seară mai înainte după creștele munților, sau s'a înneecat în apele oceanului. Această banalitate de azi a fost la începutul ei un salt din mit în știință. Primitivii se rugau să înduplece un Soare nou să apară și să le lumineze ziua, iar vechii Hiberieni erau convinși că cine aude ascuțit poate prinde sfârâitul ce-l face astrul când se stinge seara, în mare. Cu Luna era lucru și mai limpede: când

descreșterea s'a terminat și după nopții de întuneric, apare o geană blondă, ea nu poate fi al astrului mort, ci al unuia nou-născut, al unei „*Lună-Nouă*”. Cât privește indentitatea dintre Luceafărul de seară și cel de dimineață, ea a venit cu greu, mai târziu decât multe alte cunoștințe astronomice.

Când aceste praguri au fost trecute, când s'au deosebit astrele fixe de cele rătăcitoare, oamenii au putut să se ridice dela astrolatrie la astrologie, căci dela adorarea astrelor-zei (astrolatrie) până la concepția zeilor-ăstri (astrologie) a fost un drum de străbătut.

Pe un plan paralel cu dezvoltarea cunoștințelor astrale își croiește calea, în această vale a superstițiilor, doctrina și practicile magiei. Deoarece atât astrologia cât și magia erau forma activă a relațiilor omului cu natura, ele reprezentau manifestația spiritului științific înăscut rasei umane și prin aceasta însuși titlul de glorie al civilizației ninivo-babiloniene față de contemporanele ei. Când efectele miraculoase erau obținute pe căi pământești (chimice, fizice sau medicale) magia era zisă albă sau naturală ; când instrumentul întrebuințat era spiritul diavolului, magia era numită neagră sau demonică. Chaldeenii mai practicau magia teurgică, a relațiilor forțate cu spiritele superioare.

Cu toate că Persanii au furat magia dela Asirieni, ei i-au dat o atât de mare atenție, răspândind-o în același timp mai departe, încât numele preoților lor „*Magos*” trecu asupra întregii dogme. Unul din spectacolele cele mai impresionante pe care preoții magi, și în special la început, șeful cultului, Zoroastru, îl făceau înaintea regilor și poporului uimit era, în timp de furtună, aprinderea jertfelor cu ajutorul focului ceresc. Se crede că ei așezau sub altar o mare masă de metal și înălțau o vergea metalică care atrăgea trăsnetul. Această vergea este origina băghetei magice, de azi.

Cel mai vechi „Cod Magic“ găsit este al anticilor asirieni, transcris în secolul al VII-lea pe timpul lui Assurbanipal, din vechea limbă accadă, în asiriană. Originalul, vechi de nu se știe din ce timpuri, păstrat în vestita bibliotecă a nu mai puțin faimoase școale sarcedotale din cetatea Erech a Chaldeei, era compusă din trei cărți. Cea dintâi dintre ele, având titlul „Spiritele rele“, cuprindea formulele de conjurație și imprecăție, menite să ferească pe om de acțiunea periculoasă și funestă a diavolilor; cea de a doua era o culegere de descântece având puterea să îndepărteze demonii boalelor și să vindece pe suferinzi; a treia, cuprindea imnuri vrăjite, cu puteri supranaturale, ce acționează obligator asupra zeilor. Acesta este de altfel caracterul esențial și specific al magiei față de religie, al incantației față de rugăciune. Una este o supunere și o cerere umilă a omului față de spiritele superioare, pe când cealaltă este o cutezanță și o sfortare a omului ca să supună cu forța zeităților în slujba voinței sale. Toate imnurile din cartea a treia se termină prin cuvântul magic *Hakama* (în vechea limbă accadeană) care s'a corupt în traducerea asiriană în *amanu* și de unde vine, probabil, *amin*.

Magia dela Perși trece la Indieni ²¹⁾ și la Evrei ²²⁾, dela Egipteni la Greci și Romani, dela Evrei la Arabi ²³⁾. Astăzi ea n'a murit. Se numește spiritism.

Religiile nu pot admite să li se încalce domeniul. Deaceia magia nu a fost admisă decât de credințele trans-

21) La care găsim codul magic ATHARVA-VEDA.

22) Solomon, cu ajutorul unei inscripții de pe un inel „supunea îngerii și toate forțele naturii“, iar Noe și Cham se zice că erau inițiați.

23) Coranul acceptă magia albă, condamnând numai pe cea neagră.

cendental ale popoarelor primitive și barbare, care nici nu constituiesc adevărate sisteme religioase. Se poate spune mai de grabă că Asirobabilonienii au avut un sistem filozofic de fatalism astral decât o religie pură, în înțelesul de astăzi al cuvântului. Deoarece drumul stelelor și al planetelor este constant, etern și invariabil, omul nu poate îndupleca zeitățile la milă și concesi. Soarta este determinată dintru început, irevocabilă și orice rugăciuni sunt de prisos. Omul însă poate să ghicească decretul zeilor prin horoscoape și să-și impună voința cu forța, prin magie. Aci trebuie căutată originea unor sisteme filozofice de mai târziu, ca cea a stoicilor.

Oamenii din alte timpuri au crezut în ²⁴⁾: 1. Zoolatrie (cultul direct al animalelor: foca, balena, la Eschimoși; pisica, boul Apis, la Egipteni); 2. Mitologie zoologică (fauna ideală: elefantul alb, caii lui Achile, lincornul); 3. Fytologie (cultul lunei vegetale: bradul (de Crăciun) la Germani, arborele cosmologic, în India); 4. Litholatria (cultul lunei minerale: piatra dela Kaaba, aeroliți, dolmeni); 5. Hidrolatrie (cultul apei, al izvoarelor, al fluviilor, al mărilor: Gangele, Nilul); 6. Pyrolatrie (divinizarea focului: cultul Vestei, Prometeu); 7. Animismul, a) vieța morților (umbra, fantoma, dublul sufletului, transmigrația, metempsihoza), b) ritul funerărilor (mormântul, mauzoleul, cenotaful, cremațiunea, mumificația, obiectele ce se îngroapă, masacrele la mormânt a nevestelor, a cailor, a servitorilor); c) Inania regna (călătoriile în împărăția morții: Raiul, infernul, purgatoriul; Prometheu, Isthâr, Virgil); d) Cultul strămoșilor (manii, penații, larii, lemuri); e) Spiritele (geniile latine, în-

24) Prof. André Lefèvre: *La Religion*, 1892.

gerii creștini, zânele, piticii munților) ; f) "Apoteoza fictivă"²⁵⁾ (Bel, Votan, Bachus, Hercule) ; e) Apoteoza reală (Confucius, Budha, Mahomed) ; g) Astrolație (corpurile cerești sunt puteri ale naturii, zei însuși).

În sistemul astronomic-religios creat de Chaldeenii, interpenetrarea celor două componente a fost completă, în ambele sensuri. Forțele naturii sub care își trăiau viața au fostenerate direct ca zeități, personificate în astre și reciproc, astrele eterne, cu mișcările lor regulate nu ereau numai exteriorizarea cea mai strălucită a puterii divine, ci divinitatea însăși²⁶⁾. Pe atunci cerul era foarte aproape de om și omul vecin cu astrele.

Acum 6000 ani, la confluența fluviilor Tigrlul și Eufratul, locuiau neamuri pașnice ale aborigenilor: Sumerieni și Akcazi. Cam între 2300 și 2250 în. Chr. năvăliră peste ei dinspre Vest triburi semitice, iar dinspre Est rășboinicii Elamiții. Credințele astrale ale învingătorilor se amestecară cu zeitățile întunecate ale etnicilor și religia nouă a Chaldeenilor poartă pecetea celor două origini.

Panteonul chaldean (adoptat aproape fără nicio modificare de Asirieni) a fost unul din cele mai complicate și mai bogate din întreaga omenire. În linii largi, poate fi rezumat astfel. Zeul suprem, primul, necreat, dar nu fără început, principiul unic din care se trag toți ceilalți zei, este *Ilu* (în vechea accadă, „sursa tuturor“). În al doilea rând venea o treime, a unor forțe divine, egale

25) Odată ce omul a conceput zeul, el îi crează un cult, o naștere, o viață și o moarte. Spre exemplu, Bel, zeul cerului, și-a tăiat capul spre a creia lumea, a devenit rege pe pământ și-a construit un templu, Ba-bel și domnește în cetatea Ba-bel-on (Poarta zeului); i se poate vedea chipul în statuia din altar, i se arată mormântul.

26) Ideograma corespunzătoare noțiunii de zeu este o stea, iar cea a unei stele este același semn repetat de trei ori.

în putere între ele, manifestări exterioare, sensibile ale lui Ilu (dublați fiecare de câte o femelă): *Anu* (apa, zeul pește) = Haosul, materia necreată, totdeauna Timp și Spațiu; *Nuah* (focul) = inteligența ce animă materia și o face fecundă; *Bel* (sau Baal, pământul) demiurgul care ordonează materia și inteligența, creînd lumea organizată. Urma o a doua triadă, a unor zei vizibili: *Sin*, fiul lui Bel, zeul Lună²⁷⁾, patronul marelui oraș Ur: *Shamash*, fiul lui Nuah, zeul Soare; *Bin*, fiul lui Anu, zeul atmosferei (alții cred că în loc de Bin triada se completa cu Istar (Venus). Toți trei sunt bărbați, căsătoriți, cu copii. Vin apoi cei cinci zei planetari: *Adar* (Ninurtu sau Ninib) — Saturn, simbolizat printr'un taur, domnitor în împărăția morții, întunecăt, fioros, corespunzător cu bătrânii dintr'o familie. *Marduk*-Jupiter (fața vizibilă a lui Bel), venerat mai ales în Babilon; *Nebo*-Mercur, zeul negustorilor, patron al orașului Borsippa, reprezenta în familie pe copii; *Istar*-Venus, privită ca un porumbiel²⁸⁾, reprezenta pe soție. *Nirgal* (cel cu piciorul mare) — Marte, înfățișat ca un leu, era zeul războiului, patron al orașului Kutha, reprezenta pe soț.

Cunoaștem din mai multe surse istoria sfântă a popoarelor mesopotamice: povestea creației, a potopului, coborîrea lui Istar în infern, legile lui Marduk, ierarhia zeilor. Este isbitoare asemănarea dintre tradițiile babiloniene și ebraice asupra potopului. Iată după preotul istoric Berosus (sec. III a. Chr.) versiunea chaldeană. Zeii decid distrugerea primilor oameni, fiind nemulțumiți de purtările lor rele. Zeul apelor *Ea*, una din cele

27) Secera luminoasă a cornului lunar era privită ca simbolul vieții, iar partea ce lipsește ca imaginea morții, pe câtă vreme creșterea și descreșterea fazelor ca lupta vieții cu moartea.

28) Bărbat când apare dimineața, femeie seara, încearcă să seducă pe muritori, având un număr nesfârșit de iubiți.

trei personificări ale lui Anu (fiecare persoană a primei triade era privită, la rândul ei ca o sfântă treime) primește ordinul să execute înnecul, la solstițiul de vară. Acesta, nemulțumit, ripostează lui Enil, zeul pământului și autorul propunerii de înnec: „O, tu înțeleptule printre zei, erou! Cum nu te-ai gândit mai mult și ai cerut poporul?” Obligat însă să se supună, Ea trădează secretul lui Utnapishtim (recte Noe) pentru a-l salva. Acesta construiește o mare arcă, în care își imbarcă toată familia precum și animale de tot felul. După *șapte* zile ²⁹⁾ arca se împotmoli de vârful unui munte și de pe corabie fură trimiși pentru cercetare un porumbiel și apoi o rândunică, care se întoarse negăsind nicăieri pământ. La sfârșit, după debărcare, Utnapishtim, pentru a mulțumi, jertfește animale pe un foc sacru, al cărui fum „atrase pe zei ca mierea pe muște” ³⁰⁾.

După cei 12 mari zei, enumărați mai sus, urma o armată de zeișori cu ierarhie stabilită, servanți ai celor superiori. În fața atâtor zei³¹⁾, fiecare venerat cu precădere în orașul în care era ales de patron și în templul căruia se credea că locuiește, unitatea țării era cu neputință de realizat. Marele lor rege Hamurabi înțelese că numai impunând pe unul din zei ca suveran al celorlalți, poate face ca cetățile să depindă și material de casa zeului suprem. Marduk, zeul Babilonului, reședința lui Hamurabi, trebuia impus celorlalți. Cum *Bel*-domnitorul, posedea, conform tradiției, tablele destinului, se inventă o legendă ad-hoc. Marduk, învingând într-o luptă pe zeul

29) Conform tradiției asiriene deluviul a durat șase zile și șase nopți, iar a *șaptea* apele au scăzut puțin, până la vârful munților.

30) După povestea biblică (mai nouă decât cea chaldeană) potopul a început la echinoxul de toamnă și a ținut 40 zile.

31) Un rege asirian, pela 860 a. C., a numărat peste 7000 de zei și genii.

haosului Timat³²⁾, a fost recompensat (într'un consiliu al zeilor supremi) să ia asupra sa *secretul viitorului*³³⁾. Regele *Hamurabi* (luând cu mult înaintea lui Moise) scrisese tablele legii, intra cu pompă în templu, declară că i le-a dictat Marduk și porunci să fie respectate de toate cetățile. Iată cum astrologia, cu ajutorul *tablelor viitorului*, cele atât de râvnite de toată lumea, puse umărul la unitatea Chaldeei.

Chiar în cursul istoriei imperiilor asiro-chaldeene, astrologia suferi o dublă evoluție, una de ordin social și a doua de ordin metodologic, evoluție care s'a accentuat în decursul secolelor ce urmară. Ca mediu social, astrologia a plecat de pe treptele tronului și din altarele cele mai sfinte ale Babilonului pentru a se coborî treptat, încet și sigur până în praful bâlciurilor și în biletele trase de papagali. Ca metodă, ea începe în preistorie, din empirism, se transformă în „științifică“ odată cu marii astronomi ai antichității, decade în evul nou într'o rutină fără raporturi cu cerul, numai prin consultarea de efemeride și interpretarea lor după regulile clasice (ce numai corespundeau situației reale din cauza precesiei echinoxilor) și visează astăzi să fie recunoscută drept știință pură.

Să urmărim dealungul veacurilor această democratizare treptată și acest repetat cameleonism metodologic, pornind dela leagăn, adică din Chaldeea. Isvoarele de cunoaștere sunt scrierile istoricilor greci și romani³⁴⁾, descrierea lui Daniel, cel pomenit în biblie ca sclav în captivitatea babilonică, monumentele, inscripțiile, arhi-

32) Timat a fost tăiat în două și prin aceasta s'a separat cerul de pământ.

33) Într'o formă mai simplă se răspândi zvonul că Marduc este tot o față a lui Baal.

34) În special Diodor din Sicilia, Herodot, Cicero, Macro-

vele și bibliotecile desgropate din pământul Mesopotamiei, scrise pe tablete plate, patrâte, de argilă arsă. Pe când cărămizile erau încă umede se sgâriau pe ambele fețe, litere formate din cuie (scriere cuneiformă) mici și foarte dese³⁵).

Fiecare era numerotată, ca paginile unei cărți. Mai multe „coctile laterculi“ (cum le numea Pliniu) scrise în continuare se poate zice că forma o carte. În toată Mesopotamia și până în Egipt s’au desgropat foarte multe asemenea cărămizi; numai într-o singură sală a palatului din Ninive, a lui Asurbanipal s’au găsit aproape 10.000. Cele mai vechi tablete datează poate de mai puțin de un secol după potop ³⁶) (circa 4000 a. C.). În afară de cuneiforma babiloniană și ninivă (fiecare cu formele arhaice și noi) preoții aveau o scriere hieratică în care transmiteau urmașilor lor, în secret, cunoștințe științifice, cu trudă câștigate. Biblioteca palatului din Ninive, clădit de marele și înțeleptul Asurbanipal ³⁷) era cea mai bogată ³⁸), cuprinzând tratate de gramatică, istorie, drept, mitologie, istorie naturală, astrologie. Se știe că 4000 dintre acestea, anume cele care tratau despre știința cerului erau o compilație a unor texte mult mai vechi, scrise depe timpul lui Sargon I, circa 3800 a. C. (care, la rândul lor, se bănuiește că ar fi o copie a altora și mai vechi). Această

35) Descifrarea lor a venit numai în urma efortărilor continue și geniiilor lui Hincks, Sir Henri Rawlinson și M. Oppert.

36) Cele mai noi sunt din sec. II, p. C. iar prima tabletă a fost adusă în Europa, în 1851.

37) Acest rege al Asiriei (668—626 a. C.) se lauda, pe bună dreptate, că ajunsese maestru în scris. Cel ce putea citi și scrie ajungea administrator de templu, preot sau judecător.

38) Toate templele din cetățile mari aveau biblioteci; în special, în UR cea mai veche era (Erech, din Biblie sau Orchoe, al geografilor greci), în Sippara (orașul cărților), Eridon și Babilon.

colecție de circa 25.000 texte și preziceri astrologice³⁹⁾, este cea mai veche operă scrisă, cu caracter științific din Asia, tot așa cum în Egipt, cel mai vechi document scris (papyrusul Rhind) este tot o lucrare de știință. O parte din tabletele cuneiforme cuprind interpretări de felul acesta :

„Când Luna-nouă poartă o coroană albă, regele va
„avea dominația asupra altor popoare“.

iar altele sunt rapoarte curat științifice, ce menționează punctele cardinale, dau figura constelațiilor (se cunoșteau chiar depe acél timp 10 din cele 12 case zodiacale, pe care le găsim și în alegoria celor zece regi antideluviene), momentul răsăririi astrelor, opozițiile, conjuncțiile și ocultațiile.

Babilonul a fost cea mai veche cetate din lume (antichitatea credea că a existat și înainte de potop) și principalul focar de cultură din Asia. Tradiția biblică se împletește cu cea chaldeană atunci când susține că, după potop, fiii lui Noe: Sem, Kham și Jafet, au hotărât să ridice acolo, în orașul lui Bel, un turn până la ceruri, pentru a putea scăpa de vreun eventual nou flagel. Acest templu, casa și mai târziu mormântul zeului, faimosul turn Babel, a existat într'adevăr și nu se poate să fi avut altă utilitate decât ca observator astronomico-astrologic. Se cunoaște forma și mărimea lui din descrierea lui Herodot (I, 181) ca și din cele scrise pe o tabletă din anul 229 î. Chr. Lângă „Calea Sacră“ a procesiunilor, se lucrase un postament dreptunghiular de piatră, cu trepte, lung de 2190 picioare și lat de 1200 picioare. În mijlocul lui se înălța

39) Din care 300 de tablete, ce se află la Muzeul Britanic din Londra, au fost traduse și publicate de R. C. Thompson : The Reports of the Magicians and Astrologers of Niniveh and Babylon, Lodon, 1902, 2 vol. în 8.

turnul, cu *șapte* etaje, având baza patrată, de latură 600 picioare, fiecare etaj era mai mic decât cel dedesubtul lui, având latura pe jumătate, era lucrat din cărămizi crude, îmbrăcate cu alte smălțuite în diferite

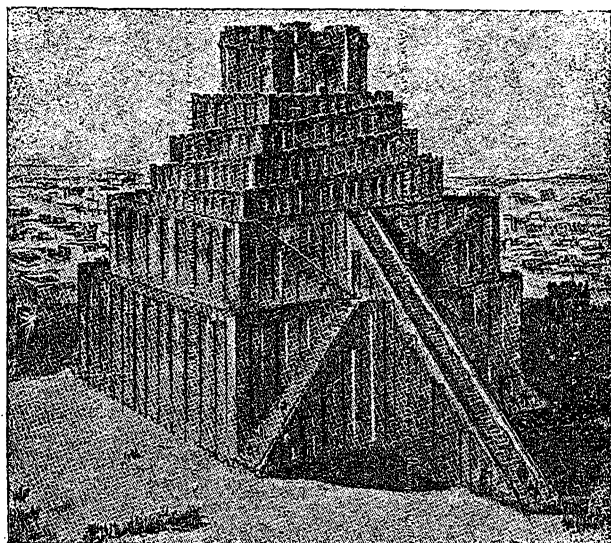

Fig. 8. — Turnul Babel
încercare de reconstrucție a lui Eckhard Unger.

culori simbolice ale celor șapte planete și dedicat câte unuia din cei șapte zei planetari. Peste ultimul cat, se înălța o capelă la care se ajungea urcând o scară exterioară, în spirală, ce începea dinspre răsărit. „În turnul superior este un mare sanctuar și în acest sanctuar un mare pat bogat împodobit, lângă care se află o masă de aur. Nu se vede nicio statuie. Nimeni nu petrece acolo noaptea, în afară de o femeie din ținut, desemnată de zeul însuși, după cum zic Chaldeenii care sunt preoții acestui zeu“ (Herodot). Față de a-

ceastă mărturisire și cunoscând funcțiunea de astrologi a preoților chaldeenii, putem să afirmăm cu încredere că, acolo sus, unde se vedea bine orizontul, se făcea, pe masa de aur, horoscopul pruncului ce femeia gravidă urma să nască. În fiecare an nou venea la *Etemenanki* (numele chaldean al turnului), pe calea sacră, procesiunea solemnă a marilor demnitari și a clerului, pentru a aduce lui Marduk omagiul meritat de toți ceilalți zei; se făceau rugă și libații, se jertfeau vite, iar marii preoți, consultând cerul, dădeau pronosticul pe întreg anul ce începea.

Astfel de turnuri, numite ziggurat, pure observa-toare ca și Etemenanki, se înălțau în preajma tuturor templelor mari; preoții ce oficiau planetelor erau astronomi, iar oracolele lor cuprindeau date științifice. Nu e nicio mirare că cei ce domneau la Babilon și la Ninive nu puteau călea ordonanțele lor categorice. Când, după scurgerea timpului și sub loviturile de topoare ale dușmanilor năvălitori în Babilon, Etemenanki se năruie, preoții-astrologi comandau regilor, prin gura lui Marduk, reconstrucția venerabilului templu. Nabopolasar, fondatorul imperiului neobabilonian, încearcă, fără să poată reuși, reînălțarea mărețului turn, de peste 200 m., iar mai târziu, cuceritorul fără egal. Alexandru cel Mare, se plecă umil în fața cererilor chaldeene. Peste 10.000 de sclavi curăță rășină de două luni cărămizile căzute în jur, dar moartea neașteptată a împăratului macedonean puse capăt ultimei încercări de înviere a turnului Babel.

Cel ce putea prezice o eclipsă, în acele bătrâne vremi, putea fi bănuie că are puterea să o producă; rangul lui nu poate fi decât înalt printre ceilalți muritori, căci zeii însiși le destăinuiesc secretele; marii pontifi ai templelor sunt prinți de sânge regal, preoți, cărturari ce scriu analele imperiului, iar știința cerului se învață

cu sfințenie în școlile de lângă Ziggurat. Deoarece numele lui Nabopolăsar (zeul Nebo, să-și protejeze fiul), ca și aproape toate numele regilor au un înțeles side-

Fig. 9. — Magii astrologi chaldeeni studiind mer-
sul unei comete, depe treptele turnului Babel.

ral-religios, putem presupune că odată cu horoscopul se decidea și numele moștenitorului prezumptiv al coroanei. Astfel avem: Salmanasar, zeul Salman favorizează; Asarahadden, zeul Asur a dat un frate; Sen-

nacherib, zeul Sen și-a înmulțit frații; Nabuchodonosor, zeul Nebo să protejeze coroana; Asurbanipal (conșrupt Sardanapal), zeul Asur și-a format un fiu. Acest privilegiu al astrologilor chaldeenii se regăsește mai târziu în China și Japonia.

Astrologia a avut totdeauna o aripă ocrotitoare pentru surioara mai plăpândă, astronomia, ea fiind firul nevăzut pe care s'au înșirat primele perle ale științei, precum și cele dintâi acte istorice ale orientului. Istoria Chaldeeii este istoria astrologiei. Principalele date din istoria asiro-babiloniană sunt fixate în cronologia generală pe baza unor notări de eclipse sau fenomene observate de magii turnurilor ziggurat. După amintirea lăsată de babilonieni asupra unei ocultații a planetei Venus, în al 6-lea an al domniei lui Amizaduga, s'a calculat că prima dinastie amorheană din Babilon a început la 2105 a. C. (cu Hamurabi) și de aci s'a stabilit o întreagă rețea de date anterioare și posterioare acestui eveniment.

După clădirea turnului din Babilon — care nu are de rival, în vechime și mărire, decât prima piramidă a Egiptului — ambele construcțiuni astronomice — trebuie să ne oprim la tratatul „Lumina lui Bel” depe timpul lui Sargon I, operă deasemenea siderală, înainte de a ajunge la prima dinastie a Babilonului, creată de marele Hamurabi, sub sceptrul căruia se contopesc provinciile din sudul Mesopotamiei, prin celebra lovitură de maestru, diplomatico-astrologică, a codicelor lui Marduk. Codicele (regăsit la Suza, în 1901, cu toate cele 282 articole ale sale) are mari asemănări cu decalogul lui Moise, pe care-l precede cu șase secole. Ambele sunt declarate ca inspirate de zeul suprem conducătorilor de popoare, ambele au fost gravate pe table, au fost prezentate cu pompă în fața poporului, au un conținut moral și un scop politic. După ce Hamurabi, prin crea-

rea legendei cu victoria lui Marduc-Bel, îi conferă în-tăietatea asupra celorlalți zei, în prologul codicelor sale anunță că zeul are o domnie eternă în Babilon, asigurând grijuliu stabilitatea, în viitor, a capitalei sale. După ce face ordine în cetatea zeilor și în casele oamenilor, monarhul reformă calendarul, rezervându-și dreptul de a intercala la nevoie o a 13-a lună, pentru a restabili valoarea anului.

Dela 1500 a. C. cultivarea neconținută a științelor și artelor în Babilon aduse în mod natural rafinarea, îmblânzirea moravurilor și scăderea virtuților militare, iar bogățiile ce se strâneau neconținut deschiseră poftetele popoarelor vecine. Către 1300 a. C. statul babilonian este atacat, învins și făcut vasal, de către Asirieni, locuitori în Nord. Tiglatfalasar al II-lea (700 a. C.) marele cuceritor al tânărului, crudului și războinicului popor asirian, învingătorul dela Marea Caspică până la porțile Indiei și dela hotarele Egiptului până în deșertul Arabiei, cel căruia la Damasc 25 de regi prizonieri i se închină, nu putu să se mulțumească numai cu vasalitatea Chaldeei. El jură distrugerea totală a dușmanului. O luptă fără de milă se încinse între nord și sud, între forța brutală și disperarea celor ce-și apără existența. În mai puțin de 100 ani dreptatea ca și puterea ocultă a culturii își spuse cuvântul. Babilonul mai avea pe tronul său dominația dinastiei asiriene, dar jugul era ușor: învingătorii luară dela învinși credințele, religia, știința, obiceiurile. Ultimul dintre marii cuceritori asirieni, Asurbanipal, ajunsese destul de rafinat pentru a ordona construcția unui nou palat regal, mai mare, mai încărcat de statui decât cel dinainte, în care nu uită să se asigure o mare încăpere pentru păstrarea bibliotecii ce se adunase la Ninive. Odată cu apogeul imperiului, vechea bibliotecă începută pe timpul lui Sargon I-iu, ajunsese la cea mai mare dezvoltare.

Shamash-mitu-ubalit, cel mai tânăr frate al marelui rege este astrolog; când cel de al doilea frate, bolnăvicios, are nevoie să întreprindă o călătorie, monarhul cere avizul ghicitorilor; însuși Asurbanipal se mândrește că poate citi și scrie cu ușurință.

Din acel moment (circa 600 a. C.) învinși pot fi liniștiți, artele, științele și astrologia vor înflori ca în vremurile bune, de demult. Progresul ce-l face studiul astrelor, în secolele ce urmară, este deosebit de important. Se cerceta și nota cu exactitate, pozițiile Lunei și orbitele aparente ale planetelor printre constelații, conjuncțiile lor cu stelele de mărimea întâia, momentele și durata ocultațiilor, durata revoluțiilor siderale ale planetelor și a Soarelui, aflând astfel valoarea anului și ajungând la construirea de efemeride perpetue. S'a împărțit drumul Soarelui în 360 de părți și deci cercul în 360 grade; ziua în 12 părți și noaptea în tot atâtea, numite „orele babiloniene”, au format săptămâna de șapte zile, după numărul și numele planetelor⁴⁰). Se crede că ordinea zilelor în săptămână s'a fixat astfel: plantele au fost scrise pe un cerc în ordinea lor (presupusă) normală și s'au citit din 3 în 3. S'au introdus cicluri Luni-solare, din ce în ce mai apropiate de adevăratele mișcări, s'a descoperit inegalitatea vitezei Soarelui pe ecliptică și deci inegalitatea sezonelor.

La moartea lui Asurbanipal (625 a. C.) cel plin de știință și de astronomie, Chaldeeă scăpă de sub dominația Asiriei și o dinastie proprie, neo-babiloniană, își începu domnia (625—539 a. C.) Cel mai strălucit prinț al acestei perioade a fost Nabucodonosor al II-lea, zis cel Mare, (606 — 562 a. C.), care credea în toate, dar mai

40) Cu drept cuvânt s'a observat că aceste fundamente ale științei au rămas eterne, încât nici revoluțiile (în special cea franceză, din 1789) nu le-a putut înlocui.

presus în vise. Cuceririle sale au fost mărețe, dar cea cu răsunet în veacuri a fost supunerea lui Israel, la un an după suirea sa pe tron. Regele Ioachim și toată curtea lui fură aduși prizonieri și astfel începu faimoasa captivitate babiloniană a Evreilor. În curând (587),

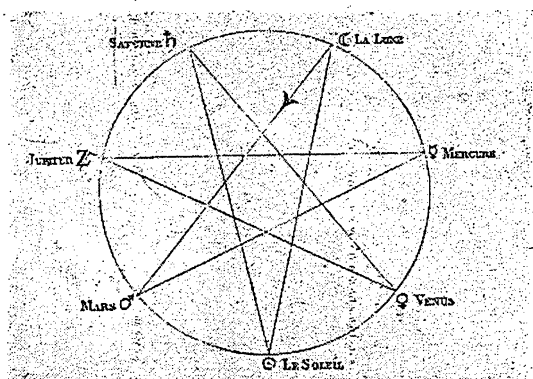

Fig. 10. — Eptagonul stelat care dă ordinea zilelor din săptămână și denumirea lor, după planete. Începem numărarea dela Lună (luni) și numărăm din 3 în 3, așa cum arată săgeata. Găsim, pe rând: Marte (Marți), Mercur (Miercuri), Jupiter (Joi), Venus (Vineri), Saturn, (Sâmbătă), Soarele (Duminică); apoi zilele se repetă.

nemulțumit cu atât, printr'o nouă expediție în Palestina, spori considerabil numărul sclavilor. Intre ei se afla și Daniel (cărui stăpânii i-au zis pe limba lor, Belșatar) învățatul scriitor, dela care știm multe din cele ce s'au petrecut pe acea vreme. Iată ce spune el în capitoul al doilea :

„În al doilea an al domniei lui Nabucadnețar (numele biblic al lui Nabucodonosor), Nabucadnețar a avut niște vise. Duhul lui era tulburat și i-a pierit somnul...”

Împăratul a poruncit să cheme pe vrăjitori „pe cititori în stele, descântători și chaldei“⁴¹⁾ ca să-i ghicească și să-i explice visul. Toți aceștia însă nu au putut nimic, deoarece monarhul uitase visul. Cu toate amenințările cu moartea, le-au fost imposibil să tălmăcească un vis pe care nu-l cunoșteau. „Împăratul dă ordin să omoare pe toți înțelepții Babilonului”, deci și pe Daniel, care se afla acolo, împreună cu trei tovarăși (Azaria, Anania, Mișael). Daniel se roagă și cere îndurare Dumnezeului-Unic, ca să-l scape de pieire. În timpul nopții, el are o revelație din care înțelege visul și tălmăcirea lui. Împăratul Nabucodonosor rămâne uimit de știința lui Daniel, îi aduce daruri, îl laudă, recunoaște atotputința zeului străin, îl eliberează din sclavie, îl înobilează și-l numește șeful tuturor înțelepților. Daniel rămâne multă vreme la curtea Babilonului în înalta sa funcțiune și, drept recunoștință, uneltește cu regele persan Cyrus, prăbușirea binefăcătorului său, pentru a-și vedea eliberat poporul din captivitate.

Intriga reușește. După o luptă și un asediu celebru, cetatea Babilonului se predă Persilor. Ultimul rege al dinastiei neobabiloniene (Nabonid 555—538), odată dețronat, independența Chaldeei muri. Cyrus intră triumfător în capitala marelui imperiu, dărâmă turnul Elemenanki și zidurile de apărare, alungă pe ghicitorii țării, care jurară răsbunare, și eliberă din captivitate, ca preț al trădării, pe frații lui Daniel. În zadar fiul lui Nabonid, Bel-sar-usur (Baltazar al Bibliei) pregăti luptă contra uzurpatorilor. Pe zidul camerei unde benche-

41) Chaldei erau mumiți în antichitate o castă de savanți ce formau o specie de corporație analoagă vechilor universități franceze, medievale. Ei vorbeau vechea limbă, ajunsă sacră, academică (comparabilă cu limba latină în biserica romano-catholică), se ocupau cu studii teologice și mai ales astronomice, fiind depozitarii zeloși ai bibliotecilor și tradițiilor științifice.

tuia, au apărut cuvintele magice: MANE (Dumnezeu a judecat regatul tău și-i pune capăt), THEKEL (ai fost cântărit cu cântarul dreptății și ai fost găsit prea ușor), FARES, (regatul tău va fi împrăștiat).

Când nu există niciun mijloc spre a lovi într'un dușman mai puternic, cel mai bun lucru este să-l lingusești, spre a-l îmblânzi. Astronomii din Babilon numără *cyrus* norii subțiri și înalți ce se văd că niște ace, când vremea este gata să se schimbe. Răsbunarea magilor însă nu întârzie mult și fu deplină. Instrumentul docil și providențial apăru pe negândite, mai teribil decât și l'ar fi putut ei închipui: Alexandru cel Mare-Makedon! Influența ce au avut-o înțelepții chaldeeni asupra elevului lui Aristotel și prestigiul de care se bucura știința lor în ochii acestuia, din cuvintele marelui său magistru, desigur încă mai înainte de a-i fi cunoscut, au fost totdeauna nesocotite. Numai astfel se poate înțelege de ce Alexandru și-a uitat de patrie și a ales drept capitală a vastului său imperiu, tocmăi Babilonul.

Alexandru al III-lea, cel Mare, fiul lui Filip, rege al Macedoniei (356—323 a. C.) a fost cel mai mare căpitan al Antichității. De mic fu instruit în toate științele — și astrologie — de către cel mai mare geniu în viață pe atunci, Aristotel Stagiritul. Înainte de a pleca în marea expediție contra Persanilor, care se va transforma într'o cucerire a lumii și care-l va face celebru, se duse să ceară oracol Pythiei. Aceasta refuzând să se urce pe tripiedul din grota cu aburii amestori, Alexandru o târî de păr. Preoteasa înspăimântată strigă: — „O, fiule, nimeni nu ți se poate opune!” — Destul, răspunse tânărul, mi-ajunge această profecie!

Trecând cu armata în Asia, drumul îl duse în țara Frigiei. Acolo domnea un țaran Gordio, ajuns pe tron în urma unei preziceri făcută în templul lui Jupiter, din capitala țării. Când regele cel bătrân muri fără să

lase urmaș, oracolul ceru să fie ales primul om care va fi întâlnit venind spre templu, pe un car cu boi. Norocul ajutându-l, Gordio ajunsese rege, carul lui donat templului, iar nodul cu care era legat de car jugul fu păstrat cu sfințenie. Nimeni nu-l putea desface, căci era ca o mingie cu capetele înăuntru. Oracolul spuse: „Cel care îl va desface, va stăpâni Asia“. Alexandru tăie cu sabia faimosul nod gordian, asigurându-și astfel domnia continentului. De aci, se îndreptă spre Babilon. Necunoscând soarta ce le-o pregătește, preoții-astrologi trimiseră vorbă cuceritorului ce se apropia în fruntea temutelor sale armate, că de va intra în cetatea lor, acolo va muri (ceea ce s'a și întâmplat). Fie că nu i s'a comunicat amenințarea, fie că atracția supunerii celei mai vestite metropole ale orientului a fost prea puternică, Alexandru intră în Babilon (338 a. C.), dar primul lui gând fu de a sacrifica zeilor după ritul chaldee și de a cere horoscop. Astrologii, înțelegând pe dată folosul ce-l puteau trage dela acest erou credul, preziseră că va învinge pe Darius (dușmanul și impilatorul lor). Regele grec, aducându-și aminte de marele său maestru, ceru să i se dea o copie depe vestitele lor tabele de poziții ale astrelor, strânse prin sudoarea atâtor generații de astronomi chaldeenii. Aceste observațiuni, cunoscute pe atunci sub numele de „Tablele babiloniene“ fură încredințate lui Callisthene și trimise în Grecia, lui Aristot. În cele din urmă, ciocnirea mult dorită de astrologi se produse. Grecii atacară pe Darius al III Codoman al Persiei (336—330 a. C.), cel care avea de general pe Mitridates, îl bate întâi la Issus (332) și apoi la Arbelle (331). Acum astrologii cerură mai mult, reînălțarea turnului lor sacru, simbolul vizibil al dominației lor pământene, observatorul minune ce le lipsea de atâta vreme, templul profanat al celor șapte zei planetari. Alexandru, docil, puse

zece mii de oameni la lucru, dar moartea neașteptată a marelui Grec împrăstie lucrătorii, sfărâmă armata, fără-miță imperiul, prăbuși visul domniei universale. Nimeni și niciodată nu a mai încercat o lucrare atât de nebu-nească ca învierea turnului Babel. După moartea mace-doneanului, Babilonul rămase numai centrul regatului Seleucizilor, o parte, ca atâtea altele, a marei moșteniri. Acum, astrologia chaldeană, scăpată de grija frământărilor sângeroase, își trăi ultimele zile într'o apoteoză

Fig. 11. — Sigiliu cilindric asirian, pe care este gravată planeta Saturn, reprezentată printr'un inel. Această figură, ca și următoarea ne forțează să credem că anticii au avut mijloace optice cu care au descoperitinelul,

solară. În toate ținuturile din jur și din depărtări, focul sacru al științei lui Bel aprinse torțe ce vor lumina de-a-pururi. Din toate capitalele lumii, Alexandria, Roma, Atena, Palmir, Damasc, Bizanț, învățații priveau cu respect la alma mater babiloniană care, într'un ultim efort se întrecu pe ea însăși. În această epocă de aur, numele astrologului Kiddinnu (circa 200 a. C.) se înalță la valoarea unuia din marii astronomi ai omenirii. Tablele de poziții ale planetelor, lucrate de el cu ajutorul datelor strânse de înaintași sunt o operă de înaltă ținută științifică. În special, în ceea ce privește Luna, este

uimitoare distincția ce o făcea el (la fel ca și noi astăzi) între cele patru feluri de revoluție ale astrului. 1° Revoluția sinodică, luna lunară sau lunațiunea (adică timpul reîntoarcerii unei aceleași faze); 2° Revoluția siderală (adică timpul reîntoarcerii în dreptul unei aceleași

Fig. 12. — O altă gravură asiro-chaldeană în care zeul Nisroch (Saturn) este înfățișat nu numai înconjurat de inel, dar și însoțit de doi zeișori, ceea ce poate fi interpretat ca imaginea a doi sateliți! Acest desen ne poate îndreptăți să aducem cele mai înflăcărâte elogiile astrologilor chaldeeni, pentru știința lor.

stele); 3° Revoluția anomalistică (adică timpul reîntoarcerii la cea mai mare apropiere de Pământ); 4° Revoluția draconică (adică timpul reîntoarcerii la nodul ascendent).

Pentru a ne da seama de valoarea științifică a calculelor marelui astrolog, dăm, în paralelă, timpurile găsite de el, față de cele mai noi date ale astronomilor de azi.

	Valorile lui Kiddinnu	Valorile moderne	Diferențe
Revoluția sinodică	29 zile 12 ore 44 min. 3 sec. 3	29 zile 12 ore 44 min. 2 sec. 9	—0,4 sec.
Revoluția siderală	27— 7—43—14—0	27— 7—43—11—5	—2,5 sec.
Revoluția anomalistică	27—13—18—34—7	27—13—18—33—0	—1,7 sec.
Revoluția draconică	27— 5— 5—35—8	27— 5— 5—36—0	+0,2 sec.

Dar, titlul de glorie al astrologiei chaldeene rămâne fără îndoială posibilitatea de a fi prezis *cu succes* eclipsele, nemai ținând seama că cercetările moderne afirmă cunoașterea încă de pe acel timp a precesiei echinoxilor. Iată trei rapoarte astrologice din care vedem siguranța cu care erau prezise, sinceritatea cu care se recunoștea câte odată greșala și modestia cu care se anunța confirmarea eclipselor prezise.

„In (ziua de) 14 ale lunei se va întâmpla o eclipsă. Nenorocirea va cădea pe țările Elam și Siria, dar norocul va veni asupra regelui (nostru). Regele poate fi liniștit; Venus nu se va vedea; dar eu zic stăpânului meu că va fi o eclipsă“.

semnat: „Irasilu cel bătrân, servitor al regelui”

„In (ziua de) 25 ale lunei Ululu, luna a fost vizibilă în același timp cu Soarele; eclipsa nu s'a întâmplat”...

semnat: „Abal-Isthar”.

„Către regele, stăpânul meu am scris: o eclipsă se va întâmpla. Acum ea s'a întâmplat într'adevăr. Aceasta este un semn de pace pentru regele, stăpânul meu”...

Deci, Chaldeenii preziceau eclipsele și câteodată... reușeau. Cum? Iată o întrebare pentru care învățații și-au pierdut multă vreme, mai ales ținând seama că autorii antici ⁴²⁾ afirmau că astrologii babilonieni nu știau nimic precis despre Lună. În adevăr, după părerile răspândite în Mesopotamia, Luna ar fi fost o sferă întunecată, pe o parte și aprinsă pe alta. Fazele sunt urmarea unei învărtiri încete în jurul ei însăși, iar eclipsele unei învărtiri rapide. A le prezice, pornind dela aceste idei, este imposibil. Explicația este însă ușoară, gândindu-ne la secretul cu care învățații chaldeeni în-

42) Diodore din Sicilia, Vitruviu, Plutarh, Strobe.

făsurau înalta lor știință. Lor, mecanismul mișcării Lunei și Soarelui era, fără nici cea mai mică îndoială bine cunoscut, ca și faptul că numai unul din corpuri este luminos, pe când celălalt luminat.

Desigur, aceste cunoștințe sunt absolut necesare, dar nicidecum suficiente pentru a prezice o eclipsă. S'au emis atunci două păreri. Una, susținută de mare Schiapparelli, presupune cunoscută perioada de 18 ani și 11 zile sau $6585\frac{1}{3}$ zile, numită *saros*, în care se cuprindea 223 lunațiuni ⁴³⁾, și după care eclipsele se reproduc. Cea de a doua părere, presupunând imposibilitatea cunoașterii perioadei *saros* înainte de Kiddinnu, bănuiește cunoașterea seriilor alternative de 5—6 eclipse, ce se succed la intervalul de 6 lunațiuni sau 177,2 zile, în mijlociu, succesiuni ce se repetă cu regularitate în anumite perioade, printre care 755—432 a. C.

Este foarte posibil să se fi știut acestea sau chiar mai mult. Pentru a nu-și trăda secretele astrologii preferau rapoarte eronate și în orice caz, tipicul prezicerilor, chiar față de rege, era acel al vechiului tratat de pe timpul lui Sargon, chiar atunci când știința lor îl depășise cu mult.

Ultimele observații cunoscute ale magilor babilonieni sunt două precizări ale poziției lui Mercur, față de stele fixe, în 245 și 237 a. C. și a lui Saturn, în 229 a. C. pomenite în scrierile lui Ptolemeu. După această dată „chaldeenii“ dispar din istorie, dar ceea ce s'a moștenit și a rămas până la o epocă recentă, ce nu trece de 200 ani, în desvoltarea omenirii, din întreaga cultură asiobabiloniană, este această credință în puterea stelelor nopții.

43) Perioada triplă de 19756 zile (669 lunațiuni), numită *exeligmus*, era preferată, conținând un număr întreg de zile.

CAP. IV

C R E Ș T E R E A

Asiria. Egiptul. Iudeea. Persia. India. China. Marea Egee.

Când o moară arde, numai șoarecii scapă; când Chal-deea a dispărut, magii s'au răspândit în toate unghiurile zării, împuind în case străine. Dar, astrologia nu a așteptat să cadă imperiul pentru a se împrăstia în patru vânturi. Ca de o boală contagioasă, oricine s'a atins de Babilon, s'a molipsit. Mai întâiu frații Asirieni, apropiați prin lupte și despărțiți numai de câteva coline; mai apoi vecinii de la Nord, Mezii și Perșii, mai ales de când Cyrus a cucerit cetatea lui Bel; după aceea Evreii, duși în captivitatea lui Nabucodonosor; la sfârșit Grecii și toată Marea Egee cu țărmuri și insule, odată cu sosirea lui Alexandru cel Mare. Numai Egiptul a stat mai departe, ceea ce nu l-a ferit de a fi primul infectat!

Precum cel care se îmbolnăvește de o molimă este la rândul său periculos pentru alții, tot așa fiecare ținut atins a dus astrologia mai departe; Asiria, în Fenicia și Siria; Egiptul în Grecia, Grecia la Romani și Cartaginezi; Persia în Palmyra și India, iar aceasta din urmă,

în Tibet și China; Evreii au trecut-o Arabilor, aceștia Spaniolilor, Francezilor și întregului Apus al Europei. Cu încetul, nimeni nu rămase nevătămat; toți și totul se plecă în fața misterului irezistibil al astrelor. Astrologia constituie fondul filozofiilor religioase chaldeeană, chineză, mongolă, arabă, rabinică ⁴⁴). Un studiu pasionant este răspândirea cultului Baal și a triadei chaldeene, în lumea antică, pe aripele cărora călătorea neoprită astrologia. Unii susțin că concepția Sf. Treimi creștine este o moștenire a trinității astrale chaldeene. Pretutindeni se înalță temple zeilor planetari, atâtea țări bat ca embleme pe monete semnele zodiacale; oriunde știința cerului coplesă pe toate celelalte științe, credințe sau religii.

ASIRIA.

Ca un exemplu clasic al victoriei spiritului asupra forței poate fi raporturile dintre Chaldeea cea slabă și mică cât Danemarca, față de Asiria războinică, întinsă cât insulele Britanice. Cei tari au biruit pe cei slabi, în formă; cei puțini au supus pe cei mulți, în adevăr. Chaldeea a primit cu luptă, temporar și fără consecințe suzeranitatea Asiriei; Asiria a primit fără opunere, definitiv și cu toate urmările fatale: cultura, religia și credințele Babilonului.

Astrologia s'a furișat în Cetatea lui Ninus (fabulosul rege, fondator al cetății ce-i poartă numele) cu mult înainte ca Semiramida să domnească peste ambele Capitale. Zeiței Istar, (babilonica Venus), i s'a ridicat un templu în Ninive poate mai vechi de 2000 ani a. C.

44) Maspero : Histoire des peuples de l'Orient.

Avea patru clădiri principale, ale căror diagonale erau orientate spre punctele cardinale, fără să aibă fereastră

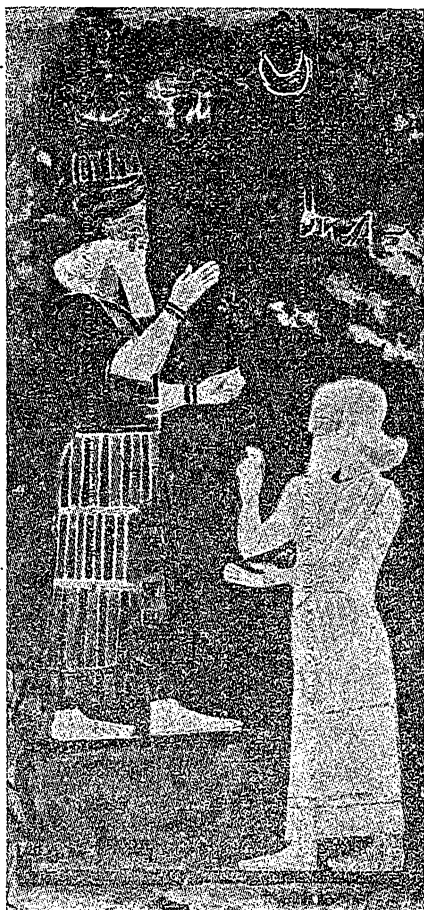

Fig. 13. — Rugăciune, pentru îndepărtarea unei invazii de lăcuste, de către un demnitar asirian în fața zeului Azur. Căramidă zmălțuită în culori.

sau ușe vizibilă, atât de mare era grija de a se păstra taina ghicirii viitorului.

EGIPTUL.

Vechimea astrologiei în Egipt. Identitatea ei cu cea chaldeeană. Religia. Templele de inițiere. Bibliotecile. Calendarul. Mormintele regale. Templul lui Ammon, din oază.

Țara depe malurile Nilului disputa Mesopotamiei onoarea de a fi leagănul astronomiei. Dacă Egiptul nu a fost în adevăr primul adorator ⁴⁵⁾, apoi desigur că nu l-a întrecut nimeni în devoțiune.

Aci, ca și pe văile Eufratului, numai sacerdoțiul înalt avea privilegiul acestei științe. Se știe că depe la 1400 a. C. o corespondență secretă destul de regulată se stabili între pontifii egipteni, magii babilonieni și cei asirieni, adică între învățații timpului. Ce îi unea? Ce puteau ei să-și comunice peste capul și fără știrea domnilor lor, prea adesea în certuri și războaie? Numai o vraje mistică a unei științe și a unei religii contopite îi putea mâna la atâta îndrăzneală și la atâta încredere. Ca și în Chaldeea, cunoștința fenomenelor cerești făcea parte integrantă din teologie și ambele popoare aveau preoți cu misiunea strictă și exclusivă a studiului astrilor. Ca și în observatoarele noastre moderne, în temple, echipe de preoți se înlocuiau unele pe altele, în timpul nopții, ca studiul să se continue neîntrerupt. La He-

45) Către secolul 13 a. C. apare alături de vechii zei, în frunte cu Osiris (copilul lui Geb și Nut), soția sa Isis, fiul lor Horus și fratele Seth, mulțimea zeilor planetari, printre care crudul Baal, războinica Istar.

Legenda spune că zeii au adus pe Astartea pe o mare funtoasă, din Siria în Egipt. Au primit-o apoi printre ei, într-o „ședință solemnă”. Zeiței i s'a oferit un scaun; în momentul când s'a așezat, „cei mari s'au ridicat în picioare în fața ei, iar cei mici s'au culcat pe burtă”.

liopolis, (Heg-âz) ⁴⁶⁾, centru de prim ordin religios-științific, marele preot al Soarelui avea titlul de „Marele Văzător” sau „Marele Observator” (Ur-man), iar ceilalți „Cei ce văd”. „Privirea” era sensul vulgar al cuvântului observație; în sens figurat însemna cercetarea zeului, în sens ermetic, studiul orbitei astrului. De altfel, toate cuvintele în ochii inițiaților aveau trei fețe: una vulgară, așa cum pare; a doua figurată, așa cum se înțelege; a treia mistică, aceea pe care o simbolizează.

Inițierea se făcea în temple. Cel mai de seamă era a lui Osiris — zeul Soare — pe frontonul căruia era scris:

Sunt

tot ceea ce este,

tot ceea ce a fost,

tot ceea ce va fi;

niciun muritor nu mi-a văzut chipul.

Tradiția, interesat născocită de ministrii templului, spunea că, aci a servit ca preot și a inițiat pe primii oameni, Toth ⁴⁷⁾, cel care a dat omenirii tablele de sma-

46) Atât de mare era importanța studiilor ce se cultivau în această cetate științifică, — egală în valoare cu centrul politic al statului — încât i se acordase o autonomie de conducere. Prezența, în apropiere de oraș a Noului-Babilon, vorbește dela sine asupra originii astrologiei egiptene.

47) După numele grecesc Hermes Trismegist, Mercur cel de trei ori mare, personaj fabulos, care ar fi trăit înainte de 2000 ani a.C. Iată cele trei înțelesuri ale acestui nume, revelator misterios al învățăturilor înalte. Vulgar: zeul Mercur (planetă pe care numai puțini o pot vedea pe cer); figurat: inițiatorul în mistere; simbolic: castă sacerdotală a savanților în astrologie, magie, teologie. El este „de trei mare”, căci este considerat ca rege, legislator și preot, prototipul epocii mitice în care regalitatea, magistratura și sacerdoțiul se confundau. Unii isto-

rald ale științei, unde este relevată identitatea dintre cele două cosmosuri:

„Ceea ce este sus este și jos”.

La acest templu, în cursul veacurilor au venit, s'au trudit, au trecut asprele probe ale inițierii și de aci au plecat în lume, spre a deveni profeți și conducători de spirite: Moise, Socrate, Platon, Pitagora. Temple posedau mari biblioteci, cari au dispărut, dar al căror cuprins îl cunoaștem, deoarece titlul cărților (fișierul modern) era gravat pe zidurile camerei de păstrare a lor.

Fiecare zi a anului era socotită ca propice sau nefavorabilă, iar unele ca bune și rele, în același timp. Spre exemplu:

„Ziua a 26 din luna Toth este o zi în care nu trebuie făcut nimic, absolut nimic, căci a fost ziua luptei lui Horus contra lui Seth, de trei ori nefastă. În schimb ziua 27 a lunii Athor, ziua împăcării și a păcii între Horus și Seth, este de trei ori fastă; 6 Paofi, este ziua sărbătoarei și a banchetului lui Râ, în cer; oricine se va naște în ziua aceea moare de beție: de trei ori fastă!”...

Caracterul optimist al Egiptenilor a făcut să se aleagă ca zi de odihnă și de sărbătoare ziua Soarelui, mai veselă și mai liberă de constrângeri, decât ziua lui Saturn, cel bătrân și întunecos, aléasă de Chaldeenii și Evrei. Acest obicei al Egiptenilor a fost adoptat mai târziu de creștini, prin alegerea Duminicii, în loc de Sâmbătă, ca sfârșit de săptămână.

Chestiunea calendarului, care face astăzi parte din domeniul astronomiei și pe atunci din al astrologiei, este de cea mai mare însemnătate pentru istoria Egiptului.

Înci văd în el simbolul epocii în care rasa neagră, etiopiană, se încrucișa pașnic cu cea albă. Egiptenii îi atribuiău 42 de cărți, în care el fixează calendarul (deaceea i-au dat numele primei luni a anului), inventează clespidra de măsurat orele, destăinuiește drumul sufletelor după moarte, sau înainte de naștere...

În primele epoci timpul se împărțea și se număra după perioada creșterii și descreșterii fazelor lunare, perioadă numită *lunațiune* și a cărui simbol hieroglific este ☾. Dar, cu această perioadă de (circa) 30 zile nu se poate măsura revenirea sezoanelor, a muncilor agricole și deci anul, care are (circa) 365 zile și 6 ore. La început s'a socotit că anul ar avea 12 luni, de câte 30 zile, adică 360 zile. În curând preoții și-au dat seama că acest „an” este prea mic față cu adevărul. De valoarea reală a anului ei și-au putut da seama în două chipuri: după începutul creșterii și revărsării apelor Nilului și după ocolul ce-l face Soarele până ajunge iarăși în dreptul unei aceleiași astru. Cum Soarele trecea în dreptul celei mai mari stele de pe cer ⁴⁸⁾ în momentul creșterii fluviului, atunci apariția lui Sothis din razele Soarelui a fost crezută drept cauză a creșterii Nilului, precum și semnalul începutului de an, iar constelația Câinelui Mare din care făcea parte steaua, drept cauză a căldurilor *caniculare* ce vor urma ⁴⁹⁾. Ajungându-se la acest stadiu de cunoștințe, anul de 360 zile s'a corectat prin adăugarea a 5 zile suplimentare zise epagomene (sau „luna cea mică a Coptilor”). Dar și anul de 365 zile era prea mic față de adevăr, cu circa 6 ore. Deci, tot greșind cu un sfert de zi, începutul anului egiptean se tot depărta de începutul celui real (punctat de răsăritul heliac al lui Sirius), astfel că în 1460 ani solari (365 zile : $\frac{1}{4}$ = 1460, numită era astronomică sau „perioada sotiacă”), intrau exact 1641 de ani civili de ai lor. După această perioadă, iarăși cei doi „An-Nou” se întâlneau în aceeași zi. Această coincidență între „Anul

48) Steaua Sothis, astrul lui Osiris, zisă de noi astăzi Sirius.

49) Persoanele ce sufereau de căldurile teribile ale verii egiptene, sacrificau lui Sothis un mic câțeluș roșcovan, pentru a fi cruțați de chinuri.

Nou” socotit la câte 365 zile odată și cel socotit la câte 365 zile și 6 ore, s’a întâmplat de 4 ori în istoria Egiptului antic. Prima dată a fost în dimineața zilei de 19 Iulie a anului 4241 a. C. epoca clădirii piramidei celei mai mari, a lui Koeps și care este „cea mai veche dată sigură din istoria lumii”.

Dar, ajutorul dat de către astronomie istoriei este de cea mai mare însemnătate, în toate epocile. Spre exemplu, când citim din ieroglifile papirusurilor găsite în mormintele faraonilor că „în anul al IX al domniei lui Amenofis I (al doilea rege din dinastia a XVIII) răsăritul heliac al lui Sirius s’a întâmplat în ziua a 3-a a lunii „Epifi“, noi, care avem tabele pe milenii în urmă de zilele în care se vede acest fenomen la latitudinea Memfisului, înțelegem că anul de care se vorbește în papirus este 1547 a. C.; rezultă că suirea pe tron a lui Amenofis a fost în 1556 a. C. iar începutul dinastiei a XVIII cam pela 1580 a. C.

Chiar în anul 4241 a. C., al stabilirii calendarului la 365 zile, știința cerului ajunsese atât de dezvoltată încât pontifi din Heliopolis au simțit nevoia ca, fără să desvăluie secretele, să imortalizeze cunoștințele adunate. Rezultatul a fost construcția piramidei monumentale a faraonului Ku-fu⁵⁰⁾, păzită de Sfinxul deșertului, cel ce unește întruchiparea celor patru semne principale ale zodiacului: Leul, Vărsătorul, Scorpionul și Taurul. Desigur că aceste construcții enorme au fost morminte regale, dar tot atât de sigur este caracterul lor astronomic. Datele matematice și astronomice revelate de dimensiunile piramidei, ca și raporturile lor, sunt pasionant descrise de Abatele Th.

50). Pe numele grecesc Koeps. Piramidele erau numite poetic „Orizontul lui Koeps“, „Mare este Kefren“, „Divin este Micerinos”.

Moreau în lucrarea „La science mystherieuse des Pharaons”. Prețuirea cercetării cerului de către faraoni se poate vedea și după mormântul lui Semfos, rege al Tebei (XX sec. a. C.). Acest monarh, îmbuibat de

Fig. 14. — Sfinxul, pe jumătate îngropat de nisip și cele două mari piramide, a lui Kefren și Mikerinos, sunt cele mai mari și mai vechi monumente astrologice ale lumii.

știință și astrologie, celebru prin biblioteca rămasă depe timpul lui a dorit ca în jurul mormântului să i se așeze un instrument folosit la stabilirea poziției astrelor, numită armilă. În jurul mormântului regal s'a lucrat în aur un cerc de aur de 365 „coturi regale egiptene” (circa 180 m) lungime și gros de 1 cot (circa jumătate metru ⁵¹).

51). Acest obiect prețios desigur a dispărut în cursul secolelor; noi nu știm de existența lui decât din povestirea istoricului grec Diodore din Sicilia, contemporan cu împăratul August.

În timpul dinastiei a XVIII (1400 a C.), împinși de cel mai important val astrologic venit din Chal-

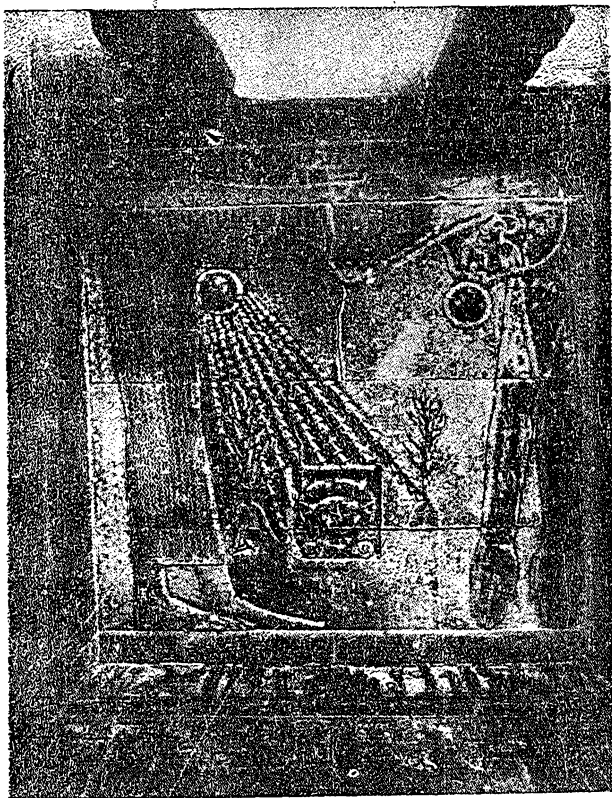

Fig. 15. — Pictură antică egipteană, depe tavanul templului din Denderah (Egiptul de Sus). Supt zeița Cerului, care acoperă cu corpul său lumea, se găsește Luna și Ra (Soarele). Ultimul fecundează prin razele sale pe Hathor (Venus) ca și Pământul, din care se văd crescând doi arbori.

deea, preoții lui Ammon Râ s'au gândit să deschidă o sucursală a centralei lor din Heliopolis. Ei au ales cel mai potrivit loc, o oază în mijlocul deșertului, care,

pierdută în nisip, să înconjure cu un adânc mister oracolul izolat de lume și să mărească astfel efectul asupra călătorului trudit, ce sosește însetat acolo, după 10 sau 12 zile de arșită a pustiului. În adevăr, templul, căruia i s'a fabricat la repezeală o legendă⁵²⁾, ajunsese celebru în toată antichitatea clasică. Herodot (IV, 181) povestește că în acea oază, numită Ammon, lângă templu, era un izvor zis „Fântâna Soarelui”, din care dimineța, la răsărit, curgea apă caldicioasă, la „ora târgului”, apă rece și la apus, caldă; către miezul nopții, fierbinte, pentruca, cu cât se apropia ziua, să se răcorească. *La Grande Encyclopédie Française* citează numele a cinci cunoscuți călători moderni, cari confirmă povestirea autorilor antici asupra acestui izvor, numit și în zilele noastre „Fântâna Soarelui”. Afară de Bachus, Hercule, Perseu, Semiramida (care află aici că va dispărea din mijlocul oamenilor, prefăcându-se într-o porumbiță), Cresus (care dorea să știe dacă va fi învins de dușman), faronul Bachoris (căruia i se desvăluie mijlocul de a face să înceteze o epidemie ce bântuia în Egipt), Anibal, Ptolmeu I, Cezar, au fost clienții cei mai vestiți, cari mai toți au primit răspunsuri potrivite destinului lor istoric.

Înțelegerea tainică între faraoni și oracol este evidentă. Atunci când Tuthmosis I voi să asigure succesiunea tronului său, unei fiice favorite, numită Hat-Sepsut, se lovi de opoziția familiei, de ura celorlalți copii dela celelalte mame, de protestul curței, murmurul poporului și de puterea uzului existent. Totul se liniștește sub puterea magică a oracolului din oază. Regele îl consultă și aceasta răspunde după dorința lui. Mai

52). După care ctitorul și primul beneficiar a fost însuși Bachus. Lui i sa prezis, că va cuceri nemurirea din cauza binefacerii ce o va oferi omenirii, înecându-i grijile în alcool.

târziu, într-o ocazie asemănătoare, s'a regizat o întregă scenă teatrală. Zeul însuși s'a dat jos de pe soclu, umblă prin altar, alege dintre preoții prezenți pe unul din fiii regelui, îl duse la tronul rezervat suveranului, îl investe, încredințându-i sceptrul și-i alege numele său regal, Tuthmosis al III-lea. Se poate bănuî că, dela Herliopolis, porneau spre o oază, odată cu celebrii pelerini, străini, porumbei călători ce duceau, mai repede, în sbor, odată cu vestea sosirii acelor oaspeți, biografia și necazurile ce-i frământau.

Cel mai faimos, între toate, a fost pelerinajul lui Alexandru Makedon cel Mare, care, plecat din Paratonium, se pierdu în deșert. Numai o ploaie, căzută în ceasul al unsprezecelea, îl scăpă dela pieire. Luându-se după sborul păsărilor care, desigur, cunoșteau mai bine drumul, ajunse la templu. Aci, oracolul primi pe învingătorul lui Darius, pe cuceritorul Babilonului și al Memfisului așa cum se cuvine :

„Vino, fiul meu, tu care îmi arăți
„atâta dragoste, să-ți dau regalitatea
„lui Râ și regalitatea lui Horus.
„Toate popoarele și toate religiile
„le vei ține sub picioarele tale.
„Toate națiunile unite contra ța,
„Tu le voi zdrobi, cu brațul tău.

Apoi, îi destăinuî că nu este — așa cum o știa — fiul regelui Filip, ci a lui Zeus. Se înțelege ce mulțumit plecă de acolo Alexandru. El hotărî fundarea unei cetăți, care să-i poarte numele, aci în pământul sacru al Egiptului, la marea ce-i udă țărmul și se întinde până în patria lui scumpă. Cetatea să păstreze și să continue înțelepciunea mileniilor trecute, în fața căreia el a înngenunchiat în Chaldea și la Ammon. Alexandria va îndeplini cu prisos gândul și dorința celui mai mare și mai credul împărat al lumii.

EVREII.

Dela ambele mame ale astrologiei — Chaldeea și Egiptul — a supt „poporul ales“ credința în stele. Ca popor de păstori, ei au emigrat cu turmele de bunăvoie mai întâiu în Mesopotamia pela 2200 a. C., au fost duși ca robi în captivitatea egipteană între 1700—1300 a. C. și s-au reîntors sclavi, a doua oară, pe malurile Eufra-
tului dela 722—585 a. C. Patriarhul lor Abraham, cel care a dus pe Evrei în Chanaan — pământul făgăduin-
ței — a plecat din cetatea *Ur*, marele centru astrologic chaldean. Ca stăpân al cetății, era el însuși inițiat, iar supușii lui admiteau ca fatidic numărul astrologic 7 (săptămâna, candelambrul cu 7 brațe, etc.)

După fiecare reîntoarcere din cele două îndelungate captivități, numărul practicelor și credințelor magice și astrologice cresc. În mai multe locuri Biblia spune că Isdraeliții ajunseser să prefere cultul lui Baal și al Astarteei celui al lui Iehova. Clerul lupta din răspuțeri ca poporul să nu cadă într'un politeism astrologic; dă-
cătă pe Beelzebuth (dela Baal-Zebub), pe Astaroth (de-
la Astartea), pe Belial, ca pe șefii demonilor și inter-
zise privirea îndelungată a stelelor.

Dar partea cea mai interesantă este convertirea, la ti-
nerețe, urmată de lupta, la maturitate, a lui Moise cu
astrologia egipteană. Ultimul din cei mai mari monarhi
ai Egiptului a fost desigur Ramses al II-lea. După obi-
ceiul curței, fiul regelui, Méneftah, ca și alți prinți re-
gali, precum Hosarsif, băiatul surorii lui Ramses, fu-
trimis la învățătură în veneratul templu al lui Ammon-
Râ, din Memfis. Pe cât era Méneftah timid, încrezător,
mediocru și apatic, pe atât Hosarsif era ascuns, straniu,
pătrunzător și activ. Primul deveni o uneltă în mâinile
profesorilor săi, preoți ai templului; cel de-al doilea,
cu voința lui oțelită, ajunse, în curând, să se joace cu

probele de inițiere, cu scrierea vulgară și hieratică, cu înțelesurile comune și mistice ale cuvintelor, cu formulele și numerele sacre, cu îndeplinirea minunilor și construirea horoscoapelor. Ramses, informat pe subțacuns de nepotrivirile celor doi prinți, și temându-se de un uzurpator posibil al tronului fiului său, hotărî ca nepotul să fie numit preot al lui Osiris și scrib sacru, funcțiuni ce-i da o mare autoritate, dar care, în același timp, îl îndepărtau de la conducerea statului. Intr-o zi Hosarsif, văzând pe drum un oștean egiptean bătând un selav Evreu, se repezi la soldat, îi luă arma din mână și cu o lovitură puternică îl omorî pe loc. Acest gest nu avu urmări asupra prințului, căci calitățile sale îl puneau la adăpost de pedeapsă, dar între Evrei se produse o mișcare. Cu ajutorul unui șef al lor, Iacob, atraseră de partea lor pe marele preot ce fusese milostiv cu unul dintre ai lor și se puse la cale evadarea. Într-o noapte, aleasă mai dinainte, selavii se adunară în afara Memfisului și conduși de prinț fugiră, în curând urmăriți de o armată egipteană, peste marea Roșie. Ceea ce au luat mai de preț din Egipt au încărcat într'un chivot, pe care-l purtau pe umeri, cu schimbul, tinerii cei mai rezistenți. Ce cuprindea chivotul? Veselă de aur pentru serviciul cultului, un cot-etalon de măsurat lungimile și alte obiecte sfinte. Este aproape sigur că Hosarsif să fi abuzat de calitatea lui de scrib sacru și să fi furat papirusuri secrete, tratând despre știința magiei, astrologiei și matematicilor. Odată trecuți de mare și deci de granițele asupritorilor, Evreii se simțiră în siguranță pe muntele Sinai. Poporul — bărbați și femei — se stabilă o vreme în acel ținut, numit Median, în vreme ce Hosarsif, (numit între timp de Evrei Moise, adică salvatorul) se retrase la marele preot de acolo, Jetro, un om negru. În arhiva templului din Median, Moise găsi multe documente importante pentru studierea că-

roa pierdu multe luni, dar, în același timp, avu vreme pentru a găsi destule farmece negresei Sefora, fiica gazdei, cu care se căsători.

Geneza, scrisă de patriarhul rătăcitor, a fost compusă în hieroglifice egiptene, în cuvinte cu trei sensuri: vulgar, figurat și simbolic. Cu timpul, cheia înțelesului ermetic s'a pierdut și astăzi numai cunoaștem prețioasele idei astronomice egiptene pe care le cuprinde cartea. Cu toate cunoștințele sale în științele sacre, Moise, încă din Egipt, intrase în luptă cu foștii lui dascăli, iar când a luat conducerea Evreilor, amenința cu moartea părăsirea zeului lor unic și nevăzut. Deasemenea, când, după primirea tablelor de pe munte, poporul adora vitelul de aur (în amintirea bouului Apis) și se închina zeităților adorate în captivitate: *Belfegor* și *Astaroth*, el trecu la pedepse groaznice.

Lupta începută de Moise în contra păgânismului astral, va dura până la dispariția statului evreesc, când credința în astrologie, liberă de constrângerea clerului habotnic, va triumfa pe față și va face din Evrei unul din principalii ei factori de răspândire în lume.

P E R S I A

Oricine a intrat în Babilon, fie ca învinși și robi — precum Evreii — fie ca învingători și domni — precum Persanii — s'au plecat cu smerenie puterii fără de margini a stelelor. Anul 538 a. C., în care Persia, cucerind Chaldeea, puse capăt străvechiului imperiu, este începutul revărsării astrologiei spre răsărit. Cyrus cel Mare (fiul lui Cambise), fondatorul primului imperiu persan, datorește principala sa cucerire trădării lui Daniel și intrigilor ce acesta știu să le țese între tron și cler. Armatele persane duceau de mult timp un asediu greu în jurul masivelor metereze ce înconjurau Babilon.

nul, fără speranță de succes. Se poate că din'năuntru cetății veni o idee. Pe dată Persanii săpară o altă albie Eufратului, apele s'au abătut din cale, iar oștenii au pătruns în cetate pe vechiul drum secăt al fluviului și au înjunghiat pe regele învins. Iată că învingătorul milostivi pe Evrei, captivitatea lor încetând numai-decăt.

Dar, acest contact direct nu a făcut decât să mărească volumul legăturilor spirituale dintre Babilon și lumea din afara lui, legături cari existau, într'o formă discretă, cu mult înainte. Călători misionari împânzeau în secret, drumuri între cetățile antice, ducând vești și aducând noutăți. Prin aceste mijloace s'a răspândit șonul despre minunea lui Iosua, cel care a dat Soarele înapoi!, pe această cale cultul lui Baal, pe aripile căruia se găsea astrologia, călătorea pe tăcute din om în om, din țară în țară. Chaldeea, Egiptul, Persia și India erau cele mai însemnate locuri de popas.

Influențele ce au rezultat au fost reciproce. Dela persanul *Akhter* sau *Aster* s'a format Astartea, și apoi astră, dela numele preoților persani magos, Grecii au făcut magie... Curios este faptul că pe lângă Evrei și Chaldeenii, atât Persanii, Indienii cât și îndepărtații Chinezi au în tradiție potopul, trimis de zei pentru pedepsirea oamenilor, pe timpul cărora, apele s'au ridicat până la vârful munților celor mai înalți și de care nu a scăpat decât un om și câte o pereche din fiecare fel de animale. În orice caz, astrologia și magia, introduse clandestin în Persia, au avut o circulație extrem de redusă, între marii pontifi. Numai după Cyrus, ele se transformă în cult public și căpătară uz continuu. Pe timpul lui Xeres, al treilea urmaș al lui Cyrus, adică numai după 50 ani dela schimbarea de atitudine, funcțiunea de astrolog este obișnuită la curte; însuși regele pierde nopțile urmărind casele cerului și dibuind interpretarea temelor.

INDIA

Atât în India, cât și în Egipt, teologia era o vastă enciclopedie în care intrau mai ales o teologie și o cosmogonie sacră, artile pricurigice (corespunzând forțelor oculte ale sufletului) precum o medicină astrală și o chimie mistică a transmutației metalelor. Vechea religie a preoților brahmani a suferit o dublă transformare, pe la 500 a. C., din partea lui Sidhârtha (Budha) și de către credințele astrale pornite din Mesopotamia, primite din mâna Persanilor. Una din principalele influențe ale astrologiei a fost introducerea săptămânii și a preferinței numărului 7. Înainte Indienii aveau ca unitate de măsură a timpului lunațiunea, socotită la 30 zile, împărțită în 6 părți mai mici (3 albe și faste, 3 negre și nefaste), de câte 5 zile fiecare. India donează în schimb magiei, pentru practicile ei, cuvântul său fermecat „Karma”.

CHINA

Din India, drumul astrologiei duce prin Tibet, în China, Mongolia, Japonia, cuprinzând odată cu aceste țări întreaga Asie. Dacă sosirea sublimei doctrine în imperiul galben se produce odată cu lățirea budismului indian (3—400 a. C.), astrolatria și chiar studiul fenomenelor cerești era vechi de secole pe țărmurile „Imperiului ceresc”, iar stările sufletești bine preparate pentru a admite toate prevestirile babilonice.

Date sigure mai vechi ca 4000 ani a. C. nu avem în China. Pe timpul acela polul nord era aproape de vârful oiștii Carului Mare: aceasta este explicația favoarei deosebite ce o avea această constelație față de toate celelalte. Drumul Soarelui a fost de timpuriu luat în seamă, dar, fapt curios, ecliptica a fost împărțită în 28 de

semne (în loc de 12), după zilele de revoluție sinodică ale Lunei. Aproape toate casele cerești au denumiri de animale: Smeul, Balaurul, Vezurele, Iepurele, Vulpea, Tigrul, Leopardul, Licornul, Boul, Liliacul, Șoarecele, Rândunica, Porcul, Yü, Lupul, Câinele, Fazanul, Cocosul, Corbul, Maimuța, Yüan (o specie de maimuță).

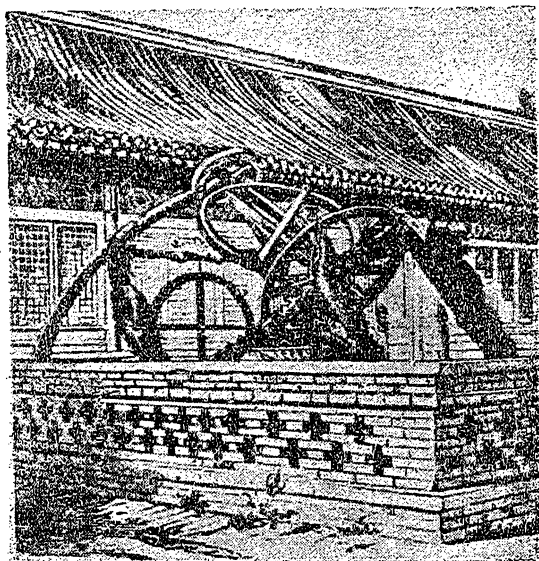

Fig. 16. — O veche armilă, care se păstrează în curtea observatorului din Peking.

Șacalul, Capră, Căprioara, Calul, Ciobanul, Șarpele, Râma.

Totuși, puterea lui 12 s'a impus în alt chip. Fiecare an este dedicat unui anume animal-constelație: șoarecele, boul, tigrul, iepurele, balaurul, șarpele, calul, oaia, maimuța, puiul de găină, porcul, câinele. Anul 1944 este al maimuței, 1945 al puiului, iar când în 1947 se va termina ciclul, el se repetă dela început.

Pela 2850 a. C., din „Analele Imperiului” se știe că primul legislator de pe atunci, Fo-Hi, folosindu-se de cunoașterea solstițiilor, a putut fixa calendarul. La 2460 a. C. analele menționează conjuncția celor 5 planete în constelația Peștilor, Soarele și Luna fiind deasemenea în conjuncție. Această întâlnire generală într’o zodie apoasă s’a crezut drept cauză a potopului în care Chinezii cred, ca și toate celelalte popoare asiatice. Impăratul hotărî ca numărătoarea anilor să înceapă dela acest eveniment prea însemnat în istoria cerului. Sub domnia lui Tchong-Kong s’a întâmplat o eclipsă totală de Soare. Deoarece astronomii Curtii Hi și Ho nu au prezis-o spre a feri lumea de emoții, ei au fost condamnați la moarte și executați. Întâmplarea aceasta, care le-a costat viața, le-a adus o celebritate cu mult mai mare decât dacă ar fi fost capabili să o prevestească. Noi nu suntem totuși siguri dacă ei, întrebați, ar fi preferat nemurierea cu prețul morții imediate. În orice caz, suntem îndreptățiți a crede că împărații chinezi, încă depe acea vreme erau în drept să pretindă o astfel de precizie. Un umorist englez le-a compus, cum tardiv ce e drept (în 1894), un epitaf ce începe astfel :

Aci zace oasele lui Hi și Ho,
A căror soartă a fost tristă...

De frică, generațiile următoare de astronomi dela curtea chineză, care n’au uitat pățania strămoșului lor, se grăbeau mai bine să anunțe eclipse care nu se produceau niciodată; (putând să se scuze că astrele s’au răsgândit) decât să riște o întunecare probabilă. Dela tragica întâmplare a lui Hi și Ho ⁵³⁾, nu se mai știe

53) Cuvier crede că profesiunea de astronom-astrolog era ereditară în familia lor.

nimic deosebit timp de două milenii, până în al 20' an al domniei lui Ling, împăratul din Tceu (552 a. C.). În acest an, după tradiția discipolilor, s'a născut Krong-Te (Confucius), dar, după calculele astrologice ale celebrului istoric Tșu-Si (sec. XIII p. C.), această dată nu putea fi exactă pentrucă... în anul 552 a. C. s'au petrecut trei eclipse de Soare (în lunile a 2, a 7 și a 8). Deci... „cum ar fi putut înțeleptul-înțelepților Krong-Te să se nască sub o zodie atât de nefastă!” Iată cum „celebrul” istoric corectează cronicile, pe bază de argumente astrologice; dar, pe de altă parte, ce mare astronom era pentru a calcula eclipse ce s'au întâmplat cu 18 secole înainte.

Până în secolul XVII p. C. în China, astronomia a rămas aproape tot ceea ce era pe timpul lui Hi și Ho, adică astronomie pentru astrologie și astrologie pentru toate nevoile vieții...

MAREA EGEE.

Un alt drum, spre țărmurile mediteraneene și egeene a urmat Baal și Astartea, ce apare când o Diană, fecioară severă, când o mamă blândă și milostivă, când Veneră aprinsă, sensuală. Fenicia, Tirul, Sidonul, Cartagina și câte altele au înălțat altare crudului zeu al Soarelui jertfind fructe, vite și copii pentru îmblânzirea lui. El, Baal, Moloch, Belzebuth, este singurul zeu păgân de care pomeneste Biblia, atât de mare îi era prestigiul și răspândirea în Asia Mică. El este Zeus al Grecilor, Jupiter al Romanilor, Râ al Egiptenilor, Soarele păgânilor, el este pretutindeni, căci peste tot a pribegit și și-a făcut culcuș astrologia. Fluviile și mările legau țările de împărății, pe ele alunecau corăbii cu mărfuri prețioase, arme alese, mirodenii îmbălsămate. Printre baloturile grele și funiile ancorelor se strecurau în tăcere pelerini

înfășurați în pânze întunecate, care vorbeau puțin, dormeau mai mult ziua... Noaptea se uitau în adâncuri și în ochi le sticlea o taină. Ei cunoșteau ceea ce altora le era ascuns, iar pelerinajul ce-l făceau spre Babilon era un drum din care se vor întoarce cu mult mai pricepuți. Moartea marelui Alexandru a rupt lanțurile care ținea încheștată genethliologia din cauza tradiției și prestigiu-lui ei milenar. Ea se revarsă acum ca un flux al ocea-

Fig. 17. — Horoscopul regal al lui Antiochus din Comagen din 17 Iulie 98 a. C., născut în constelația Leului, în care se afla, în acel moment, trei planete : Marte, Mercur, Jupiter și satelitul Luna. Acest desen este un exemplu de forma idiografică cea avut-o horoscoapele înaintea formeii geometrice (pe care o vedem în figura 1).

nului peste Media, Capodocea, Libia, Partia, Siria, Palmiria, Comagene, Edesca, Antiohia, Ciprul, Rodos, Creta...

Poeta Bilitis, depe țărmurile Egeene, scrie imnuri Astarteei (sec. V a. C.) din care se vede că în Cipru zeița era considerată ca Lună, iar cultul ei ajunsese la o desvoltare și în același timp la o degenerare fără precedent.

Imn Astarteei.

*Maică necuprinsă, pururea neprihănită,
zămislitoare, tu, cea dintâi născută,
zămislită prin tine însuși, născută din tine
și prin tine însămănțată, Astartee!*

*O ! pururea fecundată, fecioară și maică a
tuturor, neprihănită și desfrănată, curată și
voluptoasă, inefabilă, nocturnă, dulce, spumă de mare!*

*Tu care dăruiești în taină grația, tu care
unești, tu care iubești, tu care streкори
poște în sângele fiarelor sălbatice și
apropii sexele în pădure.*

*O, Astartee irezistibilă, auzi-mă, ia-mă,
a ta sunt, Lună, și de treisprezece ori pe
fiecare an smulge măruntaelor mele libațiunea
sângelui meu.*

Preotesele Astarteei.

*Preotesele Astarteei fac dragoste când răsare
Luna ; după aceea se scoală și se îmbăiază
într'un bazin mare cu marginile de argint.*

*Cu degetele răsfirate își piaptână părul,
și mâinile vopsite în purpură, când trec
prin plete negre, par ramuri de mărgean
într'o mare întunecată și plutitoare.*

*Ele nu se rad niciodată, pentru că triumghiul
zeiței să le însemne pântecul ca o intrare
la un templu; dar se vopsesc în schimb, și
se parfumează peste tot.*

*Preotesele Astarteei fac dragoste când
apune Luna, apoi într'o sală cu covoare,
unde arde o lampă de aur, se culcă fiecare
la întâmplare.*

CAP. V

LUPTA PENTRU VIAȚĂ

Grecia. Imperiul Roman. Lumea creștină.

Acum astrologia este formată. Patru milene de nopți nedormite în temple, pe turnuri, pe piramide, i-au dat o viață trainică. Acum ea este mare. Dela oceanul Pacific la cel Atlantic, imperiul ei se întinde; trei rase: albă, neagră și galbenă ard tămăie pe templele ei; trei continente: Europa, Africa, Asia, adică toată lumea veche, îi stă la picioare. Ea va arăta acum puterea dă care este capabilă căci va avea de dat trei lupte aprige; de trecut trei examene de maturitate, de înfruntat trei forțe, cele mai mari cari au existat pe lume. Prima luptă o va purta cu spiritul grec, adică cu cel mai rafinat și mai ascuțit din câte au fost; arma duelului va fi aleasă de adversar: logica. A doua bătălie o va da cu imperiul roman, acel căruia nu i-a stat nimeni împotriva și care nu poate suferi o altă domnie în afară de el. Și de data aceasta arma va fi impusă de adversar, adică cea în nu l-a întrecut nimeni; gladiul și spânzurătoarea. A treia ciocnire va fi cu creștinismul, adică cu cea mai formidabilă forță a credinței ce a existat: și acum războiul va fi dus pe terenul adversarului, adică pe cel al convingerilor și al fanatismului. Va scăpa cu viață astrologia din aceste trei încercări de moarte? Iată minunea pe care numai ea și nimeni alta nu a fost în stare să o îndeplinească.

DUELUL LOGICIENILOR.

Vechimea astrologiei în Grecia. Marii inițiați. Democratizarea horoscoapelor. Argumentele pro și contra. Astrologia învinge prin școala din Alexandria.

Data inundării Greciei de către astrologie este intrată de mult în istorie, 280 a. -C.; dar este neîndoios că acest an nu trebuie privit decât ca un ultim asalt al valurilor orientale, care au rupt rămășițele de zăgazuri ce mai rezistau puhoiului. Cu secole înainte, cei mai de seamă dintre Elini au băut din fântânile Babilonului și ale Egiptului. Hesiod, Homer, Thales, Heraclide, Pitagora, Socrate, Platon, Hipocrate, Galien, Aristotel, toți au fost maeștrii mai mari sau mai mărunți în tainele stelelor.

Ce se știa și mai ales ce se credea în Grecia înainte de secolul 7 a. C., data pătrunderii primilor Elini în templele egiptene? Centrul pământului, închipuit rotund dar plan, era la Delfi. Zeus, dornic să știe unde se află centru lumii sale, dă drumul la doi vulturi din margini, spre mijloc. Păsările sburară una spre alta întâlnindu-se drept peste templul Pytiei, cel mai vestit oracol grecesc.

Plutarh spune că deoarece regele Spartei trebuia să fie pe placul zeilor, acestora li se cerea un *semn*.

„Din 9 în 9 ani eforii alegeau o noapte foarte clară dar fără Lună și ei se așezau în tăcere, cu ochii fixați la cer. Dacă vedeau o stea traversând cerul dintr'o parte într'alta, aceasta le indicau că regii lor sunt vinovați de vreo greșală față de zei. Ei îl suspendau atunci din regalitate până vreun oracol din Delphi îl ridică din decăderea sa“.

Nu începeau niciodată un război când Luna scădea și adesea nici când era în creștere. Numai când era plină se considera o zi fastă pentru o asemenea mare expediție. Iată cum atenienii au pățit-o din această cauză. (Herodot, VI, 106). „La vestea debarcării Perșilor, Spartanii au decis să ajute pe Atenieni, dar le era imposibil să o facă imediat; ei nu voiau să violeze regula; ei spusera că nu vor începe campania decât în ziua în care Luna va fi plină”.

Numai puțin interesantă este povestea lui Nicias, amintită de trei mari istorici (Plutarh, Tucidide, Diodore).

Acest tânăr făcea parte dintr-o familie ateniană importantă și bogată. Credincios și supertițios fiind, ducea adesea jertfe la Delos, consacra cu bucurie o mare parte din avere zeilor și cerea mereu sfaturi ghicitorului casei sale atât în importantele afaceri publice, în care înainta treptat, cât și în măruntele treburi particulare. Numit general el conduse cu onoare o flotă contra Corintului. După câțva timp poporul din Atena începu deliberări publice asupra unei expediții contra Siciliei. Nicias se sui la tribună și argumentă contra acestui războiu spunând că atât preoții săi cât și ghicitorul casei sale anunță preziceri defavorabile. Urmează marele Alcibiade care combate pe Nicias. El declară că alți oracoli prezic contrariul. Auditoriul este nedecis, neștiind care din toți aceștia spun adevărul. Iată că vin călători din Egipt cari aduc oracol dela oaza Amon. „Atenienii vor cuceri pe Siracuzani”. În fața prestigiului suprem al astrologiei toți se decid imediat. Va fi războiu și Nicias va comanda oștile, cu toate că nu crede în victorie. Nicias nu are nicio speranță, căci nenorocirea este anunțată prin destule minuni: corbii au stricat o statuie a lui Pallas (care trebuia aurită înainte de plecarea flotei, un om s'a mutilat pe un altar, plecarea va avea loc în-

tr'o-zi nefastă). Înainte de ridicarea ancorelor el aduce sacrificii și, ca orice bun general, îmbarcă pe vase o trupă întreagă de ghicitori, de sacrificatori, de crainici: În rada Siracuzei luptele se lungesc mereu cu pierderi, fără succes. Niciās întristat comandă retragerea; Deodată Luna se întunecă. Ghicitorii trebuie să știe semnul. Ei răspund: eclipsa oprește plecarea. Trebuie să se aștepte de 3 ori câte 9 zile. Generalul se pleacă orbește. Lupte nu se mai dau, vasele stau inactive în mijlocul portului, numai sacrificatorii au de lucru de dimineața până seara; Zeii trebuie îmblânziți. Această situație este exploatată de îndată de Siracuzani. Ei închid porțile portului, distrug flota grecească și pe toți ocupanții lor.

Ce zic atenienii la auzul acestui dezastru? Acuză pe Nicias de credulitate? Nu. Oricine în locul lui trebuia să urmeze oracolul. Nicias are o altă vină. El a ales niște ghicitori proști, cari nu știu că în caz de retragere a unei armate eclipsa de Lună este un semn bun, rău fiind numai pentru atac!

Astrologia, prin mijlocirea celor care au învățat-o în templele asiatice și africane, făcu ca știința greacă să treacă deodată dela aceste copilării la o maturitate de gândire, ce o ridică în fruntea civilizațiilor europene.

Thales (624—543 a. C.) a fost primul din cei șapte înțelepți Greci plecați la învățătură înaltă în Egipt și Asia Mică. La Sardes îndeosebi a cunoscut știința cerului după concepția babiloniană. Pe când se afla încă în Egipt el ajunsese celebru putând să măsoare înălțimea piramelor numai cu ajutorul unui baston, fără să se cațere pe monument. Reîntors în patrie el răspândi cunoștiințele de geometrie și astronomie căpătate peste mare, fundând școala Ioniană. ⁵⁴⁾.

54) Un unghi înscris într'un semicerc este drept, teorema triunghiurilor asemenea și adevărata cauză a eclipselor.

Influența eclipselor în istorie merită un studiu aparte. Lupte intermitente se dădeau între Lidieni și Mezi, fără ca soarta armelor să decidă într'un anume fel. Atunci, pentru a termina războiul, se hotărî o bătălie decisivă. Lidienii alegea ziua proorocită de învățatul Thales (anul 585 a. Ch.), deoarece calculele matematicianului îi arăta producerea unei eclipse de Soare. În ziua aleasă, oștile se loviră, dar în toiul măcelului lumina de pe cer pieri. Mezii înspăimântați o luară la fugă, pe câtă vreme Lidienii avertizați, se luară după inamic, nimicindu-l.

O altă eclipsă s'a produs în timpul asediului cetății Siracuză (310 a. C.) de către Cartaginezi. Siracuzanii înspăimântați au voit să deschidă porțile și să se predea. Comandantul, tiranul lor Agatalos, se arătă tot atât de mare psiholog pe cât era de războinic. El afirmă, în fața vitezii sale oștiri, că astrologii i-au explicat situația: eclipsa este un semn rău pentru asediatori, nu pentru asediați. Siracuzanii înțelegând că zeii sunt cu ei, trimițându-le chiar înștiințare, luară ofensiva, bătând pe Cartaginezi.

Un al doilea inițiat al Grecilor a fost nemuritorul Pitagora. Insula Samos era vestită în tot arhipelagul mării Egee prin bogăția, comerțul și cultura ei Polycrate o guverna cu blândețe și putea să se laude față de orice alt tiran grec că el înțelege artele, științele și le protejează cum se cuvine. În anul eclipsei lui Thales, (585 a. Ch.) cel mai bogat argintar din cetate se înamoră de frumoasa și tânăra Parthenis. După o nuntă, la care curse din belșug vinul lui Chios, miere de primăvară și lapte de capră, tinerii căsătoriți plecară în călătorie de plăcere la templul din Delhi. Pithia întrebată, răspunse noile însurăței: „Veți avea un fiu care va fi folositor tuturor oamenilor, în toate timpurile”. Dacă ne gândim la tabla care-i poartă numele, prezicerea nu putea fi mai potri-

vită. Copilul ce se născu în curând (584 a. C.) crescú voinic, răspundea gândit și se vedea că va ajunge un înțelept, deoarece pierdea nopți întregi să privească bolta și să înțeleagă figurile constelațiilor. Vestea copilului minunat, al negustorului de inele, ajunse până la urechile lui Polyrate. Acesta îl chemă la curte spre a se încredința singur de cele auzite; rămase uimit de atâta înțelepciune și hotărî ca tânărul să fie trimis la învățătură în țara Egiptului, pe unde călcase Thales înțeleptul. Pitagora primi un papirus de prezentare la curtea faraonului Amasis, fu suit pe o corabie de comerț care tocmai pleca spre gurile Nilului și, după o călătorie liniștită, se înfățișă înaintea puternicului faraon. Amasis privi flăcăul și auzi citirea recomandăției; apoi dădu urmare cererii: preoții templului Neith-Isis, din capitala Memfis, se vor îngriji de instruirea și inițierea oaspetelui, în cunoașterea secretelor divinului Toth. Tânărul rămase la învățătură 22 de ani, ajungând cu timpul atât de departe, încât marele pontifice *Sonchis* îl chema la el câteodată pentru a-l întări în ardoare.

„Știința numerelor și arta voinței sunt cele două chei ale magiei; ele deschid toate porțile universului“

auzea rostit solemn și răspicat cel plecat din Samos. Pitagora ajunsese una cu preoții lui Iisis. Căpătase vorba, straiul, obiceiurile lor. Poate că nici nu mai visa să se întoarcă îndărăt, în insulă. Cum putea părăsi pământul ce-l ocrotise atât de părintește și unde învățase *involuția spiritului după moarte*? Veni însă o zi când țărâna sfântă a Egiptului fu invadată de barbarii persani, mânați la pradă și jaf de crudul Cambyse, demn fiu al lui Cyrus. Atunci Pitagora văzu, fără altă posibilitate decât de a încheșta pumnii, cum maestrul lui cei mai venerați sunt omorâți, cum papirusurile cele mai prețioase sunt arse, templele cele mai vechi, pângărite.

La retragerea hoardelor au fost luați ostatici dintre marii drăgători și pontifici. Pitagora le împărtăși soarta în aste zile rele, ca și în acele trecute zile bune; fu luat odată cu prizonierii și dus în captivitate în Chal-deea, ajunsă, dela Cyrus, provincie persană. Prinșii intrară cu respect în cea mai mare metropolă, în Londra lumii antice, în Babilon. Cetatea era înconjurată de un brâu înalt de ziduri pietruite, lată ca două care să poată

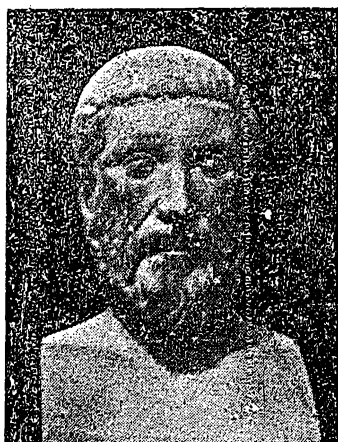

Fig. 18. — P i t a g o r a

trecă unul pe lângă altul, pe creasta lui, fără să se atingă. Inconjurul avea optzeci și cinci kilometri.

Zeii avură grijă de sărmanul prizonier. Clerul templului Bel primi ca pe un frate într-o înțelepciune pe Pitagora; inițierea începută la Memfis fu dusă mai departe aci, unde astrologia și magia aveau rădăcinile cele mai adânci. În altarele fără ferestre se făcea dintr'odată lumină și dintr'odată întuneric. Cum se îndeplinea minunea? Magii numeau *leu ceresc* un foc imaterial care arde ca trăsnetul și, *serpi* niște săgeți lu-

minoase ca fulgerul, pe care ei știau să le mânuiască după voe, pentru a lumina întunericul sau pentru a le arunca în capul cuiva, prefăcându-l în scrum.

Când Pitagora scăpă din surghiun avea părul alb, iar vorba cădea rar ca dela un bătrân înțelept ce era. Se întoarse în insulă, în patria Samos, de acolo de unde plecase tânăr, plin de vise și înflăcărare. Acum se întorcea tăcut, închizând în sine înțelepciunea lui Bel și a lui Toth. Mama, buna Parthenis, îl aștepta, singură, căci tatăl plecase pe drumul cunoscut sufletelor pământești. Orașul se plecă în fața filozofului și o carieră de politician i se deschide. Dar, un om care a citit și socotit o viață în umbra templelor reci, un om care a stat de strajă la răsărirea tuturor planetelor, nu putea să se împace cu cleветirile din agora, cu gălăgia din port sau cu intrigile individișilor. El vându casa părintească și pământul; strânse aurul, luă pe bătrâna sa mamă și plecă departe, tocmai în Grecia-Mare, la Croton. Acolo o școală se născu, în care tinerii aleși din aristocrație învățau lucruri tănuite, transmise numai oral și subț luare de jurământ. Inițierea se făcea treptat, încet, cu precauțiune. Cei ce nu păreau a fi desful de siguri sau nu duceau o viață austeră, favorabilă dezvoltării spiritului, erau îndepărtați.

— Soarele, propovăduia magistrul, rămâne în urmă printre stele cu 4 minute de timp, sau un grad pe fiecare zi.

— Pământul este rotund și izolat în spațiu, aflau discipolii depe treapta a doua, iar Luna, făcând înconjurul, eclipsează câteodată lumina Soarelui.

— Cele 7 note ale eptacordului corespund celor 7 culori în care se desface lumina Soarelui, celor 7 planete și celor 7 moduri de existență; ele se reproduc în cele 7 sfere și în cele 7 stadii de dezvoltare a fetusului înainte de naștere; urma desvăluirea misterelor, celor depe treapta a treia.

— „Dealungul timpului fără de sfârșit Dumnezeu clădește geometric lumea“, auzeau numai câțiva privilegiati.

— Numerele au puteri magice : 1 este însuși Dumnezeu, căci din el se trag toate celelalte, așa cum din El s'a creat lumea ; 2 reprezintă dualitatea dintre spirit și materie, bine și rău, viață și moarte ; 3 și 4 sunt numere perfecte, căci primul e Sfânta Treime, iar celălalt reprezintă cele patru elemente primitive, din care derivă toate corpurile materiale : apă, foc, pământ, aer ; 7 este magic, căci e suma a două numere perfecte ($3 + 4$), el reprezintă deci unitatea dintre divinitate (3) și omenire (4) ; numărul 10 este sublim, căci el, fiind egal cu suma celor 4 numere perfecte ($1+2+3+4=10$), conține toate principiile cosmosului. Dar nimeni nu poate știi tot ce se șoptea *matematicienilor* depe ultima treaptă, cum era Filolaus, Archytas sau Lysis.

Atât mister între fiii nobililor putea fi ușor privit ca o primejdie pentru popor. Partidul popular neliniștit, năvăli în școală, distruse clădirea, împrăstie discipolii și goni pe bătrânul periculos. Pităgora se retrase la Metaponte, unde nu mai vorbi nimănui și unde în curând duse cu sine o întreagă comoară, pe care omenirea s'a muncit secole să o regăsească (500 a. C.).

Din cauza caracterului tainic al învățământului pitagorician, astrologia nu s'a răspândit și a rămas mai departe, necunoscută Grecilor. Învățătura secretă însă trecu din gură la ureche, dealungul unei coloane de înțelepți, de care niciodată nu a dus lipsă Grecia. Din timp în timp, câte unul pleca pe drumul sudului sau al răsăritului spre a îmbospăta moștenirea lui Thales și Pitagora. Apoi, din nou, se reluă firul învățătorei orale și secrete dela om la om. Socrates învăță pe Platon,

Divinul pe Aristot, Stagiritul pe Alexandru, fiul lui

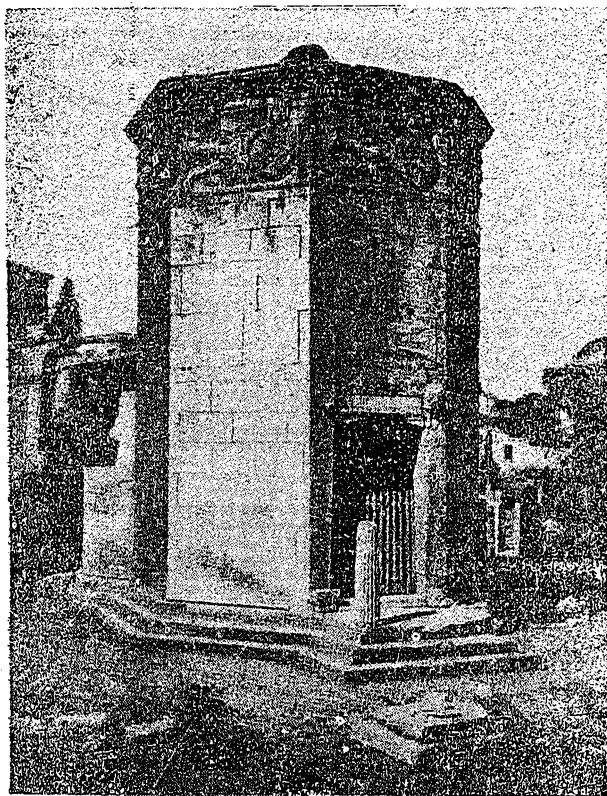

Fig. 19. — «Turnul Vânturilor» din Atena, construit de Ardic Gyrhete, în sec. I a. C. poate fi considerat ca unul din primele monumente meteorologice. Pe cele opt fețe ale turnului, înalt de 12,10 m., se află reliefuli cu oameni simbolizând vânturile. Înăuntru se găsea o mare clepsidră, care arăta ora publică, iar deasupra un lriton, înșurubat pe o mărișcă, arăta direcția în care bătea vântul.

Filip, cel care a mers până la Indus pentru aflarea și îndeplinirea oracolelor cerești.

Când macedoneanul sparse porțile Orientului, astro-mancia năvăli ca un roi de albine peste Mediterană, peste insulele și coastele ei. Atunci se îndeplini schimbarea. Astrologia din secretă deveni publică; din dogmatică, experimentală; din sacerdotală ajunsă laică; din autoritară, controversată.

Berose chaldeanul și Manethon de Sebenytos egipteanul (circa 260 a. C.) au fost cei care au divulgat misterul și au strigat lumii întregi secretul păzit de milenii. Ambii au fost sperjuri și trădători, au furat pentru a vinde, au abuzat de încrederea căpătată și de funcțiunile încredințate pentru a îndeplini sacrilegiul, căci amândoi fiind preoți și arhivari ai templelor sacre astrologice — Bel din Babilon și Ammon din Heliopolis — unul a scris carte pentru a o răspândi, iar celălalt a deschis școală pentru a spune la oricine taina ce avea în păstrare.

Berose, după ce scrisese una din cele mai bune istorii ale Chaldeenilor ⁵⁵⁾, folosind cele mai prețioase documente din pivnițele templului Bel, plecă la Atena unde uimi poporul și pe învățați cu preziceri care se îndeplineau întocmai. Drept recunoștință și admirație, i se ridică o statuie în Gîmnaziu (Atena), a cărei limbă era lucrată în aur „din cauza divinelor lui preziceri“ (Pliniu). După puțin timp, Berose deschise o școală publică în insula Cos, unde discipolii — printre care Antipater — năvăliră din toate părțile.

Iată una din prezicerile lui care, dacă nu s'a îndeplinit încă, are tot timpul să se îndeplinească în viitor! „Pământul va lua foc când cele 7 planete vor fi în conjuncție în Cancer și va fi acoperit de un nou potop când fenomenul se va repeta în Capricorn“ (semnele tropicelor).

55) Sunt autori care susțin că Berose istoricul nu este tot unul cu Berose astrologul.

Dață la orientali: teoriile cele mai absurde și neînțelese erau primite de oamenii simpli drept gândirile cele mai profunde, spiritul dialectician al Grecilor le supunea, pe toate, la teribila probă a discuției în contradic-

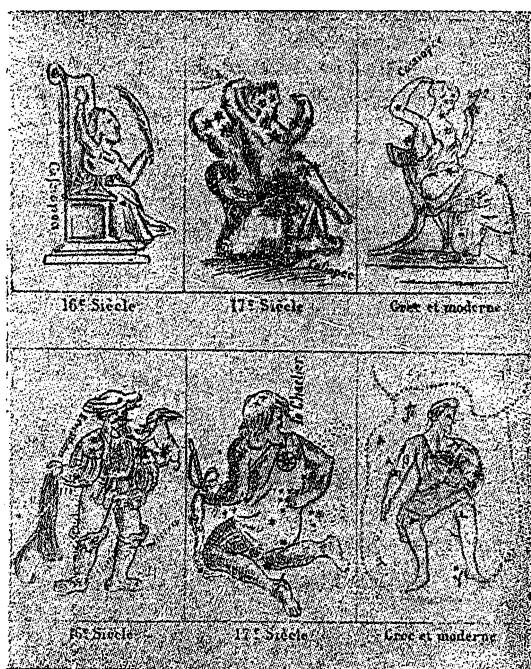

Figura 20. — Două constelații : Cassiopeea și Vizitiul cum apăreau în ochii oamenilor din secolele trecute. Este cîndat că și poporul Român a văzut pe cer, la prima constelație, care de fapt are forma unui W, tot un tron. Deaceea la noi, Cassiopeea se numește «Scaunul lui Dumnezeu».

toriu. Astrologia s'a arătat însă la înălțimea primejdiei; părăsi fără întârziere turnul de aur și fildeş în care era ținută de întreg orientul și intră cu încredere în piețe, în agore și foruri, unde privi în față atacurile și răs-

punse cu aceeași vigoare. Prin această tactică astrologia nu numai că și-a asigurat viața, dar a îndeplinit o uriașă revoluție în istoria cugetării: a popularizat, a laicizat și a dat un caracter rațional științei. Logica greacă forță tradițiile confuze și sacerdotale asiatică să devină un corp de doctrină unitară și coordonată.

Prima lovitură de tun a trans-o renumitul Eudoxiu din Knidos, matematician, astronom și vestit medic. Greer ascuțit și pozitiv, el nu putea admite ceea ce nu era dovedit. Declară falsă întreaga astrologie, de mincinoase toate prezicerile. Mănușa aruncată fu ridicată de un adversar demn de o cauză mai bună, de „divinul” Plato.

„Adevăratul astronom — scrie el în „Despre Re-publică” — nu poate fi acela care cultivă astronomia „în felul cum o face Eudoxiu... ; aceste speculațiuni nu „pot fi înțelese imediat de orice persoană, și cere o „putere de pătrundere neobișnuită”.

Intr’un cuvânt, Plato face pe Eudoxiu un prost care nu poate pătrunde înțelesul ascuns al fenomenelor, și se mărginește numai la aparențe. Dé altfel astrologia se va răsbuna crunt pe Eudoxiu. Celebrul *Sistem al Lumii* întocmit cu atâta trudă de astronomul din Knidos, pentru a corespunde cât mai mult mișcărilor observate la planete, fu părăsit de lumea savanților în urma efemeridelor „Observațiuni pe 1903 ani”, aduse de Calistene, din Babilon.

Odată ostilitățile deschise, schimbul de focuri urmă neîncetat de o parte și de alta.

— Dacă astrele influențează asupra omului, această acțiune nu trebuie să fie continuă? Situația cerului modificându-se neîncetat, pronosticul mai este posibil?

— Momentul hotărâtor este al nașterii sau al concepției copilului?

— Doi gemeni au totdeauna și în mod necesar aceeași

soartă? Oare cei născuți în clipa lui Plato sau Alexandru au avut toți aceeași viață?

— Invers. Când Miltiade doboră mii de Perși în lupta dela Marathon, însemnează că toți acești oameni s'au născut în aceeași oră, sub aceeași zodie?

— Sextus Empiricus, medic și filozof, denunță, într-o lucrare de 10 volume, falsitatea horoscoapelor, atrăgând atenția că, din cauza refracției atmosferice, astra ce pare a răsări în momentul nașterii, este în realitate încă sub orizont. Iată și o altă obiecție meșteșugită a lui Sextus. Tot ceea ce se întâmplă în viață are trei feluri de cauze: 1) fatalitatea (precum viața și moartea); 2) hazardul (precum câștigul sau pierderea la loterie); 3) liberul arbitru (precum căsătoria sau divorțul).

Orice prezicere care privește fenomenele din categoria întâia este inutilă, căci efectele lor nu pot fi evitate; fenomenele din categoria a doua, nu pot fi prezise, căci atunci n'ar mai fi datorite unui adevărat hazard; în sfârșit nici evenimentele din categoria a treia nu pot fi prezise, căci ele, depinzând de bunul nostru plac, noi putem oricând să călcăm prezicerea.

Iată atâtea motive de lungi controverse și discuții.

Dar, privind bine, și astrologii au înțeles aceasta din primul moment, totul nu se reducea decât la speculații teoretice și la cereri de modificări de metode (deci la „progresul” artei), iar nu la desființarea ei. Argumentul ultim, experimental, le lipsea și unora și celorlalți. Horoscoapele greșite la naștere, creiau partizani pentru momentul concepției. Și invers. S'a ajuns chiar la o cale mijlocie: momentul concepției este hotărâtor pentru sănătatea trupului, iar momentul nașterii formează portretul moral și intelectual ⁵⁶⁾.

56) Fizicul e determinat de stele la concepție? Atunci cei ce doresc un băiat sau o fată nu au decât să ceară o consultație la un maestru în „teme natale” pentru a cunoaște ora cea mai favorabilă procreerii unui sex sau altul.

Deoarece din 4 în 4 minute aspectul cerului se schimbă, nu e nicio mirare că doi gemeni pot avea soarte diferite.

Cât privește obiecția refracției, astrologia a transformat-o într'un titlu de glorie. S'a muncit să se deosebească orizontul real de cel aparent și să se alcătuiască table de răsărit real, ceea ce, trebuie să recunoaștem, e mai mult decât o jucărie.

Dar, lăsând la o parte orice alte considerente, dacă un horoscop nu se îndeplinește, cauza nu e falsitatea doctrinei, ci — se zicea — insuficiența metodei și inabilitatea operatorului.

Divinația cerească forma însă un subiect mult prea vast și prea arzător ca să poată rămâne măr de discordie numai între doi adversari izolați, oricare ar fi valoarea lor. În curând ea ajunse tema de luptă a celebrelor școale filozofice grecești. „Academia“, stoicii, „Portica“, s'au declarat partizane, apărătoare și colportoare ale științei stelelor; cinicii, epicurienii, scepticii, adversarii și detractorii ei. Diogene cinicul spunea: „filozofia și medicina au făcut pe oameni cele mai înțelepte animale; divinația și astrologia, cei mai nebuni; superstiția și despotismul, cei mai nenorociți“.

Lupta fu dărză, dar rezultatul începu să se întrevadă. Cel ce se îndoiește de toate, cel ce neagă mereu, este mai repede părăsit de mulțime, decât șarlatanul care promite orice și care atrage prin parfumul necunoscutului și al misterului. Atacurile se răreau, slăbeau în intensitate, pe câtă vreme numărul credincioșilor sporea. Rațiunea obosită să alerge încontinuu după un adevăr ce rămânea mereu sub orizont, rușinată de a nu putea proba falsitatea unor influențe tot atât de greu de susținut, pe cât de greu de combătut, cedă pasul credințelor oarbe ale mulțimei. Decadența Atenei, ca centru cultural și

ridicarea pe prima treaptă a școalei din Alexandria Egiptului, coincide cu biruința deplină a astrologiei în lumea greacă. Pământul de milenii îmbibat cu superstiții, era cea mai potrivită brazdă pentru a primi și

Figura 21. — Vestitul astronom Ptolemeu, din Școala Alexandrină (140 a. C), cel mai mare astrolog al Antichității, autorul vestitului «Almagest» (Megalis Sintaxis) care carte a fost privită ca o Biblie astronomică și astrologică timp de o mie două sute de ani.

crește floarea veche babiloniană, altoită în Peloponez. Cetatea marelui împărat, credulul Alexandru, a fost euibul preferat în care a sălășluit și a prins aripi de vultur, astrologia. Acolo au trăit și au strălucit cei mai

vestiți învățați ai lumii vechi. Hiparc, cel mai de seamă astronom, Aristarc din Samos, cel care a găsit de câte ori este mai depărtat Soarele decât Luna și a susținut sistemul heliocentric ! ; geometrul Menelaus ; medicul Claudiu Galien ; Apolonius din Perga, geometrul conicelor și al excentricelor mobile ; Ptolemeu Claudiu, inventatorul trigonometriei ; Eratostene, care socotea mărimea Pământului atât de bine, cum numai de 200 de ani încoace se poate face mai exact. Aci s'au scris tratate mistice, opere nebuloase, încurcate sau meritorii (precum celebra Tetrabiblos), care deveniră cărțile sfinte ale clerului astrologic, pentru 15 secole de atunci încolo. Aci s'a strâns și s'a prelucrat materialul celei dintâi sinteze ale științei umane (Megalis Sintaxis), formând cea mai scumpă comoară a gândirii antice. Aci a fost biblioteca (arsă de două ori în cursul istoriei), pe fronțul căreia se citea: *ψυχῆς θεραπῆσαι* (vindecările sufletului). Aci, în cetatea lui Alexandru, cele mai renumite nume ale antichității științifice au ridicat steagul astrologiei și au devenit apărătorii ei neînfricați în contra lumii romane — a forței — sau a lumii creștine — a fanatismului.

LUPTA CONTRA FORȚEI.

Din Grecia, astrologia se strecură pe nesimțite în Italia. Câți doritori de glorie și bani, câți imitatori ai lui Beroze, câți aventurieri au trecut Adriatica ? Care a fost primul ? Dar cel din urmă ? Când anume ? Aceste întrebări rămân mereu fără răspuns. Ceea ce știm este că în secolul II a. C. ne trezim cu toate piețele, forurile, circurile, bălciurile, mahalalele și cheiurile orașelor și porturilor romane gemând de nenorociți anonimi, cari,

numiți „Chaldei” sau „Matematiciani” vindeau pentru câțiva gologani horoscoape trecătorilor. Amestecați cu o mie alți șarlatani de tot felul cari dădeau cu zarurile, ghiceau după fumuri sau păsări, desigur, ei nu ar fi cucerit niciodată imperiul și Capitoliul dacă pretorul Corneliu Hispallus (în 139 a. C.) nu le oferă norocul de a-i preface în martiri. Acesta, închipuindu-și că o idee poate fi nimicită cu sulița, ordonă expulzarea „Chaldeenilor” d'n Roma și chiar din întreaga Italie. Atât fu îndestulător ca patricienii și mai ales matroanele, la întâlnirile lor selecte, să se întrebe ce este cu noua artă a misteriosului Orient. „Cel mai bun mijloc de a face să progreseze un sistem nesănătos este de a-l persecuta fără a-l combate”, zice cu toată dreptatea Bouché Leclercq. Dacă autoritatea romană, țepănă și neînduplecată purta războiul cu astrologii, asta nu însemna că de aci înainte fiecare nobil în parte să nu cheme, după lăsatul nopții, pe câte un „matematician” să-i descopere viitorul. Moda cea nouă prindea rădăcini repezi, întunecând pe vechii vrăjitori magicieni, cari luptau în zadar contra nouilor concurenți.

Precum instantanee a fost năpădirea peninsulei italiice, fulgerătoare a fost ascensiunea astrologiei dela sdrănțele cerșetorului la purpura imperială ⁵⁷⁾. Iată pe negândite pe Cezar, pe însuși marele Cezar, „*astronom vestit*”. Urmărea singur mersul planetei Venus, deoarece se credea urmaș al Zeiței. Când a fost în Egipt, nu a uitat să ceară oracol din oaza Amon, iar la întoarcere chemă, din cetatea Alexandriei pe astrologul Sosigene să pună ordine în calendarul roman. Acesta fixă anul

57) Din antichitate și până în evul mediu, mantile a mulți suverani au fost împodobite cu stele aurite. Această era alegoria unui rege-Soare, tronând în mijlocul astrelor.

la 365 zile iar din 4 în 4 ani adăuga o zi, anul devenind „bisextil” (aşa cum se ştie în „vechiul stil”).

Când Cezar merse la senat, în ciuda semnelor rele ce trebuiau luate în seamă, pentru a cădea sub pumnalele conjuraţilor, la gâtul lui atârna horoscopul prezicător de glorie.

La naşterea lui Octavian, nepotul lui Cezar, un senator în persoană îi întocmi tema natală vestindu-i moştenirea tronului. Ajuns împărat, August luă pe lângă sine ca sfătuitor pe înţeleptul Theogene, care îi dicta conduita după mersul astrălor.

Poetul astrolog Marco Manilio scrisese, sub domniile lui August şi Tiberiu, vestitul şi voluminosul poem didactic „Astronomicon”, punând la îndemâna oricui ştiinţa nou sosită.

Tiberiu, cel de al doilea împărat, avu parte de horoscopul lui Scribonius, care îi prezise dela naştere treapta la care va ajunge. În viaţă învătă singur regulile expuse de Manilio pentru a nu fi înşelat de alţi prezicători în recunoaşterea celor cari i-ar fi răpit tronul. Furius Scribonianus a fost tradus în faţa tribunalului, acuzat şi condamnat la exil „pentru a fi întrebat astrologii asupra datei morţii împăratului”. Senatul roman ordonă, imediat apoi, expulzarea „chaldeilor”. Pentru mulţi împăraţi ştiinţa cerului nu era folosită decât ca un mijloc de guvernare, iar Decretele ce se dădeau pentru persecuţia, expulzarea şi suprimarea astrologilor pot fi privite ca monopolizarea în mâna autorităţii a unui mijloc atât de preţios de conducere.

Ambiţioşii îşi legitimau drepturile şi filiaţiunea bazată pe horoscoape, pe câtă vreme femeile voiau să intre în graţiile curţii ajutaţi de sfaturile magilor. Emilia Lepida (din cea mai bună familie) a fost acuzată de „otrăvire, adulter şi întrebări criminale adresate astrologilor, privind casa lui Cezar” (în speţă, Tiberiu), iar

Lellia, rivala Agripinei la mâna împăratului, este acuzată de cea din urmă „de a fi întreat astrologii și magicienii asupra căsătoriei prințului”. Tiberiu chemă

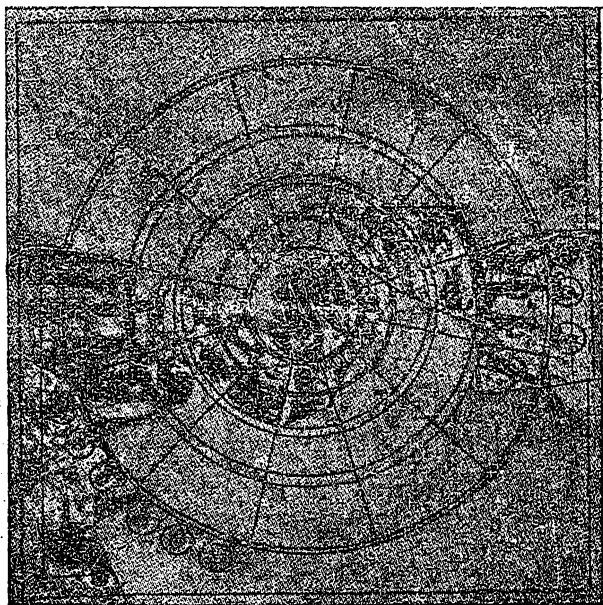

Fig. 22. — Tabla astrologică zisă «Planisferul Bianchinii». In cercul interior se văd constelațiile polare: Ursa și Dragonul. In cercul următor sunt figurate semnele celor 12 animale ale «dodecaoros»; zodiacul ocupă cercul următor, urmat de un al doilea zodiac asemănător primului. Câte trei figuri în picioare, în stil egiptean, așezate deasupra fiecărui semn reprezintă decanii. Tabela mărginită de busturile celor patru vârsturi, (dintre care numai unul s'a păstrat) a fost găsit pe Aventin și se află păstrat la muzeul Louvre.

într-o zi pe astrologul Thransyllus despre care auzise mult bine. Acesta nu întârzie să-i vestească tot felul de fericiri și victorii. Deoarece împăratul bănuie că Thransyllus este un șarlatan lingușitor, îl întrebă la

sfârșit cu un zâmbet ascuns: „Pentru că tu ești atât de îndemânat, mi-ai putea spune cât timp îți rămâne de trăit? Astrologul înțelese amenințarea ce se găsea ascunsă în aceasă întrebare. Păstrându-și tot sângele rece ceru voie să-și refacă „tema natală”, pentru a o cerceta mai exact. Deodată, începu să strige cu un aer îngrozit:

— „Chiar acum sunt amenințat de un mare pericol”. Tiberiu, încântat de pătrunderea și prezența lui de spirit îl luă sub aripa sa ocrotitoare. La vârsta de 68 ani se retrase pe insula Capri unde, în cei 11 ani cât mai trăi, înconjurat de prieteni și astrologi, urmărea noaptea planetele în mersul lor neîntrerupt, uitând de vechii zei cerești și de nouile griji pământești.

Această atenție, ce împărații dădeau credinții chaldeene, nu întrerupse șirul persecuțiilor la care legea romană o supunea. Chiar în timpul lui Tiberiu o mulțime dintre ei au fost executați, iar unul, numit Pituius, a fost aruncat de pe o stâncă în prăpastie. Subt Claudiu, urmașul lui Tiberiu la purpura imperială, urmară noi *Senatus consultus* atroci, dar tot atât de nefolositori ca și cei dinainte. Tacit spunea:

„Cărțile lor sunt prohibite; dacă erau descoperite, erau arse în public iar posesorul deportat dacă era de familie bună, pe când cei din prostime erau omorâți. „Dar, adaugă el, astrologii sunt o rasă de oameni care trădează pe cei puternici, care amăgesc pe ambițioși și cari, mereu urmăriți, vor rămâne veșnic în societatea noastră”.

Juvenal adăugă:

„Acela este celebru, care a fost exilat de mai multe ori. Lumea are încredere în arta acelor care, cu mâna stângă sau cu dreapta a zornăit lanțurile și care a fost mult timp închis într'un lagăr. Dacă nu a fost nicio dată închis, era un om oarecare. Dar, dacă a văzut

„moartea de aproape, dacă a scăpat prin urechile acului
„de stâncile prăpastiei Serif, el era foarte căutat de
„mulți”.

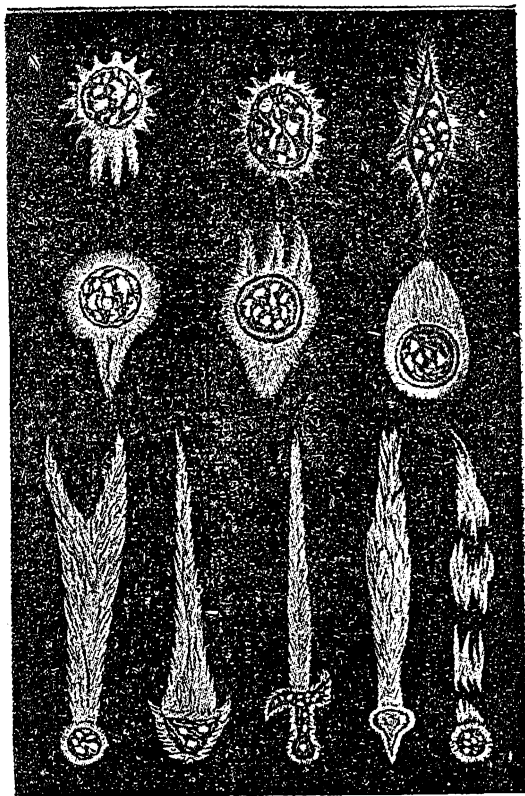

Figura 23. — În lucrarea sa *Cometografia* astronomul-astrolog Hévelius desenează aceste forme ciudate de comete. Astrele acestea apăreau în ochii oamenilor înfricoșați ca săbii de foc sau globuri aprinse.

Crudul Nerone nu a fost mai puțin superstițios. Perceptorul din tinerețe al prințului, stoicul Cheremon,

este cel care a scris despre influențele cometelor și care se intitula „scrib sacru” al zeilor din Alexandria. Astrologul favorit, de mai târziu, al lui Nerone, a fost Balbilus, un om din cale-afară de priceput. Când pe cer o cometă anunța — zicea el — moartea împăratului, găsea tot el numaidecât mijlocul să-și scape stăpânul. Sfătui pe Neone să omoare, cât mai era vreme, un personaj ilustru dela Curte în locul lui. Rețeta se dovedi bună... Minunea se produse... Cometa lăsă în pace pe împărat! Dealtfel îndemânarea lui Balbilus se dovedi încăodată când putu să împace ghicirea tradițională aurispices, cu arta cea nouă, trăgând horoscoape combinate, din stele și măruntaiele animalelor. Atâta înțelepciune îl făcu să supraviețuiască teribilului său tiran și să rămână ca o moștenire lui Vespasian.

Vitellius, urmașul efemer, de câteva luni, al lui Neron, proscrise, la rândul lui pe ghicitori, dar acum aceștia erau deprinși cu persecuțiile. Ei răspândiră un pamflet anonim în care anunțau: „împăratul nu va vedea sfârșitul *lunei*”. Moartea lui întârzie, față de prezicere, numai cu câteva săptămâni și toți corectară: „astrele au prezis că nu va vedea sfârșitul „*anului*”. Vespasian, detronând pe Vitelius, chemă imediat pe Balbilus, cel atât de folositor lui Neron și continuă persecuțiile astrologilor, ca și a celor ce continuau să alerge la lumina lor, păstrând numai pentru sine foloasele științei milenare. O cometă sosi nechemată în timpul domniei lui; după regulile artei, ea prezicea nenorocire tronului. Vespasian însă nu se lăsă impresionat, ci declară liniștit: „Această stea cu coamă nu mă privește; ea amenință mai degrabă pe regele Parților, pentru că el are păr, iar eu sunt chel”. Este o atitudine curajoasă ce se potrivește cu aceea avută pe patul de moarte când, înfrângând agonia, se ridică din pat pentru a putea spune „Un împărat trebuie să moară în picioare”.

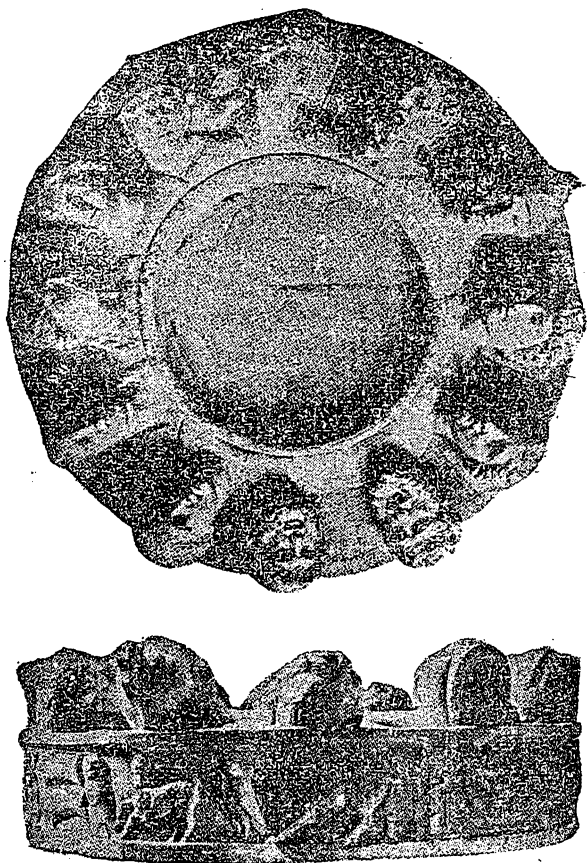

Fig. 24. — Altarul astrologic dela Gabies, văzut de sus și din lături. După vechea concepție babiloniană, Romașii atribuiau fiecăruia din cei 12 zei principali câte o lună a anului și câte un semn al zodiacului. Partea centrală concavă servea probabil de cadran solar, și e margine sunt sculptați: Jupiter cu trăsnetul, Minerva cu casca, Apolon, Neptun cu tridentul, Vulcan, Mercur cu caduceul, Ceres, Vesta, Diana, Marte, Venus, Eros. Jur-împrejur altarul este împodobit cu semnele zodiacale însoțite cu atributele zeului planetar ce i-au fost asociate: Buvnița Minervei cu Berbecul, Porumbelul lui Venus cu Taurul, Trepiedul lui Appolo cu Gemenii și așa mai departe până la Delfinul lui Neptun cu Peștii. Această valoroasă piesă antică este păstrată în muzeul Louvre.

Desigur, contra Chaldeenilor s'au ridicat, în decursul timpului mințile luminate ale istoricului Tacit, consulul Caton, filozofului Favorinus, naturalistului Pliniu..., dar când cel mai virtuos dintre împărați, când însuși stoicul Marcu Aureliu crede, cine îi mai ascultă? Cu tot secretul păstrat, știm că împăratul chemă în ascuns pe astrologi spre a afla cauza indiferenței Faustinei. Va fi aflat el că un tânăr gladiator era de vină? „Chaldeanul” Julian compuse pentru uzul împăratului un manual de astrologie militară (174 p. C.).

Intr'o bună zi, înfuriat contra unui astrolog care nu-și cunoștea bine meseria, îl întreabă cu o amenințare în glas :

— De ce gen de moarte, nenorocitule, crezi că vei muri?”

— „Voi muri de febră”, răspunse acesta.

— „Tu minți, reluă împăratul, căci tu vei muri imediat de o moarte violentă”.

Înșăfăcat de doi legionari el se și văzu târît spre locul de execuție, când, întorcându-se, strigă:

— „Seniore, ordonați să mi se ia pulsul și se va vedea că am febră”.

Această prezență de spirit înveseli pe monarh și îi scăpă viața.

Traian și Adrian au fost asprii cu astrologii, ca și cu toate celelalte spețe de ghicitori dar, odată cu dinastia romană a împăraților sirieni, inaugurată de Septimus Severus (194 p. C.) astrologia, protejată pe față de auguștii săi orientali, scăpă de frica legilor ce o asuprea și ajunse oficial la cârmă. În timpul luptelor sale, Severus merse ca într'un pelerinaj la Babilon și vizită Egiptul de unde culese multe cărți sfinte ale vrăjitoriei și ghicitului, pe cele îndoielnice închizându-le într'o subterană. Vizită mormântul marelui său înaintaș, Alexandru, și dăte ordin să fie camuflat astfel ca ni-

meni. să nu-l mai găsească după el. Tânăr fiind, auzise că unei matroane, Iulia Domna, i se prevestise prin horoscop că va ajunge împărăteasă. Ambițiosul general se grăbi să se căsătorească cu ea pentru a-și asigura urcarea pe tron, fapt ce trebuie să recunoaștem că s'a întâmplat.

Alexandru Sever, împărat la 14 ani, merse mai departe: a încurajat științele și divinația instituind catetre plătite de stat pentru profesarea lor, astfel ca auspiciu și astrologia să se transmită sub adevărata lor formă iar nu coruptă printr'o colportare liberă și necontrolată. Acum patricienii romani plătesc gras prezicerile; matroanele nu se pot decide nici pentru întoarcerea unei vizite până nu obțin mai înainte o consultație.

Când în lumea latină începu decadența și scepticismul în zeii Olimpului și ai Parnasului; în ce se mai putea crede decât în stelele și în planetele de sus, pe care oricine le putea vedea apropiindu-se și depărtându-se între ele? În 321 p. C., printr'un ordin împărătesc, se fixa definitiv săptămâna de 7 zile și repauzul obligator în cea de Duminică. Din Roma, această diviziune de 7 se răspândi în toate ținuturile vecine: Spania, Germania, Britania, Galiu. Odată cu ea, astrologia își întinse aripele peste întreg imperiul.

Ideea a biruit forța; spiritul a învins materia.

LUPTA CONTRA CREDINȚEI.

În ziua în care imperiul universal al Romei se prăbuși în fărâme, atunci când zeii latini și elini cad în uitare, când oracolele dela Delfi, din oaza Amon, din Olimp au amuțit, când ziua de mâine este nesigură, când cerul se întuneacă de nouri barbari ce vin din răsărit, în ce se mai putea crede? În noua religie ce se revarsă ca un torent din Asia, sau în stelele nemuritoare? Iată

una din cele mai arzătoare lupte ce s'au dat în omenire vreodată, căci ambele credințe nu pot conviețui; existența uneia pretinde dispariția celeilalte. Creștinismul propovăduiește mila și iertarea păcatelor dela bunul și unicul Dumnezeu, pe câtă vreme astrologia admite destinul creat și impus omului de armata zeilor planetari; primul acordă credincioșilor liberul arbitru, astfel ca în viața cea de a doua ei să poată fi pedepsiți sau răsplătiți după faptă și merit ⁵⁸⁾, pe câtă vreme cea de a doua, susținând fatalitatea acțiunilor, lasă pe om rece pentru cele ce ar urma în viața de apoi. O împăcare sau un compromis între aceste două poziții bine definite și ireductibile apare dela început imposibilă. Astrologia nu poate — din partea ei — accepta preziceri posibile, ci numai irevocabile. A admite omului posibilitatea îndeplinirii a două acțiuni contrarii însemnează a citi pe cer și ceea ce se va întâmpla și ceea ce nu se va întâmpla! Aceasta sau moartea astrologiei este tot una! Creștinismul — din partea lui — nu poate admite destin hotărât cu anticipație. Intregul cult ar deveni iluzoriu, orice rugăciune „o consolare a unor spirite bolnave”.

Creștinismul, negând predestinarea, nu-i putea însă opune o puternică argumentare logică. Citind cu atenție scrierile părinților Bisericii, dela Sf. Augustin la Sf. Toma, se simte că doctrina lor este șovăitoare în această privință. Totul se reduce la întrebarea: se poate ori nu prezice viitorul? Dar istoria vechiului Testament este plină de tălmăciri și oracole. Iosef și Daniel explică visele, toți *profeții* anunță viitorul. Cunoașterea cu anticipație a „Venirii Mesiei” este o dogmă admisă de Biserică, care nu se mai poate înlătura.

58) Sfântul Efreem zice: „Dacă Dumnezeu e drept, el nu poate să creeze aște genethliace, în virtutea cărora oamenii ar deveni în mod necesar păcătoși sau cucernici.

Deci viitorul e hotărît de Dumnezeu, iar omul îl poate afla. Cum? Prin revelație divină nemijlocită de obiecte, zice Biserica, prin horoscop, cu ajutorul stelelor, zice astrologia. Diferența nu are valoare câtă vreme este formală, fondul fiind comun. Care mai poate fi atunci vina omului în fața unui destin inmuabil? Aci teologia nu poate scăpa dintr'o gravă dilemă: sau omul are liberul arbitru să aleagă între Bine și Rău, Dumnezeu știind cu anticipație ceea ce el va alege și atunci libertatea este numai aparentă, sau Dumnezeu nu știe ceea ce va hotărî omul și atunci El numai este Atotștiutor. În vreme deci, ce Biserica se lupta să armonizeze libertatea individuală cu prerogativele Providenței, astrologia senină susținea simplu teoria fatalității.

Dar, când fanatismul religios se lovește de o erezie milenară, discuțiile nu pot rămâne pe câmpul de azur al ideilor pure. Păgânismul roman, îmbibat de zei și astre, lovi în creștini prin cele zece persecuții, în care mii de fiare au lins în circuri sângele martirilor, în care torțe vii au luminat colinele Romei, în care un popor de credincioși au intrat în catacombele fără de aer și lumină. Dar credința în Dumnezeu a triumfat cu moartea pre moarte călcând. Lumea a văzut fața cea de a doua a medaliei. Templele dorice și corintice de marmură și granit au căzut, statuile lui Fidias și Praxiteles au pierdut capetele și au fost îngropate. Sfântul Vasile și Sf. Augustin aruncă trăznete asupra ghicitorilor constituțiile apostolice și atâtea concilii ecumenice ⁵⁹⁾ condamnă atrologia și afurisesc pe cei ce o practică. Ingerii cei rebeli, se predica depe amvonuri, au învățat pe Cham și deci pe oameni, astrologia și farmecele. Acum, este rândul „chaldeenilor” să devină

59) Din Laodice, în anul 336; Arles, în 314; Toledo, 400; Agde, 505; Orleans 511; Braga, 561; Auxerre, 570; Narbonne, 589.

persecutați și martiri, este rândul lor să sufere și să se ascundă în unghere, în pivnițe și în misticism. Dar, odată cu astrologia, întreaga știință antică era periclitată. Gnosticii din Alexandria și Atena, ultimele cetăți ale filozofiei astrale, se ridică în tocmai ca un șarpe lovit de moarte. Păgânii răspundeau cu mândria urmașilor unui trecut de glorie, unei științe milenare, unui prestigiu imperial. Creștinii atacau cu patima neofitiilor, cu fanatismul bigoților. Blestemul lui Tertullian, aruncat magilor, astrologilor și otrăvitorilor, răsună în tot evul mediu.

Odată cu înălțarea pe tronul Bizanțului a credincioșilor Crucii, amenințările se transformă în fapte. Edictele lui Constantin cel Mare, urmate de cele ale fiului său Constanțiu deschise seria represiunilor sistematice contra păgânilor (313 p. C.). Atunci vestitul avocat Julius Firmicus Maternus lăasă roba, luând pana; părăsi clintela, pentru a susține astrologia. Enorma pledoarie „Mathesis“, în opt volume, scrisă sub cei doi împărați, este un monument de abilitate avocațială pentru salvarea unui celebru condamnat la moarte. Pentru a scăpa de pedepse pe confrății cari răspundeau la întrebările puse asupra situației statului și vieții Cezarului, Firmicus inventează ad hoc teoria că destinul lor nu e previzibil. Poliția imperială însă își înmulțea eforturile să descopere delictele interzise. Denunțurile nu încetau, arestările nu aveau sfârșit, închisorile nu mai aveau locuri. Să observăm însă că chiar în aceste zile, cele mai negre pentru astromancie, ea este atacată mai ales pentru că se ocupă de „chestiuni interzise“, ceea ce este nu numai o recunoaștere indirectă, dar și un omagiu mascat, căci este crezută, capabilă să răspundă. Pe de altă parte iată-ne în situația paradoxală, în care un instrument, la început monopolizat de guvernare, ajunge să se excludă imixtițiunea în

afacerile publice. Totuși, nici cu această situație echi-vocă, de oarecare tolerare, nu se poate împăca clanul adoratorilor planetari. Ei vor detronarea lui Constanțiu și reîntroducerea pe față a păgânismului. Criza ia proporții, conjurații devin atât de mulți că armata, compusă din adunături de popoare și secte, proclamă de împărat pe cel mai cult, mai fanatic și mai îmbibat de helenism dintre ei, pe Julian Apostatul, pe acela care a fost creștin și care a renegat pe Isus pentru a se reîntoarce la planete și zei păgâni (361 p. C.). Inițiat în mistere de Edesius și Maxime de Theurge, discipol al școlii din Atena, practicând el însuși tot felul de divinații, el reînflori cultul lui Venus, al lui Mercur și al lui Baal-Zeus-Jupiter. La guvern se instalează filozofii și astrologii. Când împăratul căzu rănit mortal într-o luptă cu Sapor, regele Persilor, luă un pumn de țărână și aruncându-l spre cer, strigă: „Ai învins Gaileene”.

Reacțiunea creștinismului fu teribilă, fără acțiunea moderatoare a lui Jovien un proghrom fără precedent ar fi trimis la părinți mase întregi de genethliaci. Profesorii lui Julian sunt executați, școala din Atena desființată, iar cea din Alexandria arsă de fanatismul mahomedan ce se vedea năpădit de un pericol asemănător.

Dar, cei mulți și proști continuau a crede în orice și mai vârtos în stele; ei reprezentau o forță peste care nu se putea trece. Cei culti și puțini, cei îmbibați de clasicism și mitologie erau susținători dibaci și periculoși și temelor natale; lor nu li se putea lua cuvântul decât odată cu capul. În aceste timpuri întunecate, Biserica nu permite în afara Bibliei, ca manual științific, decât scrierile lui Aristot, în care Astrologia este, mai mult decât oriunde, ascunsă de vâl. Dar, spiritul mereu neliniștit și cercetător al oamenilor, nu se poate împăca numai cu ceea ce îi permite teologii. Dorința de experiență și de studiu nu-și putea găsi refugiul decât în practica magiei și genethlialogiei. Dar iată că păgânii

se apără tocmai cu armele adversarilor, cu Biblia! Nu este scris textual că Dumnezeu a creat lumea zicând: „Să fie lumini pe firmamentul cerului astfel ca ele să fie semne (ale viitorului) și (diviziuni de) timp”? Iată un argument care oferă o punte de unire. Astele nu *hotărăsc*, ci sunt numai semnele celor ce se vor întâmpla. Cu încetul chiar la Părinți se zăresc slăbiciuni. Chiar cel mai aprig luptător, Sfântul Augustin, zice: astrologia este o revelație diabolică, de multe ori, „admirabil de adevărată”! Tot sfântul adaugă în altă parte: Pământul se învârteste prost, având axa înclinată, din ziua în care Adam a fost pedepsit cu alungarea din rai și cu câștigarea hranei în sudoarea frunții.

Aplecarea axei aduce după sine formarea și succesiunea anotimpurilor, deci pierderea primăverii veșnice.

Cel mai mare teologician al Bisericii din Apus a fost cu siguranță Sfântul Thomas din Aquino. Cine ar crede? Sfântul trecu aproape pe față de partea adversă, căutând să apropie cele două teze. Incepe timpul în care „erudiți astronomi” ajung episcopi, arhiepiscopi sau cardinali, cum este cazul lui Pierre d'Ailly, (1350—1420) prelat francez și teologician celebru, partizan înfocat al influențelor astrale ⁶⁰). „Infernul, Purgatoriul și Paradisul” lui Dante, pravoslavnică poemă de universal răsunet, este străbătută de duhul anatemisat. Poetul mărturișește credința în astre cu prețul pierderii mântuirii sufletului

„O glorioase stele, o univers plin de
„mari virtuți, dela care eu recunosc totul,
„ori care mi-ar fi infernul ⁶¹).

(Paradisul XXII, 112).

60) S'a atras atenție, de curând, într-o teză de doctorat, prezentată facultății catolice din Lille, asupra prezicerii lui d'Ailly, bazată pe un horoscop, că în 1789 va fi o mare revoluție.

61) O gloriose stele, o lume pregno

Di gran'virtu, dal quale io riconosco

Tutto, qualche si sia il mio ingegno.

În curând ultima tranșee este cucerită. Scaunul Sfântului Petru devine binevoitor cu astrele și protectorul adoratorilor lor. Iată pe Leon III, Silvestru II, Honoriu III, Clement IV și Urban V amicii „chaldeenilor”; cel puțin tot pe atât pe cât au fost Sfântul Denis, Sfântul Malachie sau Sfântul Nicefor. În 1623, marele consiliu al cardinalilor se întrunea la Roma pentru a alege pe noul Sfânt Părinte al lumii catolice. Dar o prezicere fusese făcută: „Noul Papă nu va trăi nici șase săptămâni”. Toți electorii știau această prevestire și toți cred în ea, căci nimeni nu dorește succesiunea. În cele din urmă cardinalul Barberini se oferă. Plin de bucurie consiliul îl alege; Barberini devine Papă, dar, precum era de așteptat, numai pentru o lună!

Se înțelege că în fața acestei situații partida este pierdută. Bisericii nu-i rămâne decât să încline steagul și să primească șerpi străini în casă. Pe zidurile unei catedrale italiene se pictează zodiacul ⁶²⁾, triada babiloniană se prefăcu în Sfânta Treime. Nașterea lui Isus este cunoscută de *trei magi* astrologi, care sosesc conduși de „o stea” ⁶³⁾. Crăciunul, în secolul IV, a fost fixat la 25 Decembrie pentru că la acea dată se celebra în antichitatea păgână solstițiul de iarnă (Sol natalis invicti), nașterea Soarelui neînvins. Sărbătoarea Rusaliilor cade la 7 săptămâni după cea a Paștilor, postul

62) Pe vârful sulitelor depe Biserica Serbești din Câmpulungul Mușcelului se văd: o stea, Luna și Soarele.

63) Asupra acestei stele s'a scris enorm. Ce era ea? Kepler și Ideler calculară că în anul 7 a. C. a fost o conjuncție maximorum a lui Jupiter și Saturn. Lumina lor reunită a dat impresia unui puternic astru necunoscut. Dealtfel, și pe alte căi s'a ajuns la concluzia că nașterea Domnului Nostu Isus trebuie retrogradată cu 7 ani, întreaga cronologie fiind eronată. (Anul 1944 ar trebui să fie 1951 dela nașterea Domnului). Alți astroноми cred că steaua magilor ar fi fost o novă; unele păreri zic o cometă.

mare are 7 săptămâni, catolicii au „7 sacramente”, eunosc „7 rugăciuni ale Tatălui Cereșc”, ziua se împarte

Fig. 25. — O alegorie astrologico-creștină, în care se caută o îmbinare armonică a celor două credințe opuse. Paradisul plin de sfinți este o sferă înconjurătoare a zodiacului cereșc.

în „7 ore canonice”, lumea a fost creată în „7 zile”, săptămâna creștină are tot „7 zile” ca și cea chaldeeană.

Clement al V ordonă prin bula papală „De Magistris”

„ca să fie în universitățile din Paris, Oxford, Bologna, Salamanca, savanți catolici cari să aibă cunoștințe suficiente a limbilor ebraică, greacă, arabă și „*chaldeeană*”.

Acum situația este limpede. Astrologia a câștigat și cel de al treilea războiu, cel mai lung, cel mai greu, cel mai sângeros. De acum în fața ei nu se mai află nimeni. Zile de glorie o așteaptă.

CAP. VI

G L O R I A

**Mongolii. Arabii. Spania. Răspândirea în Europa. Anglia.
Germania. Italia. Franța. Aventurierii.**

Acum astrologia este regină domnitoare. Nimeni nu-i mai contestă suveranitatea. Școlile grecești, ale dialecticienilor iscusiți, au dispărut în negura timpurilor; imperiul roman, al legiunilor neînfrânte, este o amintire a istoriei; creștinii neîmpăcați sunt acum buni prieteni: o admit în biserică, o introduc în universități, o primesc în palate. Europa, din secolul XIII înainte, este în întregime cucerită. Asia, însă, nu a fost niciodată pierdută.

Marea moștenire a Chaldeei au împărțit-o cu lăcomie Mongolii, Arabii, Evreii. Toți au însuțit talantul primit, au aprins cu făclia lor torțele vecinilor și le-au împărțit din belșug comoara fără de fund și fără de preț a superstiției astrale.

De ceea ce poate face un singur om dintr'un popor și cu acest instrument din întreaga lume nu ne poate da deplina măsură nici Alexandru Macedoneanul, nici Napoleon Corsicanul, căci atât Grecii cât și Francezii nu

au aşteptat venirea acestor cezari pentru a cunoaşte ce este patria şi gloria nepieritoare. Ceea ce a făcut Ghingis Khan din cetele răsleţe de văcari inculte ale Mongolilor risipiţi pe mii de kilometri, primitivi, fără conştiinţa unui trecut şi fără un ideal comun, nu are asemuire pe întinsul globului. Astăzi, în iurtele de piei peticite şi afumate, în jurul focului de noapte, un popor decăzut adoarme în sunetele alăutei, ce repetă înestire povestea unui trecut de strălucire, când Ghingis trăia... O! pe acel timp, toţi tinerii aveau câte un cal şi arc cu săgeţi, iar şirului de căruţe ce însoţea *Hoarda de Aur* i se vedea numai începutul, sfârşitul nu.

În trei ani de lupte câştigate, Khanul *Temugin*, cel care avea scaunul la „Nisipurile Negre“ (Kara-Korum), se ridică mai sus ca toţi ceilalţi conducători de triburi mongole. Venise timpul să se ridice ca un om toţi văcarii şi să caute loc aiurea, căci foametea era mare. Chiar laptele de iapă se găsea cu greutate. Sfatul cel mare al şefilor (Curlitaiul) trebuia să aleagă pe unul din ei, care să-i conducă (1206). Cine putea fi altul decât *Temugin*? Atunci un ghicitor, care se afla amestecat în roata mulţimii din jurul cortului Khanilor, îmbrăcat după moda astrologilor din acele părţi, cu pălărie înaltă de catifea şi pelerină galbenă aruncată pe umeri, eşi cu îndrăzneală înainte, strigând :

— Prinţul ales va trebui să poarte numele de *Ghingis-Ha-Khan*, adică cel mai mare împărat sau împăratul neamului omenesc, căci acesta îi e rangul proorocit de stele. Tipete de bucurie şi aprobare răsunară în piepturile Turcomanilor, Mongolilor, Merchişilor, Uigurilor, Cheraişilor, Naimanilor şi tuturor neamurilor ce se aflau de faţă şi care intrau cu toatele în slujba lui *Temugin*, pentru cucerirea Pământului.

Ghingis primi numele, armă hoarda cu toate de trebuinţă, dar mai ales nu uită să ia cu sine şi pe înţelepţii

cei mândri, înfășurați în largile pelerine galbene, pe cei care știau vindecarea bolilor, leacul reventului și drumul planetelor. Întâiu, Ha-Khanul aruncă hoarda în China. Zidul cel mare căzu, orașele luară foc, armatele împăratului galben pieriră. Nimeni nu-i stătu în față fără de un prinț ce se ținea drept, răspundea limpede, tare și cu îndrăzneală, cu toate că era prins. Aceasta se putea numai pentrucă albise noaptea în turnul său plin cu globuri de bronz, sferturi de cerc și calcule asupra Lunei. Când Ghingis se retrase din „Împărăția Galbenă”, luă cu sine numai ceea ce era mai de preț pentru el: tezaurele din Peking și din celelalte orașe făcute scrum precum și pe înțeleptul Ie Liu Ciu Tai.

După China urmă glória distrugerii regatului Gusleac (mai târziu imperiul lui Tamerlan), împărăției lui Ala-Edin-Mahomed șahul lumii islamice, țărilor Indiei, rășăritului Europei. Tipetele și horcăielile miilor și poate sutelor de mii de sfâșiați în lupte nu au atins urechile Khanului Ghingis, dar cele șapte cuvinte, „E vremea să se pună capăt măcelului”, spuse încet și muzical de Ie Liu Ciu Tai, fură auzite și ascultate.

Acțiunea umanitară a învățatului astrolog se dovedî încă în alte rânduri. Când Chitaiul sfătui — „Ai cucerit de-a călare o mare împărăție, dar nu o vei conduce tot depe căl!”, Khanul pricepu că un înțelept poate fi tot atât de folositor ca și mașinile cele noi, care se zice că ar arunca pietre cu foc. Iar când Ghingis se întoarce din nou cu fața spre țara fraților galbeni, Ie Liu se grăbi să spună „Dacă măcelărești pe acești oameni, cum vor mai putea să aducă servicii fiilor tăi?” Numai atunci bătrânul cuceritor căzu pe gânduri. El înțelese însfârșit că nu țărâna arsă și goală este țară bună de un împărat ca el, ci adevărata împărăție este omul înfrățit cu pământul, ca natura întreagă, cu cerul universului. Atunci se auzi din gura autocratului un răspuns nea-

șteptat către un serv prins în războiu, către un chitai la fel ca miile trecute prin ascuțișul lăncilor lui.

— „Bine! Fii stăpânul acestor supuși și slujește-mi copiii cu credință!“ Toți se uitară la Ogotai, la Tu-Lui, la Giagatai și la ceilalți fi ai Khanului, căci zilele tatălui erau numărate.

După aceste vorbe, Luna înconjură de puține ori Pământul până în ziua când o sulită înfiptă în pragul iurtei albe anunța pe oricine că tronul de aur cerea domn nou. Acum veni ziua cea mare a cititorului în stele. Autoritatea și înțelepciunea lui salvă dela desmembrare enormul imperiu mongol, rămas fără stăpân. I-L-C-T. forță pe toți fiii marelui dispărut să recunoască pe Ogotai șef. Dar ceea ce era fatal să se întâmple imediat s'a putut numai amâna. Urmașii marelui Khan, toți plecați verdictelor planetare, unii cu capitala în China, alții tocmai pe Volga sau spre Persia, numai aveau o conducere unitară. Către 1400 un nou soare răsare pentru imperiul mongol: *Timur-I-Lang*, zis de noi Tamerlan cel Schiop. Acest demn urmaș al marelui Ginghis i-a fost rival în totul: în cuceriri, în credulitate și mai presus în cruzime. Dacă Ghingis a ars Pekingul, Samarcanda, Bukhara și câte alte vestite cetăți bogate, Timur pârjoli afară de Bagdad, Delhi, Damasc, tot pe atât de numeroase metropole ale lumii ce a fost odinioară. Dacă primul stingea vieața pe unde-i trecea calul, cel de-al doilea se desfăta privind la Bagdad o piramidă înălțată din 90.000 capete tăiate neted pe subt bărbie, iar la Delhi puse să fie strânși de gât 100.000 prizonieri, într'o singură zi. Ei bine, omul care credea că aceste cruzimi nu sunt îndestulătoare pentru gloria sa, omul numit cu groază „bestia mongolă” sau „sângerosul fanatic”, era cel mai pasionat protector al artiștilor, al savanților, al literaților și un înamorat de astronomie! Aceasta poate fi adevărat? Niciodată, dacă... dacă nu s'ar fi amestecat

superstiția și prin ea folosul ce se putea spera să se scoată. Cum acestor cuceritori de globuri le lipsea măsura în tot ceea ce doreau sau înfăptuiau, Timur trimise la învățătură, în academiile științifice fondate de el ⁶⁴) hoarde de peste 150.000 oameni deodată. Atâta pasiune de cultură este mai periculoasă decât cea mai puternică otravă! Ea omoară cele mai adânci instincte criminale ale unui geniu distructiv. Numai departe decât Chah Rokh, fiul lui Timur și moștenitorul vastului imperiu, imită pe tatăl său numai în pornirile cele nobile, în timp ce cuceririle sale au fost numai în cărți, cu care să-și sporească biblioteca. Așa a fost nu numai cu Chah Rokh, dar cu toți urmașii „Celui din urmă Căpitan al Lumii” ⁶⁵).

Din toată această dinastie de zodieri fruntea o ține Mohammed-Taragai-ben-Sharok (*1395), cel supranumit *Ulugh-Beigh*. Din copilărie se aruncă cu o furie mongolă și cu o ardoare de oriental asupra matematicii și astronomiei, materiile necesare științei superioare. El știa — și cu câtă dreptate — că un urmaș al celor mai vestiți Khani numai ca savant va mai putea figura în istorie. În cetatea sa de reședință, Samarcanda, construie (1420) una din minunile Asiei: un colegiu pentru savanți lipit de un observator uriaș, cu trei etaje. A rămas în amintirea generațiilor de arabi mărimea instrumentelor întrebuințate acolo. Neavând posibilitatea obținerii preciziei prin finețe, ei o atingeau prin mărime. Astfel pentru măsura gradelor, minutelor și poate a secundelor de arc s'a construit un sfert de cerc a cărui rază era

64) În orașul său natal Kech și în Samarcanda (splendid re-clădită).

65) Khani Sabruh, Ulugh Beigh, Huseyin Baykara, Babur și Djellal-an-dine-Mohammed-Akbar. Ultimul, strănepotul lui Tamerlan, împărat mongol al Indiei (1542-1556-1605) este cel care a ordonat publicarea celebrei lucrări intitulată „Ayin-Akbary” sau „Instituțiile lui Akbar”.

de 60 metri (cât înălțimea bisericii Sfânta Sofia)! Faptul părea atât de neadevărat încât astronomii moderni numeau aceasta mai de grabă basm. De curând însă s'a desgropat la Samarcanda palatul și mormântul lui Tamerlan, precum resturi din controversatul sfert de cerc. Fiecare grad avea un arc de trei sferturi de metru! Atrăși prin salarii princiare, peste o sută de savanți, folosind mijloace de observație atât de precise, alcătuiră celebrele table de poziții, zise ale lui Ulugh, prețuite secole după aceea ⁶⁶).

Pentru ce atâta osteneală și risipă din partea unui Khan mongol, dacă nu pentru folosul său? Astele au răspuns cu prisosință așteptărilor. Ele au prevenit pe Ulugh că Abdallatif, fiul său cel mai mare, îl va de-trona. Imediat tatăl, uitând că fatalitatea nu poate fi ocolită, ci cel mult atrasă, își îndreptă afecțiunea către Abdalaziz, cel de al doilea fiu. Disgrațiatul, temându-se să piardă succesiunea, ridică oaste cu care bătut soldații tatălui său. Ulugh fugi în Turchestan, dar, păscut de o soartă rea, avu nenorocita idee să se întoarcă în Samarcanda, unde acum domnea învingătorul. Acesta primi cu prefăcută bucurie pe bătrân trei zile, ca în a patra să-l poată asasina, împreună cu fiul preferat. Planetele au anunțat de astă dată adevărul!

Dacă despre Mongoli mai putem spune multe, în schimb despre Arabi vom spune un singur cuvânt: întreaga lor istorie este împletită atât de strâns de astrologie încât ele nu pot fi despărțite. Dela început Mahomed, cucerind Mecca, înconjură cu idoli în frunte, de șapte ori templul Kaaba, înainte de a pătrunde înăun-

66) Aceste table, întocmite pentru meridianul din Samarcanda, dau pozițiile Soarelui și planetelor, evaluiază precesia echinoxului după schimbarea polului și dă oblicitatea eclipticii pe ecuator.

tru unde, primul său gând fu să-i sfârșime ⁶⁷⁾; Coranul acceptă fatalismul astrelor; steagul verde poartă cornul Lunei și steaua Profetului. În toată vremea califii caută horoscoape, cărturarii le cultivă. Până la sfârșit cele două noțiuni: astronomie și astromancie, la Arabi, însemnează aceiași idee.

Filiațiunea astrologiei arabe din cea chaldeeană este certă. Școala de medicină și astrologie dela Djondei-Sapur (Persia), păstrătoarea tradițiilor chaldeene, înființată sub urmașii lui Alexandru și care a rezistat furtunilor, peste un mileniu, a fost mult timp singurul focar științific din lumea arabă ⁶⁸⁾. Se știe că Arabii se lăudau cu traducerea mai multor lucrări direct din cheldeeană, dar ei au luat știința de acolo de unde o puteau găsi pe timpul lor, adică dela autorii greci.

Avântul științelor îl deslănțui califul *Al. Mamun* (născut la 776 în Bagdat, suit pe tron la 813, mort la 834), fiul celebrului Harun al Rașid. Acest Ludovic XIV-lea al Arabilor puse un mare număr de învățați să traducă pe antici, veghindu-le lucrul în ședințe săptămânale, ținute la palat. Atunci s'a retipărit „Elementele” lui Euclid și „Marea Sintaxă” a lui Ptolmeu, evanghelia astrologică a evului mediu, cunoscută până astăzi mai ales sub numele ei arab, *Almagesta*. Califul ordonă construirea observatoarelor dela Bagdat și dela

67) Arabii povestesc că la nașterea lui Mahomed îngerii au îndepărtat cu torțe aprinse duhurile rele dela copil, ceea ce s'a văzut printr'o ploaie de stele și bolizi. Dar copilul nu era încă perfect purificat. Intr'o zi Arhanghelii Mihail și Gavril l-au oprit din joc, i-au scos inima din piept, i-au curățat-o și i-au așezat-o apoi la loc. La moartea profetului, ca și la sfârșitul lui Constantin, lui Atila, a împăratului Valentin, istoricii timpurilor nu uită să pomenească de apariția vreunei comete.

68) Când Justinian sparse cuibul dela Atena (529) filozofii școlii grecești găsiră refugiu aici.

Kasium, precum și măsurătoarea mărimii Pământului (cea de a doua, din Istorie ⁶⁹).

Meritele lui Al-Mamun ne apar mult mai mari când ne gândim că în Europa, în secolele VIII—X științele erau aproape sugrumate de marea prigoană creștină. Deasemenea lui îi suntem datori recunoștință pentru păstrarea multor opere ale Antichității, scăpate dela dispariție prin traduceri arabe. Oricât de plină de superstiții, de astrologie și de magie, știința mahomedană a fost singura licărire de lumină în noaptea acelor secole, a fost tăciunele rămas din focul antic, dela care s'a putut aprinde la vreme potrivită, făcliiile Renașterii.

Precum un bulgăre de zăpadă, ce se rostogolește pe zăpada moale a costişelor de munte, crește singur cu cât ajunge mai departe, tot astfel vibrația produsă de Al-Mamun în mediul propice al lumii arabe, crescău dela sine însutit în amplitudine. Traducerile din siriacă, indiană, greacă și alte limbi nu se mai numărau; un fel de universități (numite Madrasa) se înmulțiră ca iepurii. După Nisabur și Korasan, apăru 11 la Mecca, 44 la Alep, 76 la Cairo, 126 la Damasc... În ele se învăța algebra, filozofia, medicina, mai cu precădere alchimia și astrologia.

Următoarea poveste adevărată ne arată starea de spirit din acea vreme, într'o lume pestriță, împănată în același timp cu știință și cu șarlatanie. Filozoful e-vreu Jacob-Al-Kendi pusă rămașag cu un vestit doctor musulman că este în stare să ghicească două cuvinte ce vor fi scrise în ascuns de el, pe un pergament. Califul Al-Mamun primi într'o ședință solemnă pe cei doi rivali, pentru a fi martorul și arbitrul nepărtinitor. Prin ce minune nu s'a putut afla niciodată, Al Kendi

69) Se știe că prima a fost făcută de Eratostene, din școala Alexandriei.

spuse două cuvinte sinonime cu cele scrise pe sulul pecetluit cu grije. Victoria era câştigată dar răzbunarea pândeă. Discipolii bătrânului doctor musulman jurară moartea celui care a făcut de răs, în faţa întregii curţi, pe maestrul venerat. Într'o bună seară, Al-Bumasar, cel mai fanatic dintre ei, cu un cuţit ascuns în mânecă, se furişă spre casa evreului Al-Kendi. Cel ce ştia totul, deci şi cele ce i se pregăteau, ieşi în pragul casei sale strigând asasinului ce se apropia: „Aruncă-ţi pumnalul, iar eu te voi învăţa astrologia"! La atâta noroc Al-Bumasar nu se aştepta. Era dovedit că numai aci, la Marele Filozof" putea spera să afle taina cea mai preţioasă. Târgul se încheie pe dată. Al Kendi, în zilele dăruite, făcu din Al-Bumasar „Prinţul astronomiei secolului său". Iată una din prezicerile acestui „Prinţ":

Creştinismul va dura de trei ori mai multe secole decât religia Profetului.

Dar o completă istorie a astrologiei la Arabi trebuind să cuprindă toate numele astronomilor lor, adică o listă nemăsurat de mare, vom aminti numai pe cei cari au deosebite merite ştiinţifice.

Gia'Far ibn Muhamed al-Balkhi Abu Ma'shar, (+886, centenar) cunoscut în Europa sub numele corupt de *Albumasar*, tânărul fanatic de care se pomeneste mai sus, a scris opere astronomice şi astrologice, care au avut un enorm răsunet în lumea latină şi bizantină a evului mediu.

'Abd al'Aziz ibn'Othman al Qubisi, zis *Alcabizio*, este principalul scriitor arab din secolul X, ale cărui opere au fost traduse şi retipărite în toată Europa (la Venetia, Paris, Colonia...), de peste zece ori, timp de şase secole.

Albatenius (+929) cel mai celebru astronom arab, avea observatorul la Recca. Meritele lui sunt mari:

rectifică sistemul lui Ptolemeu în mai multe puncte, re-duse excentricitatea orbitei solare, constatându-i de-plasarea perigeului, determină oblicitatea eclipticii pe ecuator, măsoară durata anului tropic, perfecționează teoria Lunei și a planetelor, îndreptă tablele de poziții ale lui Ptolemeu, publicând el însuși altele noi, ce-i poartă numele.

Când Egiptul trecu sub domnia califilor Fatimiți, astrologia făcu primul pas, în cel de al doilea marș triumfal pentru cucerirea Europei. Este drept că Omar făcu greșala să incendieze faimoasa bibliotecă din Alexandria (641 p. C.) ⁷⁰⁾, dar urmașii lui reparară pe cât a fost puțină această pagubă. Când planeta Mars (Elkăher, victorioasă) trecu la meridianul locului (969 p. C.) piatra fundamentală a cetății Cairo, noua metropolă a lumii islamice, a fost zidită. Fatimiții își instalară aci reședința unde se construi înainte de toate palatul Califului și observatorul astrologilor. Urmă școala cu biblioteca a cărei zestre repede trecu de 1000 manuserise (cantitate enormă, pentru acele vremuri), în afară de două globuri cerești, din care unul se presupunea că este lucrat de Ptolemeu însuși.

Din Egipt, prin Tripolitania, Tunis, Algeria, Maroc, știința puse piciorul în Europa, pășind în Spania. Aci, califatul din Cordova întrecu în strălucire pe cel din Cairo, iar înțelepții depe lângă curțile din Alcazar și cele patru Alhambra rivalizau în renume cu cei din Bagdat.

Astrologia nu putea circula în peninsula Iberică numai printre Arabi și Evrei fără să atragă în apele ei pe

70) Atunci se zice că s'a spus: „Dacă aci se găsește ceea ce scrie în Coran, biblioteca este inutilă; dacă cuprinde ceva contrariu, este periculoasă. Și într'un caz și în altul ea poate fi arsă”.

Spanioli și Portughezi. Valurile ei acoperiră treptat poporul, burghezimea, nobilimea și pe suverani. În Portugalia Ioan al II-lea și Emanuel se înconjurară de magi

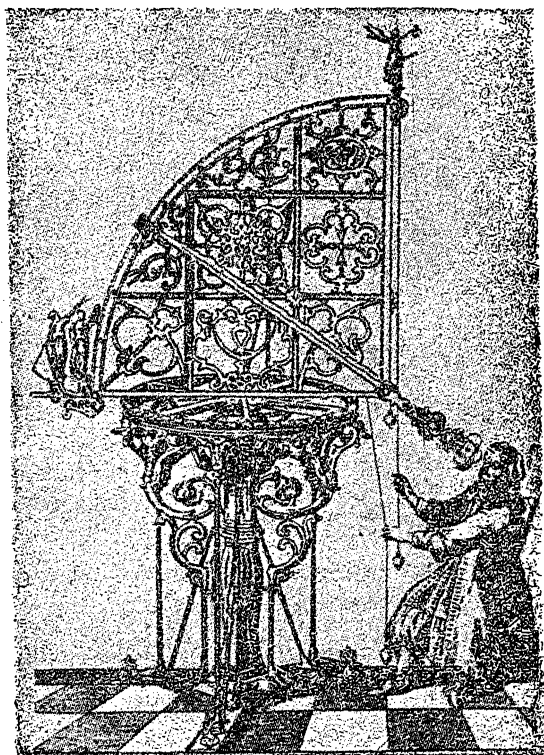

Fig. 26. — Aparatul «sfert de cerc» folosit de astronomii din secolele 16 și 17 pentru a determina poziția astrelor.
(După o gravură a epocii).

iar aprinderea pentru stele a lui *Alfons al X-lea* (1226—1252—1284) rege în Leon și Castilia, determină un însemnat moment cultural al Spaniei. Avid de știință, Alfons ajunse, cu ajutorul profesorilor Arabi,

unul dintre savanții timpului său, căpătând renumele de „El Sabio“ (înțeleptul). La observatorul ridicat de el lângă Toledo peste 50 de savanți, astronomi-astrologi aparținând celor trei religii, trudeau nopțile în determinări de poziții, căci regele le dase o misiune precisă: compunerea de noi table mai bune decât ale lui Ptolemeu sau Albatenius. În patru ani se cheltuiră peste 400.000 ducați, ceea ce era o avere enormă. Tablele zise „Toledane“ sau „Alfonsiene“ au apărut în teascurile dela Veneția (1483) și au avut un succes care a întrecut cu mult propria lor valoare⁷¹⁾. Pe lângă diferitele table anexe (de sinus, de oră...) s'a adăugat, bine înțeles, nelipsita lature pur astrologică, de preziceri.

Flăcările ce ardeau în peninsula spaniolă luminară întunericul de pe continent atrăgând spiritele dornice de cultură ca pe fluturii de noapte. Care era nivelul științific în Europa dinaintea anului 1000? Științele, reduse la fața lor superstițioasă, amestecate cu o mulțime de vestigii ale practicelor păgâne, erau afundate în ocultism de severa persecuție a creștinismului. Mințile superioare, nemulțumite să bălăcească într'o mîncîră interzisă și fără de orizont, au găsit alinarea mult dorită alergând în țara Maurilor, a libertății de gândire și a științelor experimentale.

Din mulțimea celor care s'au instruit în Spania, s'au reîntors acasă purtând mai departe cuvântul primit, alegem ca față reprezentativă pe călugărul *Gebert* (sau Gerbert). Acest fiu de sclav, născut în Franța, pela

71) Principala lor calitate rămâne determinarea lungimii anului: 365 zile, 5 ore, 49 minute, 16 secunde (mult mai bună decât valorile anterioare), care nu întrece cele mai bune determinări moderne decât cu 26 secunde.

940, era prea bine înzestrat de natură pentru a se îndestula cu cele ce-i putea spune maestrul său Albon. Când centele Borel, ce tocmai pleca în Spania, îi laudă știința Arabilor, la care mergea, tânărul benedictin rugă să i se permită să-l însoțească. După trei ani de învățătură, Gerbert se întoarse maestru în geometrie, mecanică, astronomie și alchimie. Pe acel timp nici nu era nevoie de atâta erudiție spre a fi privit ca necromant și vrăjitor. Totuși, calitățile superioare ale călugărului îl împinse încet dealungul ierarhiei monahale și el fu primul papă (Silvestru II, 999—1003) capabil să întocmească un horoscop. Merit de nățăgăduit a avut Gerbert răspândind în Europa cifrele arabe, ale căror calități au fost recunoscute imediat.

O scânteie, purtată de vântul reacțiunii contra filozofiei scolastice medievale, plecată din Spania, căzu în cetatea universitară Oxford, a călugărilor Franciscani englezi. Un spirit rebel autorității Romei, de cercetare în loc de încredere oarbă, de experiență în locul dogmei își făcea loc în acest colț îndepărtat al nordului. Practica științelor nepermise făcu să crească repede crăpăturile edificiului scolastic, susținut de catolicism, astfel încât, atunci când mai târziu Henric VIII decise separarea de Roma pentru a putea celebra o nouă căsătorie, terenul era bine și din vreme pregătit.

Stegarul luptei cu puterile constituite, cu Biserica, cu Aristot, cu Biblia, cu tot ceea ce era consfințit și stimat de lume a fost *Roger Bacon* (1214—1294) „doctorul admirabil” elevul școalei rebele dela Oxford. Armat cu matematica, cu metoda experimentală, cu spiritul critic de care era înzestrat ca nimeni altul, el se ridică ca un uriaș al gândirii, în fața căruia secolul său rămânea unul plin de barbarie. Valoarea științifică a lucrării „*Opus Majus*” nu a putut fi micșorată nici de superstițiile

autorului, nici de rușinea ce a suferit în închisoare, ca unul ce era bănuیت că întreținea legături cu diavolul. Bacon este creatorul opticei moderne (enunțând egalitatea unghiurilor de reflecție și de incidență, teoria curcubeului), explică marea și calculează că anul Iulian este mai mare decât trebuie, diferențele adunate făcând 3 zile în 400 de ani. Această judecată îl înalță cu trei veacuri peste oamenii timpului său. Marea greșeală ce o comite afirmând că Oceanul Atlantic, ce se credea că desparte Europa de Asia, n'ar fi prea întins, idee vânturată de cardinalul D'Ailly și luată ca temei de Columb, pentru călătoria sa, a dus la descoperirea Lumii Noi⁷²⁾.

Bacon găsește că este necesar să învețe araba, pentru a citi și înțelege mai exact pe filozofii mahomedani, din operele cărora sorbea cu nesaț legătura dintre om și astre, dintre aur și miraculoasa piatră filozofală, neafată încă de nimeni.

După Roger Bacon vine Malenchton, savantul profesor și astrolog al Universității din Wittemberg, foarte apreciat la Curtea Sturților, Francisc Bacon baron de Werulam și alți frunțași ai gândirii, cari încetățenesc astrologia în insulele Britanice. Curtea engleză numi astrologi regali, gest pe care-l urmă și marea regină Elisabeta (1533—1558—1603), față de John Dee (1527—1607). Se cunoaște următoarea convorbire pe care a

72) Contribuția astrologiei la descoperirea continentelor se vede clar cu ocazia primei călătorii circumplanetare. Astrologul Rodrigo Falero a fost maestrul lui Magelan, învățându-l calculele astronomice necesare unui navigator. Înaintea plecării, Falero face horoscopul expediției și găsește că astronomul care va însoți pe căpitan nu se va întoarce viu. Tare pe știința sa el refuză onoarea ce i se oferea prin această călătorie epocală. În locul lui se îmbarcă, în 1519, Andreas de San Martín, spaniol din Sevilla. Pronosticul lui Falero s'a îndeplinit întocmai: atât Magelan cât și San Martín fură asasinați de indigeni, în ins. Cebu.

avut-o, într'o zi de rea dispoziție, Henric VII cu astrologul său:

— Unde voi petrece sărbătorile Crăciunului?, întrebă suveranul.

— Sire, nu pot ști aceasta, răspunse cu umilință și cu oarecare precauțiune astrologul, căci regele se putea duce foarte bine în altă parte decât ar fi spus el.

— „Eu sunt deci un astrolog mai bun decât tine, căci eu știu că tu îl vei petrece în Turnul Londrei” (vestita închisoare) îi întoarse vorba Henric, ordonând în același timp să fie arestat imediat.

Regele era însă un credincios convins al puterilor astrale. Proba definitivă o dă testamentul său. Deoarece marele Cristofor Columb, a prezis că sfârșitul lumii va fi în anul 1664 (!), el testează suma necesară pentru 155 parastase anuale, câte se vor mai putea celebra dela anul morții sale (1509), până la judecata de apoi!

Incendiul astrologic, în Germania, se răspândește dela o abație a călugărilor benedictini (fundată în 830), în Hirschau, oraș în Wurtemberg. Aci, pela anul 1100, abatele Wilhelm, ca și benedictinul Herman Contractus, hrăniți cu visările arabe, începe să scrie lucrări, în mai multe volume, asupra doctrinei sublime. Lucrarea s'a păstrat și după 450 ani, un editor a imprimat-o, găsiind că este o marfă bună de desfăcut (Bâle, 1531). În ea citim cum preacucernicii părinți mărturisesc că cometele sunt focuri aprinse din voința Creatorului și trimise nouă în semn de prevestire. Pârjolul, adus din Spania în Hirschau, se întinde cu repeziciune și pătrunde, odată cu Frederic II (1194—1250) în palatul regal. Crescut de papa Inocențiu III pentru a-i fi uneltă, nepotul lui Barbarossa s'a arătat ca cel mai nerecunoscător discipol către maestrul și protectorul său.

Frederic era viclean, necredincios, ocrotea științele neîngăduite, fiind el însuși un bun cunoscător în speculațiile matematice și astronomice. A pus să i se construiască o boltă de aur, figurând cerul, în care s'a în crustat pietre prețioase de diferite culori, închipuind stelele.

Numai puțin credul a fost Frederic III (1440—1493) care se ocupa deasemenea personal cu alchimia și astrologia. El avea semne, numere, litere cabalistice în care credea. Astfel șirul vocalelor A. E. I. O. U. însemnau, Austria va domni peste întreg universul (Austriæ est imperare orbi universo). La 17 Noembrie 1492 un mare meteorit a căzut în Germania. Împăratul a socotit că este semnul de reînceperea cruciatelor ⁷³).

Depe catedrele universitare (Wurtemberg, Tübingen, Ratisbona...) se predica în același timp falsă și adevărata față a științei cerului. Oare Luther, prietenul și colegul de cancelarie la Wurtemberg, al lui Malenchton, putea să rămână neinițiat? Cei mai vestiți zodieri din toți Germanii au fost însă cu siguranță John Müller zis Regiomontanus (1436—1476); ajuns arhiepiscop de Ratisbona, Johan Stoeffler (1452—1531) și Paracelsus (1493—1541).

Stoeffler, acest meritos astronom și matematician, numit numai la 30 ani profesor la universitatea din Tübingen, se specializase în horoscoape asupra prezicerii timpului, ceea ce îl îndrituește la titlul de părinte al meteorologiei actuale. Gravele lui erori pot fi scu zate cu ușurință gândindu-ne la surprizele ce ne rezervă și astăzi buletinele serviciului meteorologic local! În horoscopul său personal Stoeffler citi că va muri într'o

73) Este drept că în timpul celor opt expediții cruciate europenii au cunoscut și adus acasă direct din Orient anumite credințe în stele.

anumită zi din cauza unui corp tare care-i va cădea pe cap. Aducându-și aminte că Eschyle, într'o împrejurare identică se făcuse de râs, mutându-și patul pe

Fig. 27. — Planeta Saturn, considerată ca regent al anului 1492 varsă, din mijlocul norilor, torente de apă care provoacă inundații și aruncă din mână boi, nenorociri și moarte asupra oamenilor. Gravură în lemn, de un anonim, de pe la sfârșitul secolului XV.

câmp, subț cerul liber, astrologul nostru în ziua fatală se închise în casă. Deodată câțiva amici bat la ușă. Stoeffler, păscut de piaza-reă, deschide. Se încinge o discuție spinoasă, stropită de vin (cu măsură, se zice...)

și, pentru a-și susține părerea, gazda se repede la bibliotecă spre a consulta un volum de specialitate. Din greșeală, toate rafturile se răstoarnă peste capul nenorocitului, omorându-l, așa cum voise astrele.

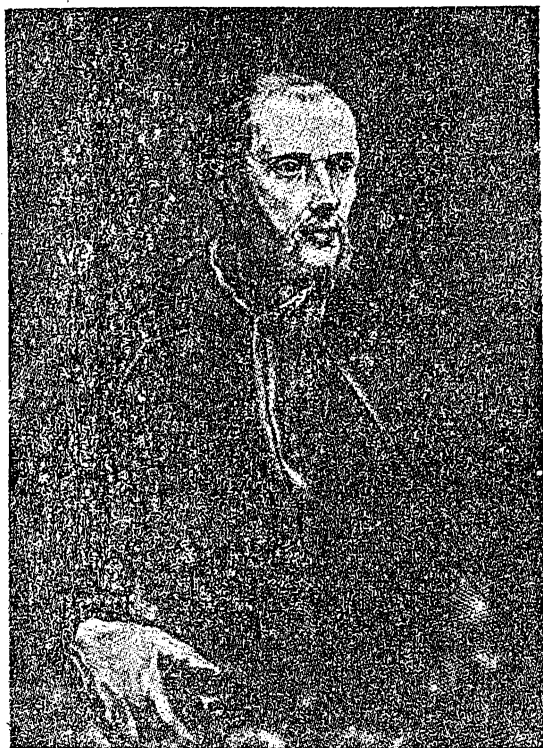

Fig. 28. — Theophrast Bombast von Hohenheim supranumit Paracesus (1493-1541) unul din cei mai mari savanți și oculiști ai Renașterii germane.

De curând, un întreg congres internațional de medicină a închis ochii asupra visărilor magice, astrologice și alchimice ale lui Filipus-Aureolus-Teofrastus-Bombast von Hohenheim pentru a putea comemora a 400

aniversare a morții celebrului medic. În goana lui nebună, după știința albă sau neagră Bompast, zis mai adesea *Paracelsus*, străbătu Elveția, Germania, Franța, Italia, Spania și Anglia. Fu răpit în Polonia de Tătari, practicând la ei alchimia; răsbătu de acolo la Constantinopol și în Egipt, întrebând sau cumpărând la nevoe secrete și farmece dela bărbieri, maseuri, moașe, magicieni, astrologi, țigani, călăi, oameni de jos, ca și dela savanții lumii pe care îi întâlnea. Ajuns profesor la universitatea din Bâle, el profesă și scrisese ca un medic conștiincios și de valoare, dar și ca un neoplatonician convins. Pentru el „Piatra filosofală” trebuia să aibă trei calități. 1) Să transforme în aur prin atingere mercurul sau plumbul topit; 2) luat ca medicament să vindece de orice boală; 3) pus în pământ să facă să crească și să rodească în câteva ore orice plantă. Acțiunea „pietrei” în cele trei domenii, animal, vegetal și uman (ceea ce îl îndrituia să o numească, „remediul celor trei regnuri” sau „panaceu universal”, se datora, zicea el, marei cantități de energie vitală închisă într’un mic volum. În ceea ce privește medicina astrală el susținea că planetele ne ating sănătatea prin mijlocirea unei atmosfere misterioase ce înconjură totul (denumită de el marele M). Când astrele viciază acest „mare spirit primitiv M” pe Pământ se produc epidemii.

Iată ce credea un părinte al medicinei moderne, căruia i se comemorează regulat centenarele de către savanți.

Secolul XVI este acoperit, din Spania până în Germania, de Carol Quintul și fiul său Filip II. Ei bine, împăratul Carol este un strălucit exemplu de mentalitate superstițioasă a timpului. Se știe că a înființat un colegiu de astrologie, iar dela experiențele de magie, la care ținea să asiste, se pomeneste de un craniu care a zburat, ocolindu-l de trei ori și care apoi i s’a așezat pe

mână. Deasemenea se știe că apariția marei comete din 1555 i-a dat ideea abdicării sale. El se retrase în mănăstirea Yuste, unde se ocupa cu mersul stelelor, fierberea leacurilor și potrivirea mersului unei mulțimi de

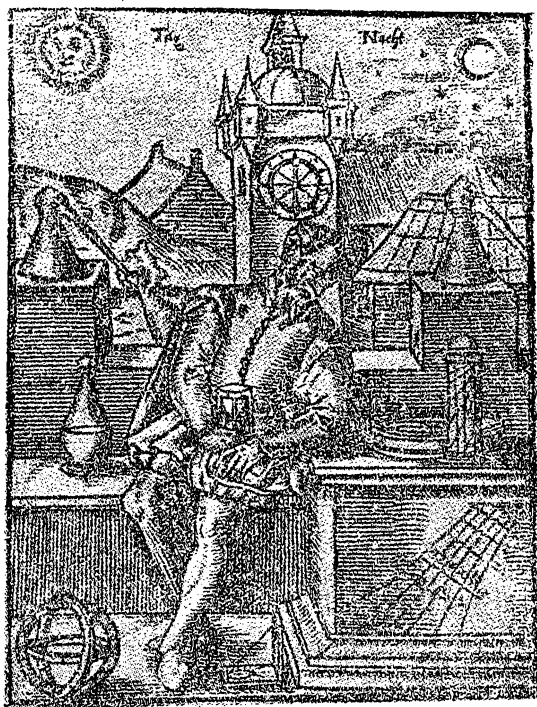

Fig. 29. — O gravură în lemn apărută într-o lucrare tipărită la Leipzig, în 1574, reprezentând pe un erudit astrolog-alchimist, care ține în mână o cipsidă. Acesta își împarte timpul: ziua între retorte și alambicuri iar noaptea între armile și table de poziții ale planetelor.

orologii-pendule, ceea ce nu i-a fost mai ușor decât conducerea vastului lui imperiu.

Poate mai mult ca oricare altă țară Italia a fost inoculată de virusul tuturor practicilor oculte și interzise,

iar când Renașterea le-a scos la lumină din cotloanele în care erau ascunse secole de-a rândul, această parte a Europei a devenit pepiniera de aprovizionare a continentului cu tot felul de doctori ai științelor viitorului. În universități (în special la Bologna, Padova) catedrele de interpretare a temelor natale erau ocupate de figuri reprezentative ale științei italiene. Nenumărate opere de artă ale peninsulei mărturisesc stima și interesul de care se bucura acolo vechea descoperire chaldeeană. Putem nota, printre cele mai importante, orologiile din turnurile Padovei și Veneției, fântâna din Perugia, capitellurile din palatul ducal din Veneția, catedrala din Lucca, „Battistero” din Parma și în special decorațiile din salonul cel mare al „Palazzo della Ragione” din Padova. Această ultimă pictură, la care au contribuit mai mulți artiști printre care Giotto, reprezintă ca parte principală cele 12 zodii, cărora li se asociază cei 12 apostoli ⁷⁴).

Înainte de a pomeni numele marilor Italieni ce și-au închinat vieța stelelor putem spune că în cele cinci veacuri de glorie ale astrologiei, numai trei oameni de frunte au avut tăria și curajul să o atace: Călugărul Savonarola, enciclopedistul Pico dela Mirandola, procurorul „de la nation de France” Jean Charlier, zis Gerson. Dar, atât predicele primului, scrierile celui de al doilea („Contra astrologos”) cât și condamnarea publică a Sorbonei, obținută de cel de al treilea, nu au schimbat mare lucru din situația dominantă ce și-o căpătase planetele în credințele oamenilor. Spiritele slabe au fost mai ales impresionate de moartea lui Pico în

74) Paris (statuia lui Carpeaux, în grădinile Luxemburg) și multe alte orașe au opere de artă cu subiect astrologic. Bucureștiul are două: armila din grădina bisericii Sf. Gheorghe și fântâna din piața parcului „Carol I”.

ziua și ora prezisă de astrologul Bellanti, decât de argumentele iscusite din cartea filosofului. Dar, ce puteau face trei detractori contra trei sute sau trei sute de mii

Fig. 30. — O veche gravură a lui Hieronimus Cardanus, înconjurată de înscripția latină «nimeni nu e profet în țara lui».

de partizani? Chiar șirul celor mai de frunte este prea mare pentru a nu obosi ⁷⁵⁾.

Dintre toți, Cardan, atât prin valoarea lui de savant cât și prin întâmplarea care i-a încheiat zilele, nu poate

75) Este interesant de știut că atât Dante cât și Boccaccio au fost amfizați în științele cerului.

fi lăsat în umbră. Gerolamo Cardano, născut la Pavia în Septembrie 1501, avu parte de o tinerețe sbuciumată între un tată iubitor, dar care nu l'a recunoscut drept fiu și o mamă incultă, care l-a chinuit mult. După studiile făcute în orașul natal, urmară altele la Milano și Padova. Peste tot învăță gramatica, matematica, medicina și astrologia. Ajunse pe rând laureat și doctor al universității, iar apoi profesor al școalelor palatine, dar mai presus un spirit dublu de savant și necromant. Răsunetul numelui său de matematician (în special meritul găsirii formulei de rezolvare a ecuației de gradul al treilea a străbătut veacurile până la noi; ecoul faimei sale de medic-astrolog a străbătut capitalele lumii. Paris, Londra, Copenhaga, Edimburg îl chemă și-l acoperi de daruri; Papa îi creia spre bătrânețe, o pensie.

Horoscoapele trase de Cardan au fost adevărate pentru alții. Cum nu putea fi al său propriu? El găsise că va muri în ziua când va împlini 75 ani. Iată că se apropie 24 Septembrie al anului 1576, fără ca bătrânul Gerolamo să simtă semnele sfârșitului. Cum putea marele Cardan, savantul onorat la curtea regelui Eduard VI al Angliei, la Paris și la Vatican, să se facă de răs? Mai bine nu va mânca câteva săptămâni și prooroc va rămâne până la moarte. Iată de ce marele matematician muri cu trei zile înainte de a împlini 75 ani.

În Franța, credințele străine veniră de peste munți: din Italia, trecând Alpii, din Spania, peste Pirenei. Pe pământul ei toate svonurile sosite din cele patru vânturi ale Europei s'au încrucișat și au crescut înspăimântând pe tânăr și bătrân. Precum anul 1000 a fost crezut de mic și mare ca aducând sfârșitul lumii, tot asemenea anul 1186 a fost așteptat cu groază ca fiind menit să închee socotelile pământenilor. Încă cu șapte

ani mai înainte astrologii din toate națiile se puseră de acord în a vesti pacostele ce vor decurge din conjuncția tuturor planetelor. Dar luna Septembrie a lui 1186 trecu fără ca Pământul să sufere ceva din integritatea lui sau astrologia din prestigiul ei.

După aproape patru secole în care omenirea avu destul timp să uite lucruri mai grave decât proorocirea neîmplinită pentru 1186, din Germania veni o veste îngrozitoare. Renumitul Johan Stoeffler anunța că în 20 Februarie al anului 1524 va începe ploaia noului potop, pentru pieirea lumii. Lucru era sigur, căci cele trei planete superioare (Mars, Jupiter și Saturn) se adunau la acea vreme în constelația acvatică a Peștilor. Pe măsură ce ziua fatală se apropia, groaza de moarte înebunea oamenii. Nimeni numai voia să lucreze, datoriile nu se achitau, ogoarele rămăneau în paragină, bisericile gemeau de lume din zori până în noapte. Cele câteva voci care chemau lumea la rațiune nu erau auzite de nimeni. La Toulouse, doctorul Auriol, aducându-și aminte de Noe, puse să i se construiască o arcă încăpătoare pentru animale și familia lui. Ironia soartei! Luna Februarie a fost cu totul secetoasă încât arca noului Noe a rămas pe uscat, nestropită de vreo picătură de ploae.

După această întâmplare astrologii schimbară metoda. Așteptau întâiu să se producă un eveniment important și apoi răspândeau vestea că întâmplarea a fost cerută în mod necesar de un anumit aspect ceresc. Așa s'a procedat în 1525 când regele Francisc I a fost luat prizonier de către Carol Quintul în bătălia dela Pavia, sau în 1564 când în Europa bântuia ciuma.

În Franța, șirul regilor creduli îl începe Carol V (1337—1380) cel care a fost zis „le Sage”, adică „Înțeleptul” după înțelesul timpului. Meritându-și din plin

renumele, regele protejă cu zel literele, artele, științele, fondă biblioteca regală (care ajunse să numere în ultimii săi ani până la 1000 de manuscrise), mări privilegiile universităților și se interesă însuși de mersul planetelor. Chemă din Italia o mulțime de învățați în toate, și în stele, printre care pe Tommaso de Pizan, vestitul profesor de astrologie dela universitatea din Bologna. Pentru studiul public al influențelor astrale, regele puse să se construiască o clădire în strada Foin-

Fig. 31. — O gravură veche cu subiect astrologic, apărută la Augsburg, în 1532.

St-Jacques pe care o numi Collège du Maître Gervais, după numele prea iubitului și stimatului său doctor particular. Serviciile lui Gervais „Suveranul medic și astrologian” al curței, au fost totdeauna gras plătite material, de rege și cupios răsplătite moral, prin binecuvântările papei Urban V.

Marele istoric francez Henri Martin ⁷⁶⁾ povestește următoarele despre sfârșitul lui Carol.

Se spune că, pe când Carol nu era decât duce de Nor-

76) *Historie de France*, Paris, 1864, Toma V.

mandia, regele Navarrei i-a dat un venin, în timpul când se afla în țara aceea. „Părul din cap i-a căzut ca și unghiile dela picioare și mâini; devenise tot atât de sec ca un baston și nu i se găsea remediu. Unchiul său, împăratul Romei (împăratul Carol IV) auzind de boala aceasta îi trimise fără întârziere un maestru medic, cel mai mare în știință care se găsea în acest timp pe lume.

Acest maestru medic îi făcu regelui, care era pe atunci duce de Normandia, cea mai faimoasă cură de care s'a putut auzi: el îi potoli cu încetul veninul pe care îl luase regele și îl făcu să-și recapete părul, unghiile, sănătatea și îl restabili cu totul, redându-i toate forțele, iar veninul încet-încet curgea printr'o mică fistulă pe care o avea la braț. Medicul, plecând, zise regelui: îndată ce această mică fistulă se va seca, veți muri fără scăpare și veți avea 15 zile cel mult pentru a vă gândi la sufletul vostru"... „Fistula, pe care regele o avea la braț, în primele zile ale lui Septembrie 1380, începu să se usuce, să nu mai curgă și îndoelile asupra morții începu să se producă. El ordonă, ca un om înțelept ce era, toate trebuințele sale. Chemă pe cei trei frați în care avea cea mai mare încredere, ducii de Berri, de Bourgogne și de Bourbon (ultimul fiind fratele nevastii sale) și lăsă la o parte pe un alt frate, ducele d'Anjou, pe care îl simțea prea lacom (de domnie).

— Scumpii mei frați, zise el celor trei prinți, vă recomand pe fiul meu Carol; încoronați-l ca rege, cât mai curând veți putea după moartea mea și sfătuiți-l, ca unchi buni, cu loialitate, în toate afacerile sale. Toată încrederea mea stă în voi. Copilul e tânăr și are spiritul ușuratec și va avea nevoie să fie condus cu principii bune, cu atât mai mult cu cât un maestru astronomian (astrolog) mi-a spus și afirmat că în tinerețea lui va avea mult de lucru, va trebui să se strecoare prin mari pericole și mari aventuri". Carol muri la 16 Septembrie, adică în adevăr, după 15 zile dela uscarea fistulei sale.

După Carol, cel mai luminat, cel mai valoros și cel mai credul rege francez din evul mijlociu, să ne oprim privirea la Ludovic XI (1423—1461—1483), cel mai diplomat, cel mai crud și cel mai ascuns rege al Renașterii franceze. Precum în politică totul i-a fost permis ca să-și ajungă țelurile, la fel a alergat oriunde a sperat să afle viitorul. Auzise Ludovic că s'ar fi aflat departe, la craiul Ungariei, Mateiaș Corvinul, un filozof, vestit cititor în stele, pe nume Galeotti Marti, bărbat înalt, plin de trunchiu și care pășeste cu demnitate. De asemenea iscusință avea numaidecât nevoe riga, chiar dacă va cere italianul rătăcitor un trai mai ales decât are parte un curtean, nobil, de sânge. Lângă castelul din Plessis-les-Tours, fortăreața cea mai ferecată și de aceea reședința favorită a regelui, într'un turn despărțit de clădirile mari ale Cărtii, fu poftit Martivalle să se odihnească ziua, în caturile de jos, dar să vegheze noaptea, pe terasa de pe acoperiș, la mișcările astrelor. Invățătul, care știa lucrurile necunoscute poporului⁷⁷⁾, primi târgul, făcu drumul dela Dunăre până la Plessis și se instalează în turn. Acolo, înfundat în bieleșug și înconjurat de onoare, prețiosul oaspe studia cerul, întocmea horoscoape, țesea intrige, sau, întins pe divan, compunea poezii ușoare. Mai mult ca de oricine încrederea regelui a fost câștigată de Galeotti. Pe acesta îl întreba când era ceva mai greu de judecat, o hotărâre mai importantă de luat. Mai ales Carol cel îndrăzneț, duce al Burgundiei și al Flandrei, îi era dușman. Poate înainte de lupte s'ar putea aranja totul printr'o discuție diplomatică. Galeotti, întrebat, îl asigură: „Sire, totul va merge bine”. Ludovic plecă cu încredere la Péronne

77) Galeotti Marti (Martius sau Martivalle) născut în Italia, la Narni, a scris, printre altele, vestitul tratat „De vulgo incognites” (despre lucrurile necunoscute mulțimii).

în speranța unei înțelegeri dar pe de altă parte avu grijă să-și slăbească adversarul, susținând pe subț ascuns, revolta cetățenilor din Liége. Carol află la timp jocul dublu al lui Ludovic și, avându-l în mână, îl făcu prizonier. Regele nu putu să dobândească libertatea decât semnând un tratat umilitor. Se înțelege dela sine rușinea cu care s'a întors la Paris și răzbunarea ce o plănuise lui Galeotti pentru sfatul lui nenorocit. Totuși, frica superstițioasă a regelui și prestigiul de știutor al astrologului și-au spus până la sfârșit cuvântul. Ludovic chemă pe curteanul său de încredere Tristan, căruia îi spuse :

— „Cuscre, în cabinetul meu este Galeotti; în câteva minute eu îl voi reconduce ; apropie o ureche atentă la cuvintele ce i le voi adresa concediindu-l. Dacă îi voi zice : „E un cer deasupra noastră“, să fie pierdut imediat. Dacă din contra îi zic : „Mergi în pace“, păzește-te să-i atingi un fir de păr din capul său. Apoi Regele intră în cabinetul său unde sârmanul Galeotti îl aștepta mai mult mort decât viu. „Ei bine, Seniore astrolog, îi zise cu un surâs sardonice, voi care citiți atât de bine viitorul, ați putea să-mi spuneți în ce epocă veți muri ?“

„Sire, răspunse abil Galeotti, știința mea nu-mi permite să precizez data, dar tot ce știu este că voi muri cu trei zile înaintea Majestății Voastre“.

Acest răspuns scăpă pe astrolog. Regele conducându-l îi strânse mâna cu tandreță și repetă de mai multe ori : „Mergi în pace, mergi în pace, mergi în pace“ și de fiecare dată arunca câte o privire semnificativă lui Maître Tristan.

Momentul de culme al astrologiei în Franța este epoca Caterinei de Medicis. Această fiică de duce domnitor, soție de rege, mamă a trei regi și regentă ea însăși, a hrănit flacăra superstițiilor franceze cu sgară proaspăt

adusă din Italia, patria tuturor practicelor oculte. Prin-
tre bagajele de zestre cu care a venit la nunta lui Henric
II se găsea Cossimo Ruggieri, cel care știuse să insuflă
dragostea de astre tinerei prințese. La început, regina
îl face stareț peste o mănăstire din Bretagnia, dar în cu-
rând, simțind lipsă luminilor sale, îl aduce la Paris și
ordonă să se înalțe un observatoriale cărui ruini se mai
pot vedea și astăzi lângă hala de grâu. Noaptea se ve-
dea o caleașcă închisă, trasă de patru murgi, care mer-
gea dela Luvru la turn. Caterina se suia în vârf și,
alături de Cossimo, întreba astrele dacă îi va reuși in-
trigele ei politice în contra Spaniei și a hughenotilor.

Pe acel timp toate familiile bogate aveau în serviciul
casei lor câte un astrolog. Peste 30.000 oameni își câști-
gau pâinea și vinul trăgând horoscoape, preparând fil-
tre de dragoste, legând vrăji, fierbând ierburi otrăvi-
toare sau operând l'envoutement. Mai presus de orice
închipuire se ridica însă înflăcărarea Caterinei în toate
artele diavolești. Rețetele ei de otrăvuri, aduse din pa-
trie, erau mai teribile decât cele întrebuințate în Pa-
ris⁷⁸), iar ședințele de magie, care se țineau într'o sală
special amenajată în castelul regal dela Chaumont sur
Loire erau mai îngrozitoare decât cele îndeobște cunos-
cute. Acolo se oficiau leturghiile negre, arderile și în-
gropările de cadavre, atragerea morței prin chinuirea
efigiei și câte alte blestemății. Acolo, se știe, Ruggieri a
făcut să apară într'o oglindă magică pe trei din cei

78) O lume întreagă a crezut că regina a cerut lui Gondi (crea-
tura ei) să otrăvească la o cină pe propriul ei fiu Carol IX, după
o ceartă aprinsă între amândoi. Fapt este că după acel ospăț Ca-
rol a murit, urmând la tron Henric III, fiul preferat. În afară de
multe alte nelegiuri s'a mai svonit că tot ea a cauzat moartea
dofinului Francisc, fiul cel mare al regelui cavaler Francisc I,
permițând astfel urcarea pe tron a soțului său Henric II, zis re-
gele sportiv.

unsprezece copii ai reginei (Francis, Carol, Henric) cu coroana, sceptrul și mantia regală. Istoria a confirmat această vedenie, cei trei fii devenind regii Franței, unul după altul.

Pentru răspândirea științelor, regina deschise o școală la Saint Germain unde învățau la un loc tinere și tineri nobili. Regina, ajutată de cumnata sa, stabili materiile de studiu (limbi străine, istoria, geografia, matematica, astrologia) precum și jocurile de distracție înalta societate participantă. Aci au învățat, s'au iubit și mai târziu s'au căsătorit Francisc al II-lea și Maria Stuard, Henric de Navara și Margherita de Franța.

În această vâltoare generală a înnebuniților după horoscoape, răsare steaua marelui *Nostradamus*, regele neîncoronat al fanaticilor planetari. Michel de Notre-Dame (1503—1566) a fost nu numai cel mai vestit astrolog al tuturor timpurilor, dar și un renumit medic. Laureat al facultății din Montpellier, a scăpat orașele Aix și Lyon de două epidemii secerătoare. La 52 ani, magul publică la Lyon (mai mult împins de prieteni, se lauda el) vestita carte „Centuries”⁷⁹⁾. Compusă în versuri enigmatice, cu dublu înțeles, ce par opera unui nebun sau unui profet, din care se poate înțelege aproape orice vrei, această

79) Centurile încep cu următorul quatren, adresat regelui Henric II

*„Dieu se sert, roy, de ma bouche
Pour t'annoncer la vérité,
Si ma prédication te touche,
Rends grace a la divinité”.*

În versurile,

*„Les armes en main jusques six cents et dix,
Guerres plus loin ne s'estendant sa vie”*

s'a înțeles prezicerea asasinatului lui Henric IV, întâmplată în 1610. Din alte pasagii, s'a dedus anunțarea revoluției franceze, decapitarea lui Ludovic XVI, ridicarea și căderea lui Napoleon, comunismul, războiul actual și sfârșitul lumii pentru anul 3500.

lucrare i-a servit drept pedestal pentru nemurire. Nepricepuții au jurat că acolo au înțeles prevestirea înfrângerii Francezilor la Saint Quentin (10 August 1557), moartea regelui Henric al II-lea (rănit de către contele Montgomery, în turneul dela 1559) și câte altele. Nici nu era nevoie de atâtea verificări pentru ca patriarhul dela Salon să primească acasă vizita ducelui de Savoia, a regelui Carol al IX-lea (1564) și să fie numit astrologul ordinar al curții franceze. Caterina îi ceru imediat să facă horoscopul întregii familii regale. Printre multe altele, Nostradamus a vestit căderea papalității (ceea ce i-a adus disgrația Vaticanului) și că în anul 2000 se poate cu siguranță da de pomană și face parastasul ultimului rege francez (ceea ce putem să credem!) ⁸⁰).

Când Nostradamus a murit, lumii nu-i venea să creadă. Se creie o legendă ciudată că Nostradamus s'a închis de viu în cavou cu o lampă, cu hârtie, cu pene de scris, cu cerneală și cu cărți multe, acolo continuând să lucreze. Nu scrisese oare dânsul odată, că va fi silit să-și termine profețiile după moarte fiindcă nu putuse să facă aceasta în timpul vieții? Prevăzând turburările care aveau să se abată asupra Franței, Nostradamus desigur că nu găsi un refugiu mai liniștit decât în cavou, ca să poată continua opera. Această stranie poveste dăinuie mult timp și nu puținii fură cetățenii cari se strecurau tiptil-tiptil în biserica unde fusese îngropat Nostradamus și care-și puneau urechea pe lespedeaa mormântului sperând să audă scârțâitul penei de scris.

Un nume ajuns celebru, care a rămas și astăzi sinonim cu mag și astrologician, nu putea fi lăsat neexploa-

80) Nu se poate trece cu vederea enorma căutare ce a avut-o almanahurile pline de preziceri asupra vremii și a întâmplărilor viitoare, care încep dela Cossimo Ruggieri, Nostradamus și canonicul Mathieu Laensberg din Liège (*Le Petit Liégeois* (1605), *Le Grand Liégeois*, *Le double Liégeois*, *Le Véritable triple Liégeois*...) și a căror modă nu a trecut nici astăzi.

tat comercial de Michel, fiul profetului. Dar, mai puțin norocos ca tatăl, prezise că Le Pouzin (mic oraș în Vivarais) asediat de trupele regale, va pieri în flăcări. Pentru ca să forțeze norocul, într-o noapte, cu o torță începu să dea foc caselor. Prins, tânărul Nostradamus fu omorât pe loc.

După ce Henric III căzu sub cuțitul călugărului Jacques Clément, nu se mai afla cu drepturi la tron decât Henric, regele Navarei, cel care scăpase printr-o întâmplare minunată de moartea pregătită printr-o carte pipărată, dar cu foile otrăvite, trimisă în dar de Caterina Medicis. Regele gentilom, Henric IV, „ce roi vaillant“, a crezut și el, ca și înaintașii săi, fricoși, în puterea aspectelor planetare. Așa grije să protejeze ultimii ani ai lui Ruggieri, drept răsplată că l-a scăpat în ajunul nunții sale de masacrul protestanților din noaptea Sfântului Bartholomeu (ordonat de prea cucernica catolică Caterina) și se încredință în sfaturile prea înțeleptului medic și astrolog La Rivière, cel care prescria medicamente după poziția astrelor în zodiac. Când fiul lui Henric, viitorul Ludovic XIII, se năștea, La Rivière, făcându-i horoscopul, îl numi „Cel Drept“ (deoarece făcea parte din Zodia Balanței), iar când copilul lui Ludovic XIII, cel care se va numi Ludovic XIV, venea pe lume, între perdelele grele de catifea din camera reginei Ana se ascundea Morin de Villefranche, astrologul consilier al marelui Richelieu, pentru a stabili cu exactitate ora horoscopului ⁸¹⁾.

81) Jean Baptiste Morin (1585—1658), doctor în medicină, profesor de matematică la College de France, savant de mare valoare, avea o pensie anuală de 2.000 lire din partea lui Richelieu, pentru a-i recompensa sfaturile astrologice. În testamentul politic adresat lui Mazarin, marele cardinal îl recomandă elogios:

„Je vous lègue des affaires embrouillées, mais aussi un précieux conseiller, lequel est notre maître Morin”.

În felul acesta astrologul continuă influența sa asupra treburilor publice ale Franței într-o epocă crucială a istoriei ei.

Ciudată este lumea! Când războaie bântuie cu furie, când ziua de mâine nu se știe dacă va mai fi văzută de toți care trăesc astăzi, atunci prezicerile sunt plătite cu aur greu; când pacea și bună starea s'au reîntors, atunci plictiseala și lenea cer să fie aromate cu dansuri, petreceri și vrăjitorii. În toate împrejurările omul a căutat pe astrologi, căci oricând cunoașterea viitorului a fost cea mai aprigă dorință a lui.

În timpul acela, al măreților Ludovici ai Franței, al zilelor bune și ușoare de odinioară, s'au ridicat deodată din pământ, oameni frumoși, înalți la trup, cu teaca săbiei bătută în floricele de ciocane meștere, cu panglici și dantele la manșete, cu vorbe plăcute la salut. Ei erau azi aci și mâine pretutindeni, căci nu cunoșteau granițe și griji, iar averea lor era nesfârșită, ca și prostia oamenilor care îi asculta. Acești cavaleri formau clasa aleasă a oamenilor dibaci, a celor fără de scrupule și superstiții, a celor vestiți aventurieri ai vremurilor strălucite și de mult apuse. Trecând cu aceeași ușurință din barăcile bălciurilor în sălile de recepție ale prinților cu care schimbau alcovurile parfumate ale conteselor cu paturile de paie umede ale pușcăriilor, ei sunt personagiile cele mai minunate pe care le cunoaștem. Dacă unii se mulțumesc să golească buzunarele prinților, jucând rolul de bufoni sau consilieri intimi, câțiva dintre ei se ridică la lovituri de maestru care trădează spirite de geniu.

În a doua jumătate a secolului XVIII peste capetele europenilor uimiți se înalță pleiada celor șapte mari șarlatani sublimi și aventurieri nemuritori: John Law, d'Eon, Neuhoff, Cagliostro, Trenck, Saint-Germain, Casanova. Cine dintre ei ține sceptrul? John Law, care dintr'un refugiat nenorocit, ajunge ministru de finanțe al Franței, cel mai bogat om al Europei, ca apoi să ducă

la faliment un imperiu și să moară el însuși de foame, sau d'Eon, dubios în totul, ca sex, reputație și intenții, dar care ajunge să țeară diplomația internațională după placul său?

Uluitoare este viața lui Neuhoﬀ „borfașul cu cap rotund” ajuns rege cu adevărat ca și a lui Trenck, aventurier al Austriei, Prusiei și Franței, a cărui bonetă roșie a fost emblema revoluției franceze. Dar cine e contele Saint-Germain? Nimeni, absolut nimeni nu a știut-o. Se credea că trăește de sute de ani fără să îmbătrânească căci bea dimineața din elixirul vieții, pe care numai el știe să-l fiarbă. Era nobil sau nu? Iată un mister nedeslegat; aceasta însă nu a împiedicat pe însăși regele Franței să-i cadă în genunchi așa cum întreaga nobilime i-a stat de atâtea ori înainte, cerșindu-i o picătură din minunata licoare.

Este Cagliostro mai prejos? Deloc, el e demnul rival al colegilor săi de înaltă clasă: Saint-Germain și Casanova. Toți trei cunosc mânia spadei, regulile duelului, întocmirea horoscopului, măsluirea cărților, plastografia semnăturilor. Oricare din ei poate fi dat de exemplu celorlalți doi.

Este oare de conceput ca un țăran dela capătul Italiei, un incult care n'a putut niciodată să citească corect sau să scrie bine, să ducă de nas un cardinal, să bage în închisoare pe viață o contesă, să compromită pe nedrept o regină, să grăbească stingerea dinastiei Bourbonilor? Iată ce a fost în stare să facă Giuseppe Balsamo, alias Alessandro, conte de Cagliostro, regisorul din umbră a prea celebrei „Afaceri a Colierului”.

Ultimul în timp, dar nu cel mai mic în valoare, vine Giovanni Giacomo, cavaler de Seingalt, tipul aventurierului internațional, al maestrului în amor și în escrocherie, dar și al talentelor reale de gânditor și literat. Născut în Veneția în 1725, seminarist la 16 ani, Casă-

nova a fost arestat din cauza unei intrigi. Fugi din închisoare și deveni, grație creditului mamei sale, care era artistă, secretarul cardinalului Acquaviva, la Roma, dar pierdu repede această situație deoarece avu de aface cu răzbunarea din gelozie a unei marchize. De atunci deveni pe rând diplomat, om al bisericii, ghicitor de noroc, în lungile călătorii ce le făcea străbătând Italia, Grecia și Turcia, locuri pe unde s'a îmbogățit, nu se știe bine cum. Se reîntoarse la Veneția, în 1745 unde se ruină la joc, fugi, ajunse magician la Cesena, preot la Milano, apăru la Paris în 1750, la Viena puțin după aceea, zăcu doi ani într'o celulă din Veneția, de unde evadă spărgând acoperișul. Reapare ca financiar la Paris în 1752, unde isbuti să înduplece guvernul francez să adopte un nou sistem de loterie. Spion la Dunkerque, se asocie cu Saint-Germain pentru a lansa un împrumut francez în Olanda. Infăptuind mai multe falsuri la Londra, trebui să dispară din Anglia... pentru a porni într'un adevărat turneu pe la curțile suverane din Europa! În Germania vizită pe Frederic cel Mare; de aci trecu în Rusia la regina Ecaterina II, în Polonia la regele August, în Austria la împărăteasa Maria Thereza. Gonit dela Viena, nămeri în Spania. Acolo, viața din cale afară de scandaloaasă îl aruncă într'o închisoare a Barcelonei. Revine la Paris unde, la o masă, cină, printre mulți nobili, cu contele de Wallenstein, eroul războiului de 30 ani. Acum Casanova era bătrân, slăbit și prea sătul de aventuri. Era timpul să se îngrijească de o pensie liniștită pentru zilele grele ce urmau. Când Wallenstein, amuzat de povestirile extraordinare ce înșira cavalerul rătăcitor, îi propuse 1000 de florini pe an pentru a ține ordine în biblioteca castelului ducal dela Dux, Casanova, primi pentru prima oară în viață o slujbă cu gândul de a o păstra. Acolo, în fundul pădurilor Boheimiei, acolo unde putea fi uitat de oameni, el, cel mai

șmecher dintre toți aventurierii, găsi mijlocul să se facă încăodată admirat și pentru totdeauna. Geniul lui înțrebuințat mereu în scopuri josnice fu pus de astădată într'un serviciu demn, al penei și al hârtiei. Traducerea Iliadei și mai ales „Memoriile” sale, i-au aruncat din dispreț în nemurire, din băltoacă în Parnas.

Acum astrologia numai poate dori nimic căci totul i s'a împlinit cu vârf. Ea numai poate cere decât să se mențină acolo unde a ajuns. Dar, celei căreia nimeni nu i s'a putut opune, nu i-a fost îngăduit un lucru atât de obișnuit tuturor. Astrologia a fost un Caesar care nu a primit dela soartă decât totul sau nimic. În jocul cu viața, nemai având ce câștiga nu-i rămânea decât să piardă.

CAP. VII

AGONIA ȘI MOARTEA

Copernic. Tycho - Brahe. Kepler. Sfârșitul,

Să ne întoarcem înapoi în timp, la 1543 și să ne ducem departe pe câmpiile Prusiei Orientale, tocmai până între zidurile cetății Frauenburg. Era într'o frumoasă zi de Maiu, cu pomi în floare, cu cântec de păsări, cu boare dulce de primăvară. Tinerii treceau sglobiu, negustorii își strigau neîncetat marfa, căruțașii își mânau caii chiuind. Toți erau veseli, numai bătrânul canonic Nicolaus, slăbit și bolnav, zăcea lungit în alcovul său. Avea pielea depe obraz ca un pergament, iar priuirea i se ațintise drept înaintea într'un punct numai de el văzut. O flăcărie stranie lucea în ochii săi spălăciți. El se lupta cu moartea, căci nu se lăsa învins înainte de a zări opera vieții sale întregi, lucrarea de căpetenie pe care a scris-o cu trudă și nesfârșit curaj. Foile manuscrite sunt acum tocmai la Nürnberg, în grija elevului său ales Rethicus, care veghează lângă teascurile cele noi ale meșterului Gutenberg.

Milostivise-va Domnul să lase robului său zile până va veni tocmai de acolo incunabilul? Dar iată că se aude sgomot. Diligența poștei s'a oprit la poarta casei și peste câteva momente un curier aduce în brațe un volum greoiu. Bătrânul preot își face întâiu cruce și apoi pîrmește cu ardoarea unui iluminat darul. El nu mai poate

citi bine căci lumina ochilor săi au slăbit. Numai degetele întore tremurând paginile în folio și mirosul cer-

Fig. 32. — Moartea lui Copernic.
Pe patul ultimelor suferinți, bătrânul canonic, în-
conjurat de preoți, rude și servitori, primește din
mâna unui trimis cartea sa mult așteptată.

nelei proaspete gădilă nările subțiri. Acum Dumnezeu poate libera pe cucernicul canonic *Nicolaus Copernicus Torunensis*, căci el a văzut îndeplinită speranța zilelor

sale pământene întruchipată în „De Revolutionibus orbium coelestium“.

Cine ar fi crezut că această mică și banală scenă de intimitate familiară are o valoare universală ? Cine a bănuir atunci că bătrânul de șaptezeci de ani ține în mâinile sale cea mai puternică armă a astronomiei, una din cele cinci cărți fundamentale pe care se sprijină știința noastră modernă. Cine și-ar fi închipuit atunci că acele foi vor putea să îndeplinească ceea ce nici Grecii, nici Romanii, nici creștinii nu au fost în stare. Acele pagini au doborât hidra superstiției din gândirea omenirii, au curățit adevărul de rugină, au înaripat geniile viitorului în căutarea tainelor firii. Nimeni nu a bănuir la început întreaga putere a ideii cuprinse în „De revolutionibus“, nici chiar părintele Nicolau, care desigur, s'ar fi cutremurat dacă ar fi înțeles ultimele consecințe ale celor scrise de el.

Dacă nu se știe în ce măsură a fost Copernic astrolog, este sigur că el a cunoscut de aproape arta sublimă. Aceasta este unul din marile paradoxe ale istoriei. Astrologia nu a fost doborâtă de adversarii săi firești, pregătiți și conștienți în lupta ce o susțineau, ci întâmplător și inconștient, de către un spectator al luptei, poate chiar de un partizan al ei. În tinerețe, când tânăr student la universitățile italiene își împărțea timpul între pictură, medicină, drept și matematică, Copernic a cunoscut pe profesorul în astre din Bologna, pe Domenico Maria de Novara. Mai întâi auditor la cursuri mai apoi asistent și în fine prieten al profesorului este de netăgăduit că aci elevul a împărtășit credințele maestrului astrolog.

Dar, fie că a voit-o, fie că nu, astrologia va deceda din cauza lui Copernic, căci „De Revolutionibus“ este un pumnal înfipt adânc în corpul ei. Precum nimeni nu a bănuir ceva în momentul asasinatului, nimeni nu a

putut prevedea când agonia se va încheia prin moarte. La fel ca acele otrăvi minunate ale Antichității sau Renașterii care, dulci la băut, își făceau efectul după ce victima termina ospățul și se întorcea la casa ei, tot astfel agonia astrologiei a fost o lungă euforie care a durat aproape trei secole. Trei secole de glorie aparentă și de agonie măscată. A svârli Pământul, fără vreo considerație decsebită, printre celelalte planete, a-l privi ca simplu dansator într'o horă fără de sfârșit, însemnează a-l detrona din rolul de centru și conducător al Universului. Dacă planetele, Soarele, Luna și stelele nu se învârtesc în jurul nostru, nu este vădit că nu ne iau cu nimic în seamă, că nu se ocupă să salte în chip anumit spre a ne da nouă de veste în toate fleacurile pământene ? Ce mai rămâne din întreaga astrologie ? Nimic, absolut nimic.

Cine s'a emoționat mai întâiu și mai puternic de această lovitură de grație ? Astrologia ? Nicidecum, ci tocmai biserica catolică, fosta ei dușmană. Abatele Francius Maurolycus se grăbi să ironizeze: „Deoarece Copernic face să se învâртеască Pământul ca o sfârlează, ar trebui să i se dea un bici cu care să-l ție în mișcare“. Din Germania se aud hohotele de râs ale lui Luther: „Nerodul vrea să răstoarne toată știința astrologiei. Doară Sfânta Scriptură nu ne spune că Iosua a oprit Soarele, iar nu Pământul?“. Catolicismul răbdă aproape 100 ani ultragiul lui Copernic (căci opera fusese cu diplomatie, din timp, recomandată Sfântului Scaun).

În cele din urmă (1616) „De Revolutionibus“ fu comunicat și pus la Index, căci nu se putea admite că Pământul „taburetul picioarelor lui Dumnezeu“ să fie mobil.

Dar, precum pentru un copac voinic tăiat la bază trebuie să treacă multă vreme până ce frunzele verzi să se îngălbenescă și este nevoie să se stârneasce o furtună

puternică care să-l poată răsturna, tot astfel astrologia, cu toate că era smulsă din rădăcini, ea con-

Fig. 33. — Coperta celebrei lucrări *De Systemate Mundi* a lui Galileo Galilei, pe care sunt reprezentați Ptolemeu, cel mai eminent susținător al sistemului geocentric și Copernic, autorul noului sistem planetar heliocentric. Fiecare din ei țin în mână un mecanism care ilustrează, în miniatură, sistemul propriu. Pentruca să înceteze cearta dintre cei doi astronomi, este chemat ca arbitru filozoful Aristot. Acesta, după ce ascultă argumentele celor doi rivali, dă dreptate lui Copernic, arătând cu degetul de partea cui e adevărul.

tinuă timp de câteva secole să apară ca falnică și neatinșă. Cei trei fundatori ai științei astronomice moderne: Copernic, inspiratul, Tycho Brahe, observato-

rul și Kepler, legislatorul, au continuat vechea tradiție a astronomilor-astrologi, servind credincios, mai ales ultimii doi, o știință defunctă.

Nicicând astrologia nu a găsit un serv mai devotat, o minte mai ageră pusă în slujba himerelor sale, o pu-

Fig. 34. — Un cunoscut portret al marelui astrolog-astronom Tycho-Brahe (1546-1601) la vârsta de 40 ani.

tere de muncă mai aprigă, jertfită susținerii unei teze pierdute, o patimă mai oarbă de credință nețărmurită, decât în danezul *Tycho Brahe* (1546—1601). Când tânărul avea 14 ani s'a produs o eclipsă de Soare menționată cu anticipație în efemeridele unui astronom Stadius. Precizia prezicerii acestui fenomen a decis soarta viitorului astronom. Rhetorica, filozofia, dreptul, tot

ceea ce îi era impus să studieze îl lăsau indiferent ; numai astronomia cu interpretările ei au farmec pentru Tycho. Un unchiu bogat, încântat de știința tânărului său nepot, îl chemă la sine, de pe la Universitățile din Germania, pe unde se afla, îl laudă, cum se cuvenea unui student meritos și-i instalează pe cheltuiala sa, la Knudstrup, un observator pentru stele și un laborator pentru alchimie. În timpul acela, la 11 Noembrie 1572, Tycho văzu un astru nou. Iată cum povestește el însuși fenomenul.

„Când mă întorceam din călătoria mea în Germania, m'am oprit în plăcuta localitate a vechii mănăstiri Hertritzwald, la unchiul meu Steno Bille și după obiceiul părăseam laboratorul meu de chimie în fiecare seară.

„Aruncându-mi ochii, cum făceam totdeauna, spre bolta cerului, pe care o cunosc atât de bine, văzui, spre marea mea mirare, aproape de zenit, în Cassiopea, o stea strălucitoare, de o mărime neînchipuită. Foarte emoționat nu-mi venea să cred ochilor. Pentru a mă încredința că nu mă înșelam și pentru a avea și mărturia altora, chemai pe lucrătorii mei din laborator și întrebai și pe toți cei care treceau pe drum, dacă vedeau și ei steaua cea strălucitoare, pe care o vedeam eu. Mai târziu, am aflat că în Germania, căruțașii și alte persoane de rând, au fost aceia care au atras atenția astronomilor asupra acestei mari apariții cerești, ceea ce a dat loc la noi cleветiri contra astronomilor, după cum se face și cu prilejul cometelor ce apar fără veste”.

„Steaua cea nouă, nu avea coadă, nu era înconjurată de nicio ceață, era asemenea celorlalte stele fixe, dar strălucirea ei întrecea pe a stelei Wega, pe a lui Sirius și pe a lui Jupiter. Nu se putea compara decât cu strălucirea lui Venus, când această planetă e la cea mai mare apropiere de pământ. Persoanele, cari aveau

ochi pătrunzători, găseau steaua cea nouă chiar la lumina zilei, la amiază. În timpul nopții, când cerul era înourat, când toate celelalte stele erau ascunse, ea singură a putut fi văzută prin norii; nu cu totul groși“.

Această apariție înfricoșătoare a fost crezută de mic și mare ca semnul mâniei divine pentru masacrul din

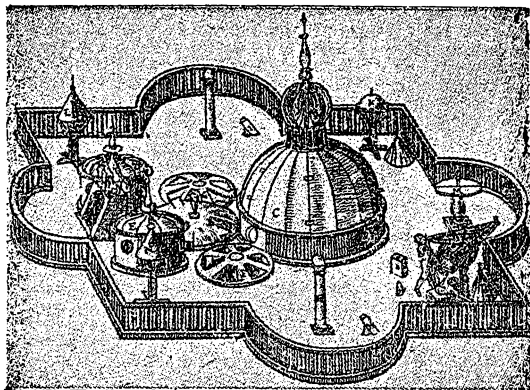

Fig. 35. — O schemă a observatorului astronomic a lui Tycho-Brahe, clădit pe insula Hveen din strâmtoarea Sund. Gravură extrasă dintr'o operă a danezului T-B, apărută în Frankfurt, în 1610.

noaptea Sfântului Bartholomeu, petrecut cu 80 zile mai înainte.

Faima prezicerilor lui Tycho ajunse în curând în capitală, la Copenhaga și din oraș trecu la palat, până la regele Frederic II. Studenții îl reclamă iar regele îi acordă o catedră la universitate. Deabia predă de câțiva ani lecțiile sale de interpretări cerești când prințul astrolog Wilhelm IV de Hesse, dela Cassel, îl chemă cu stăruință să vină pentru a-l desăvârși în știință. Wilhelm, încântat de revelațiile danezului, îl trimise îndărăt, cu mari laude, recompense și recomandări spe-

cială, la Frederic, regele insulelor daneze. Suveranul îl primi la palat, îi ceru horoscopul celor trei prinți (dintre care două au fost uimitor de exacte) și-l răsplătește cu o insulă, pe care îi clădește un observator, un laborator, ateliere, tipografie și tot ceea ce putea să dorească un cercetător pasionat. La acest templu, „Urani-burg“ numit, oficie Tycho timp de 21 ani, în vreme ce renumele lui alerga prin țările vecine și îndepărtate. Din Suedia, Gustav Adolf îi cere horoscopul. Răspunsul nu întârzie să sosească: „Vei ajunge rege“, anunța el, cu mult înaintea încoronării. Jacques VII, regele prea savant al Scoției, veni în persoană pe insula Hwen, pentru a primi lumina magului înțelept. Când invidia începu să-și arate colții, Generalul Henri de Rantzau dela Hamburg, om cult și inițiat în taine, se simți prea onorat să găzduiască pe Tycho cu aparatele și întreaga lui familie. Dela Praga veni ofertă mai generoasă. Regele-împărat Rudolf II acorda maestrului Tycho titlul de astrolog al Curții și un castel pentru a continua liniștit studiile sale⁸²). Acolo în Bohemia, ajutat de cei doi asistenți: Longomontanus și Kepler, stabili horoscopul contelui de Wallenstein (cel care a cules după drumuri pe Casanova) și regelui Rudolf.

Mai multă onoare decât a avut parte Tycho nici nu se poate da unui astronom înainte de moarte! Mai multe verificări de preziceri nu a avut niciun astrolog pe lume. Mai multă credință în puterea astrelor nu s'a aflat la nimeni. Și cu toate acestea Tycho simțea că ceva s'a clătinat dela locul lui. Acest ceva era Pământul însăși. El nu mai stătea în repaus, cum se știa încă dela

82) Tycho publică, printre alte lucrări și table de poziții, numite „Rudolfine“, după numele regelui generos. Este interesant de subliniat că toate tabelele renumite din antichitate și până în epoca modernă (ale lui Ptolomeu, Ulugh Beigh, Albatennius, Tolomeu dane, Rudolfine,...) au fost lucrate de astrologi.

creerea Lumii, ci se mișca în spațiu, așa cum voise bătrânul Copernic. Tycho știa aceasta, cu toate că ar fi fost mai bucuros să nu o afle.

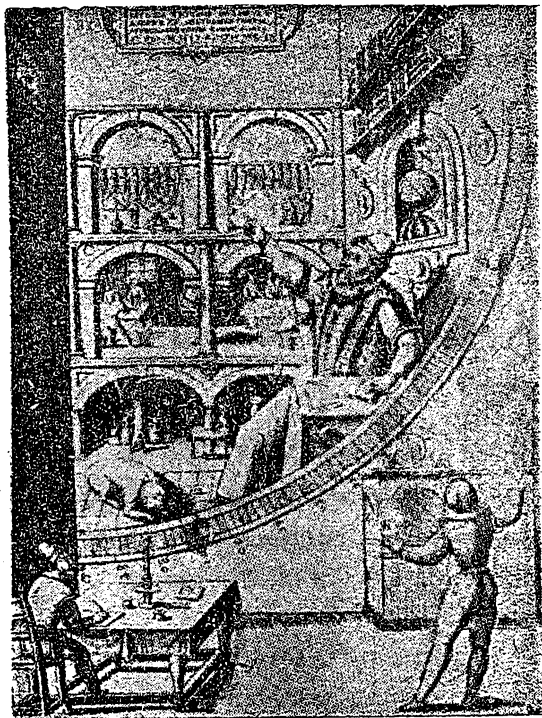

Fig. 36. — Ticho-Brahé în observatorul său. Vestitul astronom este arătat aci în momentele sale de lucru, instalat într'un mare observator cu trei etaje, plin de asistenți și de instrumente. El dictează, unui secretar care scrie la masă, fazele unui fenomen, în timp ce un asistent notează ora pe care o vede la o pendulă.

Dacă credința în astre îi cerea să neghe adevărul, blestemându-l ca pe o erezie, conștiința de savant îi ordona să se supună plecat legilor naturei. Din această luptă

interioară, una din cele mai grele cazuri de conștiință ce i-a fost dat cuiva să le suporte, a eșit un Sistem nou al Lumii. Pământul este centrul unei părți a sistemului, iar Soarele al întregului. Acest compromis a fost ultima încercare genială ce a făcut astrologia pentru a scăpa de moarte. Din nenorocire pentru ea, niciun geniu nu mai poate învia pe cei defuncți. Astrologia era definitiv pierdută.

Astronomii moderni șterg dintr'o trăsură de burete tot ceea ce a fost înainte de Copernic, considerând că numai dela el începe știința cea adevărată, pură și neîntinată de horoscoape. Partea neplăcută rămâne însă cei trei fondatori ai astronomiei: Copernic, Tycho și Kepler. Dacă despre primul nu se poate ști în ce măsură a crezut în puterea divină a planetelor, asupra ultimilor doi nu poate rămâne nicio îndoială. Au fost zodieri și încă din cei de frunte.

După moartea subită a lui Tycho, Kepler a devenit astrologul Curței lui Rudolf, a servit în aceeași calitate pe Mathias, pe Ferdinand și pe Wallenstein; a făcut zeci de horoscoape și a publicat almanahuri pline de preziceri. Ceea ce s'a mai putut spera despre Kepler este că el nu era convins în adâncul său, de valoarea artei pe care o practica. Oare el nu spunea de atâtea ori, când vindea horoscoape: „Ceea ce zic poate să se întâmple sau nu“. Sigur că un astrolog convins nu ar fi mărturisit niciodată acest dubiu. Nu a suferit el de foame împreună cu numeroasa lui familie când regaliai lui protectori nu-i servea pensiunea anuală? Nu era el atunci nevoit să-și vândă conștiința spre a putea trăi? Henri Poincaré îl apără, înglobând și pe Tycho în aceeași sentință de achitare.

„Nu ne putem da seama de cât folos a fost pentru omenire credința în astrologie. Dacă Kepler, Tycho

Brahe au putut să trăiască, aceasta este pentru că vindeau unor regi creduli, preziceri întemeiate pe relațiile dintre astre. Dacă acești regi n'ar fi fost atât de lesne crezători, noi am fi continuat să credem că natura este supusă capriciului și am fi zăcut și acum în ignoranță“.

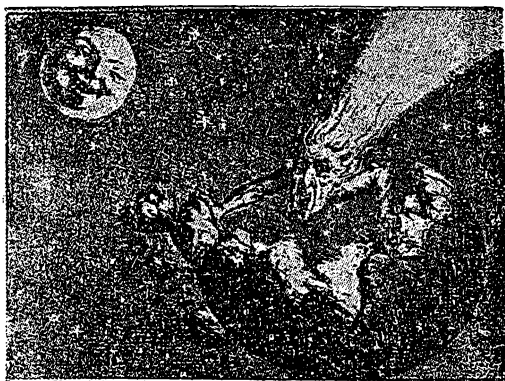

Fig. 37. — Desen umoristic reprezentând o catastrofă cosmică: ciocnirea pământului cu o cometă. După părerile obișnuite, Pământul poate fi sfărâmat de o cometă, care l'ar ciocni în plin sau, dacă ar trece numai prin atmosfera noastră, oamenii ar muri asfixiați de gazele ei otrăvitoare. Luna, nepăsătoare, râde de nenorocirea vecinului ei.

Morin a fost ultimul astrolog oficial al Curții franceze. Când Ludovic XIV a devenit major, când tutela lui Mazarin încetă odată cu moartea lui, regele Soare se scutură și de tutela ocultă a necromanților. La Fontaine se grăbi să-i biciuiască:

„Charlatans, faiseurs d'horoscopes,
„Quittez des cours des princes de l'Europe.

Încet-încet toți începură să fugă de prezicători. Îndată ce un astronom prefera sistemul lui Copernic față

de cel al lui Ptolemeu, el era pierdut pentru astrologie. S'a văzut cazul unui profesor de universitate care trebuia să profeseze sistemul antic din cauza situației sale oficiale, cu toate că sufletește trecuse de partea inovatorilor.

Dacă Copernic a fost pădurarul care a tăiat copacul astrologie, scepticismul secolului XVIII a fost furtuna care a doborât arborele. Voltaire atacă fără milă:

„Să nu vă mirați că pământul întreg a fost păcălit de astrologi. Sunt preziceri false, dar sunt și adevărate. Iată sărmanul raționament pe care-l opunea la fiecare desmințire cei ce făceau horoscoape. Egiptenii, chaldeenii, se adăuga, au prezis viitorul; deci, se poate prezice și astăzi. Să ne mirăm că atâți oameni, parte ridicați deasupra vulgului, atâți prinți, atâți papi pe care nu putea-i să-i păcălești asupra celor mai mici din interesele lor au fost totuși ridicoli seduși de această impertinentă de astrologie !“

Acum a venit timpul ca această boală ce a durat peste cincizeci de secole să dispară și rațiunea, fortificată de logica carteziană — să se vindece de coșmarul superstițiilor cerești. Astrologia a murit. Să nu ne pară rău după ea.

CAP. VIII

F O E N I X

**Inviere. Calculul probabilităților. Vibrațiile. Soarele.
Luna. Medicina astrală.**

Se spune că demult, pe când nu erau oameni și când natura se juca după voie cu minunile, era o mică păsărică, foenix numită. De îndată ce sburătoarea simțea că se apropie sfârșitul își aduna în cuib rămurele uscate, frunze galbene și multe alte nimicuri bune de ars. Foenix se așeza la mijloc și cuibul se aprindea dela Soare. Dacă se întâmpla ca vântul să nu împrăstie cenușa, când lumina lui Helios venea tot din locul de unde fusese cu un an înainte, minunea se împlinea. Din pulberea neagră se înălța o pasăre nouă, care începea numaidecât să cânte slavă cerurilor.

Tot așa cearcă să învie din cenușa trecutului, astrologia cea pe care toți o știau adormită pe vecie. Adu-nându-și puteri de vieată dela dușmanii care au nimicuit-o, ea umblă să-și schimbe numele, doctrina și metodele pentru a nu mai suferi pieire. Acum se numește astrologie *științifică*, nu *tradițională*, ca mai înainte. De unde doctrina era mistică, cere a fi rațională; me-

todele, în loc de vechile analogii, simboluri, coincidențe, devin calculul probabilităților, teoria vibrațiilor, astrofizica solară, studii psychomedicale. Să aruncăm o privire asupra acestor noi terenuri în care a fost răsădită planta noastră milenară.

S'a căutat să se întocmească statistici de tipuri, caractere, profesiuni..., căutându-se punctul lor comun în horoscop. Pentru un exemplu: câți din marii conducători de popoare au Luna în zodia Leului? Deoarece procentul lor e ridicat (Jeanne d'Arc, Frederic cel Mare, al Prusiei, Ludovic XIV, Richelieu, Gandhi...) se trage concluzia următoare: Luna, în acea constelație a Leului, la momentul nașterii, predispune (nu asigură) aptitudini de conducător. Sau, deoarece mulți din suveranii de seamă s'au născut către amiază (Napoleon I, Henric VIII al Angliei, Ludovic XIV, Soliman Magnificul, Frederic cel Mare...) această oră atrage un plus de strălucire în domnia viitoare, a prinților regali. Tot așa s'a găsit că marii savanți se nasc iarna, că poeții au preferință să aibă planetele răspândite deopotrivă în zodiile reprezentate de animale și câte altele și câte altele.

M. Krafft, matematician și statistician elvețian, studiază 60.000 cazuri de muzicanți și muzicieni, după datele dicționarului de muzică a lui Humbert-Riemann și după registre de stare civilă, el găsește că „în majoritatea cazurilor“ există o strânsă corelație între cerul nașterii și vocația lor. El concludde: „nu există posibilitate de îndoială în privința relațiunilor astrobiologice⁸³⁾).

Fizica actuală are ca element fundamental vibrațiile. Sunetul, căldura, electricitatea, razele Röntgen, undele

⁸³⁾ Influențele solare și lunare asupra nașterii umane, Editura „Maline“, 1928.

Hertziene, totul are la bază cutremurările atomului. Acestea sunt toate vibrațiile posibile? Nu se descoperă mereu altele? Ce sunt razele găsite de Milikan? Nu vin ele din adâncul universului, din Calea Lactee? Ce influență au ele asupra noastră? Mister. Iată o lacună ce poate folosi astrologiei. Dar „sufletul“ este ceva cunoscut? Poate aci avem deaface cu un complex de unde care au o rezonanță față de undele cosmice, ale lui Milikan. Dacă aceste unde pot străbate plăci groase de plumb, nu au oare nicio influență asupra celulelor gingașe ale corpului uman? Iată ce rămâne să răspundă știința viitorului, răspuns pe care astrologia îl așteaptă cu nerăbdare.

Copernic a rupt în bucăți sistemul planetar al lui Ptolemeu, baza zodierilor, dar un anumit punct a rămas în picioare: relația reciprocă dintre Soare și Pământ. Fie că primul corp se învârteste în jurul celui de al doilea, fie că cel de al doilea, în jurul primului, distanța dintre ele, aparențele și influențele rămân aceleași. Infuența Soarelui în formația și vieața Pământului este prea bine cunoscută. Lumina, căldura, magnetismul, electricitatea, gravitatea, anotimpurile, creșterea plantelor, existența viețuitoarelor, totul este în cea mai strânsă legătură cu astrul zilei. Această dependență a fost temeinic studiată științific, găsindu-se că există o relație dela cauză la efect între furtunile magnetice, lumina zodiacală, aurora boreală și petele solare. Deoarece numărul și mărimea acestor pete au o perioadă de 11 ani, fenomenele pământeste, legate de ele, urmează o curbă paralelă cu graficul petelor solare. Dar nu numai atât. Marile foamete în Franța au fost (în ultimele secole) în 1775, 1810, 1816, 1847, marile crize economice mondiale, 1848, 1857, 1875, 1899, 1907, 1921, 1930, marile foamete din India 1847, 1876, 1877, 1892. Aceste date coincid fie cu

maximele, fie cu minimele petelor solare, (sau sunt puțin decalate) pe câtă vreme părțile mijlocii ale curbelor

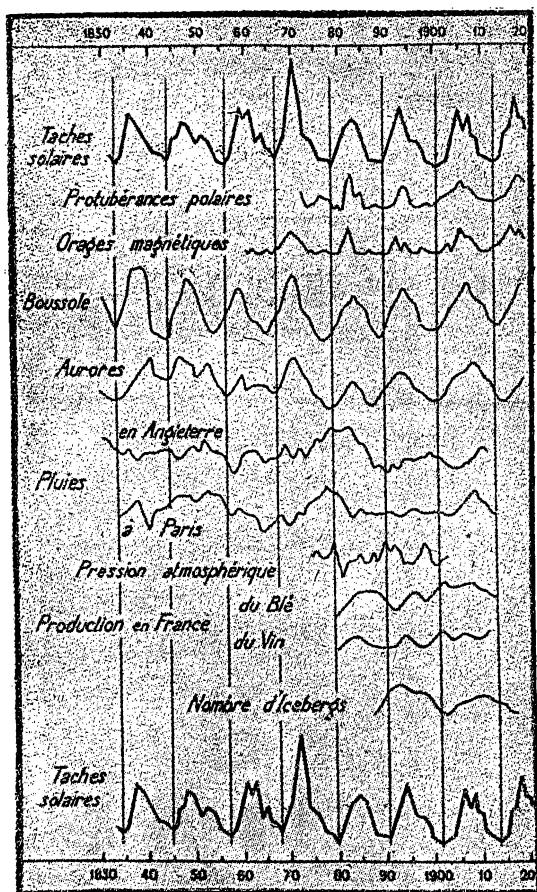

Fig. 38. — O diagramă care pune în paralel variația petelor solare cu diferite fenomene pământești, precum: furtuni magnetice, aurore boreale, ploii, producția de grâu sau de vin... Se observă că maximele și minimele numărului petelor din Soare, care se succed din 11 în 11 ani, sunt urmate de maxime și minime ale multor fenomene terestre.

descendente, ca și aproape toate curbele ascendente corespund epocilor de securitate pe Pământ.

Din punct de vedere medical se cercetează perioada epidemiilor asiatice de ciumă și holeră pentru a se vedea corelația lor cu 11 sau cu multiplii lui. Se poate aminti aci vestita epidemie zisă „gripă spaniolă” care a izbucnit acum două decenii deodată pe tot întin-

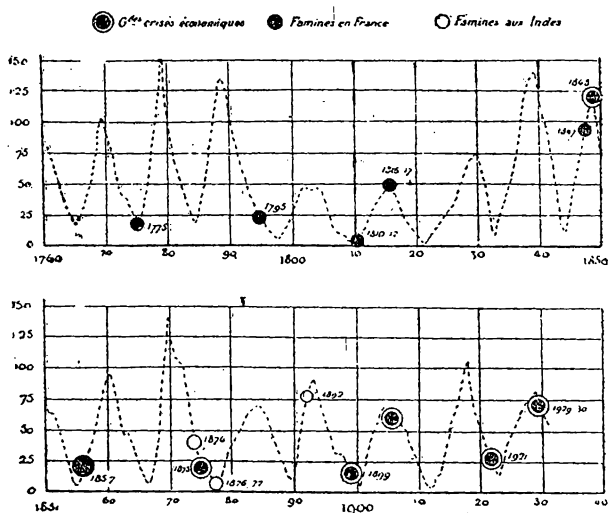

Fig. 39. — Linia punctată arată variația petelor solare (ca număr și mărime) așezată pe o rețea de comparație, numerotată de la 0 la 150. Pe acest grafic, care se întinde de la 1760 la 1940 sunt trecute marile crize economice (cerc negru mare), foametele din Franța (cerc negru) și foametele din India (cerc alb). Toate aceste nenorociri se văd că ocupă locul unui minim sau maxim al activității solare (niciodată o poziție intermediară).

sul globului, citându-se cazuri chiar pe insule, foarte izolate ale oceanelor.

Tchijevsky, în „Revue Scientifique” din 11 Mai 1929, semnează un studiu asupra perioadei succesiunilor cabinetelor engleze. El constată că de la 1830 la 1927 au fost 10 maxime solare în care liberalii au ocupat de 9 ori puterea și 9 minime solare, în care conservatorii au fost de 8 ori la guvern.

Dacă acum ne gândim că cercetări recente caută relația dintre producerea petelor solare și perioadele de revoluție ale planetelor mari (Jupiter și Saturn), iată-ne în plină astrologie științifică.

Fată de enormele și multiplele influențe ale Soarelui asupra Pământului se pare că nu a mai rămas nimic neacaparât, nimic care să cadă în attributele altor corpuri. Cu toate acestea Luna a găsit ceva de făcut. Ea este mică (are raza cam un sfert din cea a Pământului) dar fiind vecina noastră de peste drum (384.000 km.) adică cel mai apropiat astru, are suficientă putere ca să ridice și să coboare cu regularitate apele mărilor într'un nesfârșit flux și reflux. Mathieu de la Drôme se întreabă și poate cu destulă dreptate, dacă această forță atractivă, capabilă de un efort atât de mare, nu provoacă marea atmosferice. Aceste dilatări succesive ale stratelor de aer duc la variația presiunii barometrice și deci la schimbarea condițiilor climaterice.

Cine nu cunoaște teribila „Lune rousse“? În zilele de la sfârșitul lui Aprilie sau începutul lui Maiu, dacă străluce Luna plină, în Franța se produce îngheț fatal vegetațiilor plăpânde. Dacă Luna este acoperită de nouri, înghețul nu se întâmplă. Se zice că Laplace, împreună cu membrii unei societăți științifice, a făcut, pe vremuri, o vizită la Versailles. Ludovic XVIII ceru savantului astronom să-i explice fenomenul, dar autorul celebrului tratat „Mecanique céleste“ rămase mut.

D. F. R. Woakes, distins silvicultor din Panama, confirmă, într'o recentă lucrare, tradiția cunoscută asupra influenței lunare în creșterea și exploatarea pădurilor. Copacii tăiați în timp ce Luna descrește nu sunt rezistenți ca lemn de construcție, în măsura în care sunt cei tăiați când Luna este în creștere. În horticultură se afirmă deasemenea că plantele cresc mai bine în perioa-

da de Lună plină decât de cea nouă. Se crede că aceeași influență o are Luna asupra creșterii părului și chiar a copiilor, pe câtă vreme crescătorii de vite susțin că animalele născute în timp de Lună plină au o vitalitate redusă.

Toate legăturile între satelitul nostru, de atâtea ere mort, și viața noastră terestră nu sunt cunoscute nici pe departe. Cine ar crede de pildă că Luna provoacă cutremure? Totuși, iată ce citim în scrierile lui Emile Belot, vicepreședintele Societății Astronomice a Franței ⁸⁴⁾:

„...Trebue să felicităm pe savanții japonezi pentru îndemânarea lor în a concepe și realiza acele aparate de înaltă precizie, care vor servi să descopere influența presiunii atmosferice a fazelor Lunei... asupra cutremurelor de Pământ“.

O pleiadă de medici ⁸⁵⁾ cercetează influențe astrale asupra sănătății umane. În afară de vechea credință japoneză asupra orientării corpului dela Nord spre Sud, în timpul somnului, ei admit o mulțime de alte legături. Să menționăm numai câteva din ele.

— Migrenele și nevralgiile solare încep dimineata, apoi cresc și descresc paralel cu înălțimea astrului deasupra orizontului.

— În cazuri de hipertrofie sau dilatații să se administreze remedii hipotrofiante în timpul descreșterii fazelor lunare; în caz de hypotrofie se recomandă medicamente hipertrofiante pe timpul primelor faze.

— „Trecerea petelor solare la meridianul central coin-

84) „Peut-on prévoir les tremblements de terre volcaniques?“ în *La Science et la Vie*, Nr. 149, Noemvrie, 1929.

85) Dr. Henry Duprat, dela Geneva Dr. G. Wilhelm Maag Dr. Carton, Dr. Faure din Lamalou, Dr. Sardou din Nisa. Dr. F. Budair..

eide în mod obișnuit (66%) cu recrudescența simptomelor bolilor cronice și chiar cu apariția de accidente grave și excepționale în cursul bolii. Aceeași recrudescență sau apariții de accidente analoage pot să se producă în afara trecerii petelor, dar atunci potrivirea e mai rară (33%) și accidentele mai puțin grave. Deci, dacă trecerea petelor solare la meridianul locului nu e singura cauză a recrudescenței neexplicată a bolilor, ar părea să fie cea principală.

— Microbii (și în special strepto-stafilococii) au o virulență paralelă cu fazele lunare, având un maximum de activitate când e Luna plină. (Dr. Lakowsky)..

— Dr. Allendy, scrie în „Les Tempéraments“ concluzia observațiilor sale făcute în 1917, la sanatoriul din Gorbio (lângă Menton) :

„Am constatat că hemoptisiile și crizele febrile ale tuberculoșilor prezintă maximul lor de frecvență dela primul pătrar până la Luna plină și minimul lor în faza următoare, dela Lună plină la ultimul pătrar. Proporția este de 12 cazuri în perioada întâi față de un caz în cea de a doua. Celelalte două faze oferă ambele o cifră egală cu 3 sau 4“.

— Concepția „marelui an“, reluată pe plan mecanic și calcul de probabilități este susținută de August Blanqui, astronomul german Hanseman, Abel Rey, Nietzsche, Gustave le Bon.

Dacă pe lângă aceste nume cunoscute, adăugăm pe marele astronom Svante Arrhenius, politehnicianul Paul Choissnard (Flambart), scriitorul Maurice Privat, germanul Klöckler, olandezul Kronstrom, englezul Seshporial, Maenaughton din U. S. A., ne dăm seama cât de serioasă și generală este sfortărea ce se face în prezent pentru găsirea unei baze științifice vechei credințe în puterea supranaturală a stelelor.

După ce am văzut atâtea păreri favorabile și atâtea argumente contrarii, atâți partizani de valoare ca și atâți adversari convinși, dacă se va cere să dăm și noi un răspuns eternei întrebări: „Este astrologia falsă sau adevărată?“, nu vom putea să afirmăm nimic.

TABLA FIGURILOR

	<u>Pagina</u>
1. Constelațiile emisferului nordic	11
2. Localizarea astrologică a planetelor pe cutele frunței . .	13
3. Efemeride din secolul 17 întrebuințate la întocmirea horoscoapelor	22
4. Monedă antică cu semn zodiacal	25
5. Domiciliul planetelor ziua și noaptea	26
6. „Aspectele“ formate de pozițiile relative a două planete pe bolta cerească	27
7. Localizarea astrologică a zodiilor pe corpul uman . . .	30
8. Reconstruire a turnului Babel	45
9. Magi babilonieni studiind mersul unei comete	47
10. Eptagonul stelat care dă ordinea și denumirea zilelor din săptămână	51
11. Sigiliu asirian pe care este figurat inelul planetei Saturn	55
12. Gravură asiro-chaldeană a planetei Saturn, cu inel și doi sateliți	56
13. Cărămidă smălțuită în culori, reprezentând rugăciune pentru îndepărtarea unei invazii de lăcuste	61
14. Sfînxul și piramidele Egiptului	67
15. Pictură murală din templul Denderah	68
16. O veche armilă din Peking	76
17. Un horoscop antic	79
18. Pitagora	89
20. Constelațiile Cassiopeea și Vizitiul în secolele 16, 17 și la Greci	94
21. Ptolemeu	98
22. Tabla astrologică zisă „Planisferul lui Bianchini” . . .	102

	<u>Pagina</u>
23. Cum credeau oamenii din secolele trecute că sunt cometele	104
24. Altarul astrologic dela Gabies văzut de sus și din lături	106
25. O alegorie astrologico-creștină reprezentând paradisul și zodiacul	115
26. Un aparat astronomic folosit în secolele 16 și 17	127
27. O gravură din secolul XV reprezentând nenorociri aduse de planeta Saturn	133
28. Theophrast Bompast von Hohenheim cunoscut mai ales subt numele de Paracelsus, vestit medic, astrolog și alchimist din secolul XVI	134
29. O gravură alegorică din secolul XVI reprezentând pe un astrolog-alchimist	136
30. Portretul lui Cardan	138
31. O gravură alegorică	141
32. Moartea lui Copernic	154
33. Coperta cărții „De Systemate Mundi” a lui Galileo Galilei	157
34. Portretul lui Tycho-Brahe	158
35. O schemă a observatorului astronomic a lui Tycho- Brahe	160
36. Tycho-Brahe în observatorul său, în timpul lucrului . .	162
37. O gravură umoristică reprezentând ciocnirea unei co- mete cu Pământul	164
38. O diagramă în care sunt puse în paralel variația pe- telor solare cu diferite fenomene pământești	170
39. Un grafic care învederează legătura dintre variația pe- telor solare și viața noastră	171

LUCRĂRI CONSULTATE

- ABBE TH. MOREUX:** Le ciel et l'Univers, ed. Doin, Paris, 1928.
- MAURICE PRIVAT:** L'Astrologie Scientifiques, ed. Grasset, Paris, 1936.
- ARTHUR KRAUSE:** Die Astrologie. Entwicklung, Aufbau und Kritik, ed. Wefer, Leipzig, 1927.
- SVANTE ARRHENIUS:** Le Destin des Etoiles, Félix Alcan, Paris, 1921.
- PAUL FLAMBART:** La Portée de l'Astrologie Scientifique, ed. Durville, Paris, 1914.
- G. BIGOURDAN:** l'Astronomie, ed. Flammarion, Paris, 1924.
- DAREMBERG ET SAGLIO:** Dictionnaire des Antiquités Grecques et Romaines, ed. Hachette, Paris, 1879.
- F. ENRIQUES:** Storia del Pensiero Scientifico, ed. Treves, Milano-Roma, 1932.
- FR. LENORMAND:** Les premières civilisations.
- FR. LENORMAND:** La Magie chez les Chaldéens, Paris 1874.
- ED. SCHURÉ:** Les grands Initiés.
- A. BOUCHÉ-LECLERCQ:** Histoire de la Divination dans l'Antiquité, Paris, 1879.
- AL. ALEXANDRESCU:** Originele și evoluția spiritului științific, București, 1927.
- F. CUMONT:** Les Religions Orientales dans le Paganisme Romain, ed. Geuthner, Paris, 1929.
- H. BEER:** Les Horoscopes confirmés par l'Histoire, ed. Payot, Paris, 1939.

TH. MOREAU: La science mystherieuse des Pharaons.

GRILLOT DE GIVRY: Le Musée des Sorciers, Mages et Alchimistes, Paris, 1929.

A. BOUCHÉ-LECLERCQ: l'Astrologie grecque, Paris, 1899.

WALTER SCOTT: Demonology and Witchcraft.

Dr. J. MAXWELL: La Magie, ed. Flammarion, Paris 1923.

BULLETIN DE LA SOCIÉTÉ ASTRONOMIQUE DE FRANCE.

A. MORET: Des Clans aux Empires Albin Michel, Paris.

FL. KRAPPE: La Gèneses des Mythes, Payot Paris.

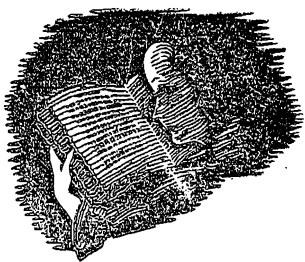
FR. LENOVMAND: La divination et la science des présages chez les Chaldéens Paris, 1875.

EUGÈNE NUS: A la Recherche des Destinées, Marpon & Flammarion, Paris.

F. BOQUET: Histoire de l'Astronomie Payot Paris, 1925.

HAROLD LAMB: Ghinghis Han.

L. DELAPORTE: La Mésopotamie, Albin Michel, Paris.

Citiți
cărțile apărute în
BIBLIOTECA TEHNICA
„UNIVERSUL“

și

BIBLIOTECA

„ȘTIINȚA PENTRU TOȚI“ a Ziarului „UNIVERSUL“

Noui povestiri din viața animalelor

de Raul Călinescu

Ingrijirea și bogăția peisajului românesc

de F. Rebhun

Lumea Electronilor

(Ed. II, va apare în curând)
de Prof. univ. Ion G. Popescu

Povestiri științifice

Volumul I

de Ion Ionescu, inginer inspector general, prof. onorar al Școalei Politehnice din București

Manualul tâmplarilor

(Clejurile)

de prof. maistru Const. Tămârjan

Fructele

(Recoltare, depozitarea, comercializarea și industrializarea), (Ed. II revăzută și completată) de inginer P. Dușescu

Noi povestiri științifice

(Volumul II)

de Ion Ionescu, inginer inspector general, prof. onorar al Școalei Politehnice din București

Minereurile

(Prospecțiunea și recunoașterea minereurilor în România) de inginer N. Grigore

Carnea și grăsimile animale

(Comerțul și industrii animale. Conservarea cărnurilor și fabricarea mezelurilor) de Dr. vet. Th. Ionescu

Povestiri tehnice

(Volumul I)

de Ion Ionescu, inginer inspector general, prof. onorar al Școalei Politehnice din București

Acumulatorii Electrici

(Studii-Utilizare-Întreținere) de Căpit. Ioan R. Nicola

Chimia între noi

(Ed. II, va apare în curând)
de Leonid Petrescu

Cronici Științifice

de Raul Călinescu

Astrologia — odinioară și azi
de Const. Arginteanu

Regiunile polare ale pământului
de Claudius Giurcăneanu

Tipografia „Universul“ S. A., București, Str. Brezoianu No. 23—25
C. 14.675 Firma înscrisă la Of. Reg. Com. sub. Nr. 437/1932

Prețul Lei 650